

Sociala värden i olika sociala världar,
delrapport 2.

Husie

av Mikael Stigendal

LEVNADS
undersökningen

Förord.....	5
1. VARFÖR?	9
1.1 Projektets bakgrund.....	10
1.2 Projektets syften.....	11
1.3 Projektets resultat.....	12
1.4 Rapportens disposition.....	13
2. PERSPEKTIV	17
2.1 Människosyner.....	19
2.2 Sociala krafter	20
2.3 ... i minst sju dimensioner.....	20
Varför finns stadsdelen?.....	20
Hur finns stadsdelen?.....	21
Vem bor i stadsdelen?.....	21
Vad gör stadsdelsborna?.....	21
Vilka resurser har stadsdelsborna?.....	21
Vad är meningen med stadsdelen?.....	22
Vem bestämmer och vad?.....	22
2.4 Perspektiv på segregation	22
2.5 Olika sociala världar.....	23
3. SOCIALA VÄRDEN I HUSIE	25
3.1 TID OCH RUM.....	26
3.1.1 Ålder och historia.....	26
3.1.2 Storlek, upplåtelseform och täthet	27
3.1.3 Boendekvalitet.....	30
3.1.4 Sammanfattning	33
3.2. BEFOLKNING	34
3.2.1 Demografi.....	34
3.2.2 Hälsa	37
3.2.3 Kontinuitet.....	38
3.2.4 Sammanfattning	40
3.3. SOCIALA STRUKTURER.....	41
3.3.1 Klass.....	42
Förvärvsfrekvens och arbetslöshet	42
Klasstruktur.....	43
3.3.2 Familj	44
3.3.3 Sociala nätverk.....	45
3.3.4 Sammanfattning	49
3.4. RESURSER.....	50
3.4.1 Utbildning	51
3.4.2 Ekonomi.....	52

3.4.3 Social kompetens	55
Engagemang.....	55
Initiativ.....	58
Samhällsintresse.....	59
3.4.4 Sammanfattning	61
3.5. KULTURER	62
3.5.1 Identiteter.....	62
3.5.2 Kulturella engagemang.....	63
3.5.3 Värderingar	65
3.5.3 Sammanfattning	68
3.6. MAKT	69
3.6.1 Barnomsorg, skola och vård.....	69
3.6.2 Stadsdelsreformen.....	70
3.6.3 Sammanfattning	72
3.7. HELHET	73
3.7.1 Bäst i stadsdelen	73
3.7.2 Sämst i stadsdelen	74
3.7.3 Favoritområde i Malmö	75
3.7.4 Levnadsförhållanden	75
3.7.5 Sammanfattning	77
4. SLUTSATSER.....	79
4.1 Sociala värden	80
Historisk segregation.....	80
Rumslig segregation	80
Demografisk segregation.....	81
Strukturell segregation	81
Resurssegregation.....	81
Kulturell segregation.....	82
Maktsegregation.....	82
4.2 ... i olika sociala världar.....	82
5. HUR?	85
5.1 Konstruktionen av frågeformuläret	86
5.2 Rekrytering och utbildning	87
5.3 Urvalet	88
5.4 Arbetsorganisationen.....	88
5.5 Analys och tolkning	89
5.6 Svarsfrekvens	89
Tabellförteckning	93
Aktuella referenser och inspirationer	95

Förord

Många har del i Levnadsundersökningen. Många har bidragit med sitt arbete, sin fantasi och kreativitet. Andra har bidragit med beslut, ledarskap, administrativ förmåga och kunskaper. Vissa har också bidragit med starka känslor. Många har brytt sig. Nu är det dags för ett stort tack till alla.

Ett stort tack först till alla deltagare.

Etapp 1: Södra Innerstaden och Husie (950327-950617 & 950807-951124)

Lilian Andersson, Dragutin Dolenc, Eva Eriksson, Renée Gadde, Tamara Grabed, Bengt Gustafsson, Kajsa Gullander, Mi Höglund-Rydén, Barbro Jarnhäll, Käthe Johansson, Ing-Marie Lindberg, Katarina Mårtensson, Gunnel Olsson, Wivi-Anne Petersson, Jiri Polak, Veronica Seguel, Cecilia Ståhlberg, Juan Angel Tapia, Barbro Warius och Marie Ågren

Etapp 2: Fosie, Hyllie och Oxie (960401-060614 & 960819-961004)

Madelaine Andersson, Ann-Christin Bergholm, Lasse Bergquist, Carole Book, Anders Durango, Birgitta Ekbladh, Margareth Hindsö, Torsten Hultman, Karin Ingvarsson, Liz Jarlsbed, Sonja Kristiansen, Ann-Christin Kroon, Monica Larsen, Marianne Levinsson, Gerda Lindb-Melander, Lillemor Lundin, Niklas Lundin, Britt Lundquist, Teresa Maynou, Ulla Nilsson, Viveka Nilsson, Irene Norberg, Ulla Ohlsson, Lousie Sandin, Inga Sjöholm, Sven-Gunnar Swantesson, Ulla-Majja Tanskanen och Liz Åkerlund

I och med etapp 2 fick jag möjlighet att anlita flera av deltagarna från etapp 1 som handledare. Ett stort tack till Eva Eriksson, Ing-Marie Lindberg, Renée Gadde, Kajsa Gullander, Katarina Mårtensson och Gunnel Olsson.

Lokalen dit vi begav oss i mars 1995 heter Sofielunds Folkets Hus, även kallad Dundret, och där har vi fått husera hela tiden. Han som ordnade rum till oss där heter Håkan Larsson, ombudsman på Unga Örnar. Håkan har verkligen stött oss från början till slut och för det förtjänar han ett stort tack. Den som såg till att lokalerna blev målade heter Carlos Cortés och han anlidades som vaktmästare på Sofielunds Folkets Hus månaden innan vårt projekt började. Sen dess har Carlos alltid lika förtjänstfullt ställt upp och hjälpt oss med våra materiella problem. Tack, Carlos.

Att projektet överhuvudtaget satte igång berodde på stödet från några nyckelpersoner inom kommunen. Mats Andersson på Stadskontoret var den som nappade på idén först. Han förankrade projektet och har fungerat som dess beskyddare. Tack, Mats.

Ett ännu större tack vill jag emellertid rikta till Ewa Ekberg-Wihlén, IoF-chef i Södra Innerstaden. Vi träffades för första gången i januari 1995 och sen dess har hon varit min fasta punkt i den kommunala tillvaron. I och med etapp 2 tog hon

även på sig ett arbetsgivaransvar och räddade därmed projektet ur en synnerligen svår knipa. Under hela tiden har vi haft ett mycket konstruktivt, förtroendefullt och öppet samarbete. Ett stort tack, Ewa.

Innan starten av etapp 1 tillsatte vi en referensgrupp som skulle hjälpa till med synpunkter på framför allt projektets vetenskapliga innehåll och relevans. Vi träffades vid flera tillfällen, vilket resulterade i många goda råd och synpunkter. Ett tack till Gunnar Olofsson, Pia Forsberg och Anders Järnegren från Sociologiska Institutionen i Lund, Bertil S Hansson från Samhällsmedicinska Institutionen, Tapio Salonen från Socialhögskolan i Lund, Britta Ström och Mats Andersson från Stadshuset, Anders Wennerström från Invandrarförvaltningen, Eva Ekberg-Wihlén från f d Socialförvaltningen Centrum samt Inger Leite från f d Östra Socialförvaltningen.

Ett särskilt tack vill jag rikta till Gunnar Olofsson, en av mina tidigare handledare under avhandlingsarbetet. Gunnar var en av de första som på hösten 1994 stödde projektet. Han har också vid flera tillfällen ställt upp med rekommendationsbrev. Dessutom har han ganska många gånger ringt och undrat hur det går. Ett stort tack, Gunnar.

Under arbetet med etapp 1 fick jag förtroendet att ingå i en av arbetsgrupperna för Malmö stads projekt Vision 2000. Där lärde jag känna Kennet Hagelin, enhetschef inom Rosengårds stadsdelsförvaltning. Samarbetet med honom i projektet Vision 2000 fungerade som en mycket berikande inspirationskälla för mina tankar om Levnadsundersökningen. Vid flera viktiga tillfällen sade Kennet också precis vad som behövde sägas. Kennet kom också med många värdefulla synpunkter på mitt första manus. För allt detta skall han ha ett stort tack.

Under våren 1996 stiftade jag bekantskap med Bo-Göran Carlsson vid Malmöhus Läns Allmänna Försäkringskassa i Lund. Sen dess har vi utbytt tankegångar vid åtskilliga tillfällen med stor betydelse för Levnadsundersökningen. Bo-Göran bjöd också in mig till att hålla föredrag om bl a Levnadsundersökningen på konsthallen i November 1996 för chefer inom Försäkringskassan, Stadsdelsförvaltningarna och Arbetsförmedlingen. Även Bo-Göran läste mitt första manus och kom med många värdefulla synpunkter. Tack, Bo-Göran.

Under våren 1996 anlätades jag av Christina Isaksson Eldh på Storstadskommittén för att skriva en rapport om resultatet från Levnadsundersökningen. Rapporten presenterades på Bommersvik i juni 1996, vilket resulterade i många konstruktiva och givande synpunkter från kommittéledamöter och sekretariat. Storstadskommittén har sen dess stött projektet på olika sätt och det vill jag särskilt tacka Christina för.

Under hösten 1996 skrev jag en ny version av rapporten som jag sen presenterade i slutet av januari 1997 på Sociologförbundets årskonferens i Lund. Jag vill särskilt tacka Per Olof Olofsson och Mats Benner för synpunkter.

Rapporten till Sociologförbundets årskonferens låg sen till grund för det intensiva arbetet med rapporterna under våren. Parallellt med projektledarskapet för etapp 3 har jag på tre månader skrivit fem rapporter. Utan mina tidigare manus till först Storstadskommittén i juni 1996 och Sociologförbundets årskonferens i januari 1997 hade det givetvis inte gått. Med hjälp av de tidigare manusversionerna kunde jag utveckla mina tankar, teorier, angreppssätt, dispositioner, skrivsätt och analysmetoder. Dessutom kunde jag utveckla arbetsformer som gjorde det möjligt att skriva fem rapporter samtidigt.

Ett stort tack också till Sussi Ekelund på Idea Text & Bild. I och med etapp 2 gav hon projektet en grafisk form. Hon utformade bl a frågeformuläret. Hon har också gjort omslagen till rapporterna. Från början var det meningen att hon även skulle ha stått för layouterna. För att kunna ha kontroll över tiden in i minsta sekund bestämde jag mig emellertid för att layouta rapporterna själv. Sussi hjälpte mig med att staka ut riktlinjer, men sen har jag slutfört arbetet själv. Sussi skulle alldeles säkert ha åstadkommit ett mycket bättre resultat, men tiden och tekniken räckte inte till. Layouten måste verkligen betraktas som ett experiment. Jag tog risken med tvåspalt av läsbarhetsskal. Tvåspalt ser man annars ganska sällan i vetenskapliga sammanhang.

Av stor betydelse för projektet har också kontakterna med Newcastle haft, särskilt med Bill Lancaster vid University of Northumbria. Bill är en nytänkare som jag har haft förmånen att få utbyta erfarenheter och kunskaper med under flera års tid. Jämförelsen mellan såväl Malmö och Newcastle som Sverige och England i stort ger sannerligen upphov till många värdefulla insikter. Vid årsskiftet 1996-97 fick Bill möjligheten att anställa en doktorand som skall skriva en avhandling om Malmö och Newcastle. Hon heter Natasha Vall och skall hålla på i tre år. Snart kommer han att anställa ännu en doktorand som skall jämföra boendet i Malmö och Newcastle. Samarbetet mellan Bill och mig har bara börjat. Här finns möjligheter till studiebesök, utbildningar, samarbete och forskning.

Den som har arbetat mest med projektet vid sidan om mig själv heter Lars Larheden. Han har fungerat som en synnerligen viktig stöttepelare och medarbetare från början till slut. Liksom jag har han haft flera roller i projektet; handledare såväl som kvalitetskontrollant, föreläsare, manuskriptläsare och fixare i allmänhet. Ett stort tack, Lars.

Förutom Lars har handledarna för etapp 3 hjälpt mig på olika sätt i slutfasen av skrivarbetet. Jag har fått hjälp med bl a manuskriptläsande. Ett stort tack till Renée Gadde, Eva Eriksson, Ing-Marie Lindberg och Ljiljana Kocovic.

Tack också till Peter Billing. Vårt 10-åriga samarbete kulminerade med doktorsavhandlingen i juni 1994. Därefter deltog Peter från och till i Levnadsundersökningen. Han tog bl a ansvar för datautbildning och skrivarkonferens. Inför starten av etapp 3 kom vi emellertid att gå olika vägar. Jag önskar honom all framgång.

Slutligen, men egentligen först av alla, vill jag tänka några varma tankar om min sambo Kerstin Sörensson. Vi fick inte det lugn och den stabilitet som vi hade hoppats på efter de kaotiska och hektiska åren med avhandlingen. Efterhand blev det emellertid möjligt även för Kerstin att delta i projektet. Hon har bl a haft ansvaret för arkivering och kopiering. Vi fick nöja oss med att dela arbetsliv istället för fritidsliv och det var nog ändå inte så dumt. Varma tankar tänker jag även om mina söner Fredrik och Johan. När ens pappa har en arbetstid som sällan understigit 60 timmar per vecka så är det nog inte alltid så kul. Men nu skall det tvekan bli ändring. Nu skall det bli mer fotboll, pågar!

Att skriva fem rapporter på tre månader har givetvis sina risker. Både ens hälsa och sociala relationer sätts på spel. Dessutom kanske man i hastigheten både tänker, räknar och skriver fel. Vad som kvarstår av hälsa och sociala relationer får väl den närmaste tiden utvisa. Vad som kvarstår av tankefel, räknefel och skrivfel får läsaren upptäcka. Jag har emellertid fått en alldeles utmärkt hjälp med läsning i slutfasen, både till innehåll och korrektur, så förhoppningsvis kvarstår inte så många fel.

Den som är intresserad av slutsatser om hela Malmö får vänta till någon gång runt årsskiftet. Då publicerar jag en bok om hela projektet där jag förutom analyser av varje stadsdel även utvecklar mina tankar om olika sociala världar. Där jämför jag även med situationen i Newcastle.

Många tack. Många människor. Långa förord. Ännu ett projekt? Döm själv.

Malmö den 8 maj 1997

1. VARFÖR?

Ännu ett projekt?

Under efterkrigstidens första decennier framhölls Malmös ekonomiska, politiska och sociala utveckling ofta som föredöme. Malmö var en av landets ledande industristäder och hjulen verkade snurra av sig själva. Skatterna var lägre än i de flesta andra svenska städer och ett stabilt samförstånd rådde i stadsfullmäktige mellan socialdemokrater och moderater. Satsningar på ökad välfärd i form av t ex sjukvård och boende väckte stor uppmärksamhet runt om i landet. Malmö kunde försvara sitt rykte som "socialismens Mekka". Det var ju i Malmö som den svenska socialdemokratin föddes en gång i tiden och socialdemokrater brukade ibland tala om Malmö som sitt Mekka.

Trots all välfärdsutveckling uppstod emellertid nya samhällsklyftor och i mitten av 1960-talet började samhällsforskarna använda ett nytt begrepp; nämligen segregation. Redan 1969 använde Sveriges dåvarande statsminister Olof Palme begreppet när han i ett tal beskrev just Malmös utveckling: "Undersökningar bär vittne om en kvardröjande fattigdom, en begynnande invandrarslum. Det är härifrån vi fått rapporter om klassklyftor på det kulturella området, om tendenser till segregation på bostädernas och skolans område."

Segregationen förvärrades under 1970- och 80-talen i takt med industrinedläggningar och industrisamhällets allmänna tillbakagång. Kommunledningen försökte motverka de ökade klyftorna med satsningar på den offentliga sektorn, men därmed måste man höja skatterna, vilket i sin tur utsatte samförståndet i stadsfullmäktige för hårda påfrestningar. I mitten av 70-talet sprack samförståndet och staden polariserades politiskt. Malmö förvandlades efterhand till högskattekommun.

Efter 66 år vid makten förlorade socialdemokraterna kommunalvalet 1985. Den nya borgerliga fyrrpartikoalitionens vallöften visade sig emellertid vara svåra att uppfylla och socialdemokraterna vann tillbaka makten i valet 1988. Först efter valet 1991 kunde moderaterna på allvar genomföra sitt systemskifte. Visa av tidigare erfarenheter inriktade sig den borgerliga regimen nu inte bara på direkta

nedsänkningar, utan i första hand på grundläggande förändringar av förvaltningar och styrformer. Inom t ex vården delade man upp politikernas ansvar enligt modellen med beställare och utförare.

I valet 1994 skiftade majoriteten återigen färg. Nu genomför socialdemokraterna sitt eget systemskifte. Istället för decentralisering på marknadens villkor vill socialdemokraterna demokratisera kommunen och föra ner besluten närmare malmöborna. Därför har man delat upp Malmö i 10 självstyrande stadsdelar.

Malmö har nog aldrig tidigare förändrats lika grundläggande på så kort tid som under 1990-talet. Förutom två radikala omläggningar av politiken, först moderaternas och sedan socialdemokraternas, har Malmö drabbats av massarbetslösheten. Under 90-talets första år sköt arbetslösheten i höjden från 2,4% till 12,4%. Under samma tid ökade invandringen och nådde en rekordnivå 1994. Nu rörde det sig inte längre om västeuropéer eller latinamerikaner, utan till stor del om människor från än mer främmande kulturer, framför allt muslimer. Mer än var fjärde malmöbo har numera utländsk bakgrund. Ute vid Jägersro ligger Islamic center, Sveriges största moské. Från att tidigare ha varit betraktad som "socialismens Mekka" har Malmö förvandlats till ett Mekka för Skandinavien muslimer.

1.1 Projektets bakgrund

I närmare 10 år arbetade jag på en doktorsavhandling om Malmö tillsammans med historikern Peter Billing. Vi disputerade i juni 1994 med avhandlingen "Hegemonins decennier. Lärdomar från Malmö om den svenska modellen". Där försöker vi förklara stadens uppgång och fall. Avhandlingen slutar med socialdemokraternas valnederlag 1985.

Efter disputationen ville jag fortsätta och ta reda på vad 90-talets grundläggande förändringar har inneburit för Malmö. Jag frågade mig framför allt vad förändringarna har inneburit för segregationen. Håller Malmö rentav på att spricka? Hur stor är risken för en utveckling lik många städer i t ex England där

stadsdelar börjar leva sina egna liv, avskilda från resten av samhället?

Jag frågade mig också varför satsningarna mot segregationen inte har lett till bättre resultat. Som Storstadskommittén (SOU 1995:142) konstaterar i sitt betänkande har enorma resurser satsats av stat och kommuner genom åren för att komma tillrätta med problemen. "Trots dessa omfattande satsningar som har gjorts under en följd av år kvarstår orsakerna till problemen. De har till och med fördjupats och förstärkts". Varför kvarstår då orsakerna till problem? Varför lyckas inte stat och kommuner nå bättre resultat trots alla satsade resurser? Storstadskommitténs egen förklaring stämmer säkert till viss del: "Projektet har avlöst varandra i en strid ström, utan att några synbara trendbrott har skett. Insatserna har till stor del haft en karaktär av kampanjer vilka har fokuserats på symptomen och inte orsakerna".

Jag vill emellertid gräva lite djupare. Att orsakerna kvarstår tror jag också beror på hur man beskriver problemen. Som jag ser det lär orsakerna till problemen kvarstå så länge segregationen beskrivs i enbart negativa termer. Lägre inkomst- eller utbildningsnivåer i en stadsdel behöver inte vara liktydigt med sämre samhällsmedborgare. Dessvärre brukar man inte intressera sig för vad människor i ekonomiskt fattiga stadsdelar med hög arbetslöshet faktiskt har. Vi måste på allvar börja ifrågasätta människosynen som ligger till grund för problembeskrivningarna. Hur kan arbetslösa så kategoriskt dömas ut som problem? På vilka grunder kan myndigheter anse sig få rätt att styra och ställa i arbetslösa människors privatliv? Varför är det ens förhållande till just marknadsekonomin som skall få avgöra när man inte kan anses klara sig själv längre?

Inte bara politiker och förvaltningar har ett ansvar för hur problemen beskrivs, utan givetvis även forskarna. Frågan om vilken människosyn forskningen grundar sig på ställs alldeles för sällan. Utan att ha tagit del av erfarenheter från samhällslivet kan forskarna

ändå anse sig ha rätt. Vissa forskare kan t ex förespråka drastiska nedskärningar utan att känna till de sociala konsekvenserna. Enligt min uppfattning har en stor del av den svenska samhällsforskningen avgränsat sig alldeles för långt ifrån vanliga människors vardagsverklighet. Då kan man inte heller få syn på vad människor som inte påstås ha faktiskt har. Då upplever man inte heller vad ens forskning faktiskt kan få för konsekvenser. Samhällsforskningen skulle må bra av ett närmande till vanliga människors vardagsverklighet. Lokalsamhället innehåller mycket kreativitet och fantasi som forskningen skulle kunna dra nytta av.

1.2 Projektets syften

Projektet syftar för det första till att undersöka segregationen i Malmö. Vad innebär segregationen? Är segregationen bara en fråga om skillnader mellan bra och dåligt? Vilken omfattning har segregationen? Var går gränserna för segregationen? Är stadsdelarna segregerade i sig eller går gränserna mellan stadsdelarna? Vad beror segregationen på? Vilka sociala krafter ger upphov till segregationen?

Undersökningen grundar sig på övertygelsen att sociala värden inte bara kan mätas med marknadsekonomiska måttstockar. Sociala värden handlar inte bara om förvärvsarbete, inkomster och utbildningsnivå. Projektet utgår från en betydligt bredare människosyn. I mitt perspektiv på sociala värden i en stadsdel ingår t ex historia, boendemiljö och hälsoläge, men även nätverk, föreningsengagemang och kultur.

Forskningen om segregation brukar ofta begränsa sig till det mänskliga eländet. Lokalsamhällen med t ex hög arbetslöshet tenderar att dömas ut fullständigt. Jag vill verkligen inte förringa arbetslöshetens skadeverkningar, men utifrån den bredare människosyn som jag ansluter mig till syns även stadsdelens goda krafter. Med goda krafter menar jag förutsättningar för social utveckling i en bredare mening än bara på marknadsekonomin villkor, t ex

vad gäller familj eller föreningsliv. Det är först genom att ifrågasätta den dominerande människosynen som vi på allvar kan få syn på vad befolkningen i segregerade stadsdelar faktiskt har. Först då får vad de faktiskt har en betydelse.

För det andra syftar projektet till att utveckla och pröva nya forskningsmetoder. En ny syn på segregation som baserar sig på gamla metoder lär inte leda särskilt långt. Nya synsätt måste gå hand i hand med nya metoder. Projektet besjålas därför inte bara i teorin av en bredare människosyn, utan även i sina metoder. En ny syn på segregation kräver framför allt att vi försöker överbrygga gapen mellan forskningen och erfarenhet. Som jag påpekade ovan lever en allt för stor del av samhällsforskningen i sin egen värld.

Jag har försökt förena projektets två syften i den lokala levnadsundersökning som jag startade i mars 1995. När undersökningen avslutas sommaren 1997 har runt 4.000 malmöbor blivit intervjuade om sina levnadsvillkor och värderingar. Därmed kommer undersökningen upp i en storleksordning nästan jämförbar med Socialforskningsinstitutets levnadsnivåundersökningar. Under loppet av 25 år har levnadsnivåundersökningar genomförts vid fyra tillfällen, men alltid på en nationell nivå med en riksomfattande täckning. Vår undersökning är nästan lika stor, men lokalt begränsad till Malmö. 1991 års Levnadsnivåundersökning är en av våra inspirationskällor och vi ställer frågor av ungefär samma omfattning. Till inspirationskällorna hör även bl a den statliga maktutredningen och samhällsmedicinska institutionens lokala folkhälsoundersökningar.

Till skillnad från de riksomfattande levnadsnivåundersökningarna görs intervjuerna i vår undersökning inte av högskoleutbildade experter, utan av människor med lokal förankring i Malmös stadsdelar. Merparten av intervjuerna har utförts av kommunanställda vårdbiträden, förskollärare, barnskötare, invandrarsekreterare, lärare, vårdare, socialsekreterare, läkarsekreterare och fritidsledare.

Intervjuerna representerar således olika yrkesgrupper, i både höjd- och breddled. Vad som förenar dem är deras erfarenheter av arbete med människor i stadsdelen. Många kommunanställda hamnar ofta i intervjuliknande situationer och lär sig då också genom praktiska erfarenheter hur man formulerar och ställer frågor. Vanligtvis utvecklar man dessutom en gedigen social kompetens. Det hör liksom till jobbet.

I projektets sista etapp, under våren 1997, har även arbetslösa socialbidragstagare deltagit i projektet. 90-talets utveckling på arbetsmarknaden tvingar oss att ompröva många gamla fördomar, kanske särskilt om socialbidragstagare. Nu för tiden kan långtidsarbetslöshet och socialbidragsberoende drabba nästan vem som helst. Dagens socialbidragstagare består till inte så liten del av människor med både erfarenheter, utbildning och ambitioner. Hälften av de 50 deltagarna i projektets sista etapp har rekryterats bland socialbidragstagare.

Tanken är att utgå från vad deltagarna faktiskt redan kan, men som kanske inte alltid framgår av de formella meriterna. Deltagarna rekryteras dessutom från just de stadsdelar som vi undersöker och vet således redan en hel del om stadsdelen och dess befolkning. En utbildning skraddarsys som bygger vidare på deras kompetens. Deltagarna får lära sig den forskningsmetodologi som behövs för att kunna fylla sin funktion i projektet och genomföra intervjuerna. Utbildningen syftar även till att skapa en allmän förståelse för vad forskning innebär. Deltagarna får också lära sig mer om sin stadsdel. Utifrån ett representativt urval tilldelas deltagarna därefter ett antal intervjupersoner som de själva spårar upp och genomför intervjuer med.

1.3 Projektets resultat

Projektet resulterar för det första i ett stort datamaterial som jag analyserar och publicerar i rapportform. Levnadsundersökningen utgår från den uppdelning av staden som genomfördes den 1 januari 1996. Då övertog 10 nya stadsdelsförvaltningar ett

samlat ansvar för barnomsorg, fritid, äldreomsorg, kultur, skola och primärvård. Vi har intervjuat ett representativt urval av befolkningen i alla de 10 stadsdelarna. Därför publicerar jag också resultatet i 10 rapporter, en för varje stadsdel. Förutom djupgående analyser av varje stadsdel innehåller rapporterna även jämförelser med andra stadsdelar. En hel del faktauppgifter låter sig nämligen knappast värderas annat än i jämförelsens sken. Vad som är lågt eller högt, stort eller smått, starkt eller svagt, framgår först genom jämförelser.

För det andra resulterar projektet i en kompetenshöjning för deltagarna, t ex frågeformulering och intervjuteknik. Jag vill särskilt framhålla den djupare förståelse för människorna i stadsdelen, där man annars arbetar eller bor, som alla hembesök leder till. Projektet tar således tillvara inte bara hårddata, utan även mer spontana intryck, känslor och upplevelser från mötena med stadsdelens människor. Dessutom möjliggör projektet praktiska erfarenheter av forskningens och kunskapens möjligheter, vilket kanske kan stimulera till vidare utbildning. Deltagarnas engagemang, känslor, kreativitet, entusiasm och fantasi är av stor betydelse för projektet. För att ta tillvara upplevelserna av intervjuerna anordnar vi särskilda skrivarkvällen. Deltagarna skriver ner sina berättelser i essäform och det kommer sen till användning i mitt arbete med rapporterna. Ibland kan utdrag ur deltagarnas berättelser levandegöra mina resonemang eller klagöra vad jag menar.

Min förhoppning är att båda resultaten av projektet skall komma till användning i det lokala arbetet ute i stadsdelarna. Rapporterna vänder sig inte bara till politiker, personer i ledande befattningar, forskare och utredare utan även till kommunanställda i allmänhet såväl som till den intresserade allmänheten, t ex föreningsengagerade. Förhoppningsvis kommer rapporterna att kunna utgöra en grogrund för diskussioner, prioriteringar och planering. Därutöver hoppas jag att även den kunskap som

projektet deltagarna har skaffat sig kan komma till användning. Eftersom deltagarna rekryteras från alla möjliga håll kan projektet sägas representera en stadsdelsförvaltning i miniatyr. Deltagarnas erfarenheter och kunskaper från projektet borde därför kunna komma väl till användning i det fortsatta arbetet med integrationen av stadsdelarna.

1.4 Rapportens disposition

Krisen i det svenska samhället visar sig inte bara i massarbetslöshet, budgetunderskott och segregation. Krisen gäller i allra högsta grad även perspektiven på samhället, politikernas och myndigheternas såväl som forskarnas. En betydligt större del av samhällsforskningen borde ägnas åt att utveckla nya perspektiv.

Jag vill försöka dra mitt strå till stacken och i del 2 ifrågasätter jag därför den människosyn som ligger till grund för en hel del av forskningen om segregation. Allt för ofta grundar sig samhällsforskningen på vad som brukar kallas ekonomismens människosyn. Istället för snäva mätningar som bygger på ekonomismens människosyn (t ex förvärvsintensitet) bör vi intressera oss för allt som har betydelse för den sociala världen. Perspektivet måste vidgas och omfatta vad jag vill kalla sociala krafter.

Jag har utvecklat en teoretisk modell som lämpar sig för analyser av både bostadsområden, stadsdelar och städer. Analysmodellen skiljer mellan sju olika dimensioner av sociala krafter. Alla bostadsområden, stadsdelar, städer eller samhällen måste först och främst skapas för att överhuvudtaget kunna finnas till. Det måste för det första finnas en historia. För det andra måste alla stadsdelar utformas fysiskt. Inga bostadsområden kan existera i tomma intet. För det tredje måste det bo människor av kött i blod i dessa stadsdelar. Dessa människor av kött och blod gör något, dvs de ingår för det fjärde i sociala strukturer.

Om den fjärde dimensionen riktar in sig på varat så handlar den femte dimensionen om vad befolkningen har eller inte har, t ex utbildning och ekonomi, men

även social kompetens. Jag betraktar social kompetens som den sociala världens viktigaste värde.

Att socialt verksamma människor av kött och blod med olika resurser bor i historiskt utformade miljöer räcker emellertid inte. Befolkningen måste också uppleva livet som meningsfullt, åtminstone i någon mån. Analysmodellens sjätte dimension inriktar sig därför på kulturella mönster, t ex identiteter och värderingar. I modellens sjunde och sista dimension frågar jag mig vem som bestämmer. Vem eller vilka har makten i stadsdelen och hur kommer makten till uttryck?

I del 3 analyserar jag stadsdelens sociala krafter utifrån ovanstående analysmodell. För att kunna avgöra vad som är mycket och litet, stort och smått, starkt och svagt, respektive högt och lågt jämför jag i denna rapport resultaten från Levnadsundersökningen av Södra Innerstaden och Husie. Just dessa två stadsdelar lämpar sig mycket väl för jämförelser.

I ett Malmö-perspektiv framstår just Södra Innerstaden och Husie i mångt och mycket som motpoler till varandra. Husie består i hög utsträckning av stora bostäder och Södra Innerstaden av små. Husie ligger i botten på arbetslöshetsstatistiken och Södra Innerstaden i toppen. Även ekonomiskt skiljer sig stadsdelarna i stor utsträckning som natt och dag. Enligt Samhällsmedicinska Institutionens nyligen publicerade folkhälsorapport har Södra Innerstaden tillsammans med Rosengård den kortaste medellivslängden av alla stadsdelar i Malmö och Husie den längsta. Till skillnad från Södra Innerstaden verkar Husie svara upp mot ekonomismens normalitetsideal. Innebär det att alla sociala krafter är starka och goda i Husie? Omvänt kan man fråga sig om alla sociala krafter är antingen svaga eller dåliga i Södra Innerstaden?

Utöver jämförelserna ägnar jag särskild uppmärksamhet åt var och en av stadsdelarna i egna rapporter. Innehållet i rapporterna är således i viss utsträckning gemensamt, men tonvikten ligger på den enskilda stadsdelen.

Hela tiden står de geografiska kategorierna i centrum. Jag utgår hela tiden från i vilken stadsdel eller i vilket delområde människor bor. Andra kategoriseringar som t ex klass eller nationalitet kommer först i andra hand och kopplas till de geografiska kategorierna. Jag analyserar således inte primärt t ex barnfamiljernas situation i stadsdelarna. Den fråga som styr analysen av varje dimension gäller hur situationen ser ut i stadsdelen eller hur svaren fördelar sig på delområdena.

Levnadsundersökningens datamaterial lämpar sig visserligen alldeles utmärkt för analyser av andra kategoriers situation, men tiden och resurserna räcker inte till. Att belysa varje intressant befolkningskategoris levnadssituation i en enda rapport skulle dessutom leda till ett alldeles för stort och svåröverskådligt resultat. Om intresse finns återkommer jag istället gärna med analyser av andra befolkningskategorier.

Del 4 innehåller slutsatserna. För det första drar jag en rad slutsatser om segregation vad gäller var och en av analysmodellens dimensioner. För det andra drar jag slutsatser om förekomsten av olika sociala världar. Sammanfaller olika former av segregation i den utsträckning att vi kan tala om olika sociala världar?

I del 5 redogör jag för projektets metodologi. Med metodologi brukar man vanligtvis mena metodlära, men här använder jag begreppet för den helhet av metoder som kommer till användning i projektet. Var och en av projektets olika faser har krävt sina metodologiska överväganden och utvecklingsprocesser. Del 5 innehåller också en redogörelse för svarsfrekvensen och en analys av bortfallet.

Eftersom rapporten riktar sig till en bred läsekrets har jag valt att inte använda mig av referenser och notapparater. Utförliga referenser och källhänvisningar sparar jag till projektets huvudrapport. Då är det också min avsikt att knyta projektet till den aktuella debatten.

I huvudrapporten har jag också för avsikt att använda fler statistiska metoder. Delrapporterna bygger på ganska enkla statistiska metoder. I stort sett begränsar jag mig till mätningar av frekvenser,

medelvärden och medianvärden. Det är emellertid min övertygelse att enkla statistiska metoder räcker ganska långt. Även mina analyser av felmarginalerna har jag för avsikt att redovisa i huvudrapporten.

Felmarginalerna visar sig emellertid inte orsaka några större problem eftersom merparten av statistiken bygger på ganska stora populationer.

2. PERSPEKTIV

Vad innebär segregation?

Varför är människosynen viktig?

Vad är en social kraft?

Hur kan man mäta sociala krafter?

När uppstår en social värld?

Segregation brukar ofta användas som ett brett och samlande begrepp för fattigdom, elände och social misär. Begreppets vetenskapliga bakgrund och innebörd klargörs inte särskilt ofta. I vetenskaplig mening betecknar segregation en särskild form av social skiktning, dvs uppdelning mellan olika grupper av människor i högre och lägre. Social skiktning på arbetsmarknaden i termer av klass, kön eller etnicitet behöver däremot inte innebära segregation. Löneskillnader mellan olika grupper leder inte heller självklart till segregation. Det är när skiktningen även kommer till uttryck geografiskt som vi kan tala om segregation.

Segregation utgör således ett tillstånd där sociala och geografiska skillnader sammanfaller. Socialt avgränsade grupper bor, lever och arbetar i geografiskt avgränsade områden. Samma grupp av människor som rent socialt befinner sig högre upp på samhällsstegen bor också i 'finare' områden. Den sociala skiktningens relation av över- och underordning avspeglar sig geografiskt. Områdena står liksom de sociala skikten i hierarkiska relationer till varandra. I tillstånd av segregation sammanfaller grupp- och områdestillhörighet.

Beroende på vilka skillnader som sammanfaller uppstår också olika former av segregation. När t ex grupper av olika nationaliteter bor och lever var för sig brukar man tala om etnisk segregation. Socio-ekonomisk segregation uppstår när de geografiska skiljelinjerna sammanfaller med klasskillnader. I en demografisk segregation sammanfaller de geografiska skiljelinjerna med demografiska kännetecken som ålder och kön. I dagens segregerade Sverige sammanfaller dessutom ofta flera olika sociala skiktningar. Den etniska segregationen är vanligtvis också socio-ekonomisk.

Segregation är således relativt och kan bara pekas ut i en jämförelse mellan geografiska områden. Invandrartäta områden med höga socialbidragsberoenden stämpas ofta helt felaktigt som segregerade. Enskilda områden är inte segregerade i sig själva. Segregation uppstår genom

motpoler, vilka var för sig är tämligen homogena. Med segregationsbegreppet mäter man så att säga inga absoluta temperaturer, utan snarare skillnader mellan kallare och varmare.

Undersökningar av segregation måste därför noggrant ta reda på vilka områden som bör jämföras och var gränserna går. Går gränserna på t ex kvartersnivå eller stadsdelsnivå? Vilka enheter undersöker vi? En stadsdel är ingen självklar segregationsenhet. Segregation kan mycket väl uppstå inom ramen för ett enskilt bostadsområde, mellan dess olika kvarter. Även generellt sett fattiga stadsdelar kan bestå av rika delar. "En segregerad stad är således sammansatt av relativt homogena bostadsområden, medan en osegreerad stad har en relativt heterogen sammansättning av befolkningen", skriver Sven E Olsson Hort i sin bok "Segregation – ett svenskt dilemma". I den osegreerade staden bor människor blandade, oavsett nationalitet, kön, klass och ålder.

Allt sedan genombrottet på 60-talet handlar segregationsforskningen i stort sett om att sätta plus och minus på olika områden utifrån hur sociala skiktningar sammanfaller med geografiska avgränsningar. Segregation är enbart av ondo, hävdade segregationsforskningens pionjärer. Efter 25 års debatt och diskussioner råder idag en närmast total samstämmighet i synen på segregation. Förslagen till lösningar skiljer sig visserligen, men problemformuleringarna från vänster till höger sammanfaller. Segregation för absolut inget gott med sig, utan enbart problem, tycks man mena.

Frågan som däremot inte alls diskuteras är på vilka grunder man sätter plus och minus. Hur kan man bara sådär rakt av karakterisera ett område som 'kallare' än andra? Vilken människosyn ligger till grund för kategoriseringarna av människor och områden i termer av över och under, högre och lägre?

2.1 Människosyner

Forskningen och debatten om segregation bygger allt för ofta på en särskild människosyn som mäter människor utifrån lönearbetets och marknadens villkor. Synsättet härstammar från 1700-talets klassiska liberalism och brukar kallas ekonomism. Människor som inte själva kan försörja sig utan måste lita till socialförsäkringssystemen betraktas i praktiken inte som riktigt normala. Då anses man sakna något; t ex utbildning, men kanske rentav även 'god vilja'.

De främsta förespråkarna av ekonomismens människosyn finner vi enligt min mening bland nationalekonomerna. Många nationalekonomer verkar fortfarande tro på en 'sann mänsklig natur'. Oberoende av tid och rum anses vi alla i grunden vara rationella egoister. Först när vi driver våra egna intressen på bekostnad av andra förverkligar vi oss själva. Normala människor säljer dyrt och köper billigt. Annars är vi inte riktigt normala. Då förverkligar vi ju nämligen inte vår 'sanna natur'.

Den forskning och debatt som utgår från ekonomismens människosyn avgränsar sitt synfält ganska snävt. Initiativ som människor i utkanten av det etablerade samhället faktiskt ändå tar, trots arbetslöshet och kanske även socialbidragsberoende, hamnar i skymundan. Utifrån en strikt ekonomistisk människosyn saknar nämligen arbete och engagemang utanför marknadsekonomin betydelse. Samhället står och faller med marknadsekonomin. Därmed syns inte allt skapande som sker utanför alla ordinarie förvärvsarbeten och av andra skäl än egoistiska.

I stället för att ta vissa sociala egenskaper för givna måste vi gå till botten med frågan om vad socialt är. Vi kan inte tala om människan i socialt avseende om vi inte börjar med en syn på hennes relationer till andra människor. I sitt sociala vara blir inte människan social utan hon är i grunden social så fort vi möter henne, betraktar henne, tänker oss henne eller börjar tala om henne. Det socialas skapande krafter ligger inte utanför det sociala utan mitt i. Det sociala är så att säga sin

egen orsak. Vi kan inte först och främst hänvisa till orsaker som ligger utanför det sociala i våra förklaringar av det sociala. Människan går inte in i det sociala med en uppsättning färdiga sociala egenskaper. Det sociala kan inte reduceras till enbart uttrycksform för en sann mänsklig natur. Sociala sammanhang har istället sin egen logik och dynamik. Om sen människan utvecklar en rationellt kalkylerande förmåga beror på hennes sociala vara.

Så fort vi talar om människor i socialt avseende talar vi om t ex kvinnor, män, rika, fattiga, arbetare, hyresgäster, småföretagare, politiker, medborgare etc. Vi talar inte i första hand om rationellt kalkylerande och själviska individer. Vissa kritiker av nationalekonomerna vill gärna vända på steken och ersätta egoismen med altruism, dvs osjälviskhet. Fortfarande tror man således på en sann mänsklig natur. Endast innebörden av denna sanna mänskliga natur skiljer sig. Som jag ser det måste vi göra upp med all tro på en sann mänsklig natur. Människan är i grunden lika lite osjälvisk som självisk.

Vilken individuell egenskap bör vi då sätta mest värde på utifrån ovanstående definition? Jo, helt enkelt i vilken utsträckning människor klarar av sina relationer till andra. Sociala sammanhang, allt ifrån enskilda sociala relationer till hela samhällen, står och faller med människors förmåga till sammanhållning. Detta är vad jag menar med social kompetens. Det är den sociala kompetensen som avgör samhällets utveckling i stort; t ex initiativförmåga och ledarskap, men även förståelse, konfliktlösningsförmåga, omsorg, solidaritet, tolerans och lojalitet; allt beroende på sammanhanget.

Vad samhället i första hand behöver är socialt kompetenta medborgare. Utbildning är givetvis viktig, men jag vill sätta den sociala kompetensen i första rummet. Social kompetens och utbildningsnivå hänger dessutom inte alltid ihop. Det är inte självklart att människor som tar sig igenom långa utbildningar blir socialt kompetentare. Omvänt finns det en outnyttjad

potential av social kompetens bland lågutbildade och lågavlönade.

Om vi istället för flera hundra år gamla antaganden om människans sanna natur tar fasta på människors sociala kompetens förändras också perspektivet på sociala problem. Människor som inte klarar av sina sociala relationer brister i social kompetens. Då kan också sociala problem uppstå. Det kan gälla våld eller vandalism, men även girighet och svek. Sociala problem behöver därmed inte vara begränsade till utpekade problemområden som t ex Rosengård eller Södra Innerstaden, utan kan även uppstå bland mer välbeställda familjer på Bellevue eller i Husie.

2.2 Sociala krafter ...

Istället för snäva mätningar som bygger på ekonomismens människosyn (t ex förvärvsintensitet) bör vi intressera oss för allt som har betydelse för den sociala världen. Perspektivet måste vidgas och omfatta vad jag vill kalla sociala krafter.

Med sociala krafter menar jag t ex en stadsdels såväl som dess befolknings inneboende förmågor. Ofta menar man kanske med sociala krafter t ex organisationer, partier, förvaltningar eller företag. Sådana sociala krafter vill jag klassificera som subjektiva. Begreppet sociala krafter är nämligen för mig betydligt bredare än så. Alla tänkbara orsaker till social verkan, allt som kan ha betydelse för det sociala kallar jag sociala krafter. Sociala krafter omfattar därmed inte bara subjektiva förmågor, utan även objektiva egenskaper som t ex bostädernas kvalitet och boendemiljöns utformning.

Sociala krafter kan både motverka varandra, samverka och förstärka varandra. Motverkande sociala krafter tar ut varandra, syns inte så tydligt, syns kanske inte alls och får vanligtvis ingen större social verkan. Av samma skäl ligger t ex min penna kvar på bordet trots tyngdkraften. Bordet motverkar inte själva tyngdkraften utan dess verkan. Vare sig bordet står där eller ej så utsätts pennan för tyngdkraften. Genom att

motverka tyngdkraftens verkan hindrar emellertid bordet pennan från att trilla ner på golvet.

Även sociala krafter kan existera utan att omedelbart synas. Gynnsamma sociala förutsättningar leder därför inte heller självklart till en gynnsam social utveckling. Destruktiva sociala krafter kan förekomma även i områden med till synes gynnsamma förutsättningar. Omvänt kan människor i områden med sämre förutsättningar sätta sig över sina svårigheter och ändå utveckla sin sociala värld. Formerna underlättar eller försvårar, möjliggör eller begränsar, men skapar inte sitt eget innehåll. Det krävs människor som kan ta initiativ och engagera sig.

2.3 ... i minst sju dimensioner

Om vi istället för snäva fokuseringar utifrån ekonomismens människosyn (t ex förvärvsintensitet) vidgar perspektivet till att omfatta allt av betydelse för den sociala världen så breder en stor mångfald ut sig inför våra ögon. Mångfalden kan nog lätt förlama. Att mäta förvärvsintensitet är så mycket lättare. Vilka sociala krafter är viktigare än andra? Vilka sociala krafter hör ihop? Hur kan vi sortera och prioritera? Jag föreslår att vi delar in mångfalden i åtminstone sju olika dimensioner.

Varför finns stadsdelen?

En första dimension har att göra med stadsdelens historia. Byggnader, gator och torg måste ju skapas. De växer inte fram av naturliga skäl. När de väl har skapats materialiseras en inneboende kraft som talar till befolkningen, men som också har betydelse för hur invånarna talar eller inte talar med varandra. Stadsdelar mognar liksom människor med åldern. Rikt förgrenade stadsliv uppstår inte över en natt, utan beror på hur området växte fram och på vems villkor. Historiska händelser och utvecklingsförlopp kan sätta sin ofrånkomliga prägel på ett område. Människors kollektiva strävan binds ofta till miljön. Jag tänker här på t ex historiskt nedärvda beteenden och attityder som kan underlätta men också försvåra för

utvecklingen av konstruktiva sociala relationer. Områdets historia skapar också en grogrund för identiteter.

Hur finns stadsdelen?

En andra dimension av sociala krafter omfattar stadsdelens rumsliga utformning och här kan vi skilja mellan det stora och det lilla rummet. Med det lilla rummet menar jag befolkningens bostäder. Om i extremfallet stadsdelen enbart består av en-rumslägenheter kan knappast barnfamiljer bo kvar eller flytta dit. Allt för stora bostäder sätter å andra sidan gränser för människor med snäva ekonomiska marginaler. Även bostädernas kvalitet och upplåtelseformer är av betydelse för vilka människor som kan och vill flytta dit. Bostäder som t ex ägs av privata fastighetsägare med vinsten som enda intresse kan knappast attrahera människor som vill något mer med sitt boende annat än att enbart konsumera och sova.

Med det stora rummet syftar jag på miljön. Områdets fysiska utformning kan både underlätta och försvåra för sociala relationer. Jag har i tidigare sammanhang använt begreppen när- och fjärrsamhälle för två ytterligheter av fysiska miljöer. I närsamhället identifierar invånarna sig själva med området på grundval av många naturliga mötesplatser, t ex gatumiljöer, kvartersbutiker, torg, lokala caféer eller pubar, portgångar, samlingslokaler etc. I närsamhället bor människor också nära varandra. Fjärrsamhällets invånare identifieras tvärtom utifrån av t ex kommunala tjänstemän eller politiker genom att utpekas som invånare i ett problemområde. Närheterna mellan hemmet, arbetslivet och affärerna i närsamhället skapar möjligheter för sociala relationer. I fjärrsamhället begränsas tvärtom möjligheterna till sociala relationer av distansen mellan hemmet, arbetslivet och affärerna. Fjärrsamhället saknar dessutom i stort sett naturliga mötesplatser. I närsamhället finns det däremot gott om mötesplatser

som underlättar för utvecklingen av invånarnas sociala relationer.

Vem bor i stadsdelen?

En tredje dimension av sociala krafter består av själva befolkningen och dess naturliga egenskaper. Eftersom det sociala står och faller med människor av kött och blod, utgör invånarnas naturliga egenskaper en grundläggande förutsättning för ett områdes sociala resurser. De naturliga egenskaperna kan vi mäta med demografiska mått som ålder och kön, men givetvis ingår även hälsa och dödlighet. Sjukdomar och dålig hälsa försvårar för initiativ och engagemang.

Till dimensionen befolkningens naturliga egenskaper hör också kontinuiteten i områdets sociala relationer, vilket vi kan vi mäta i t ex bofasthet. Stora omflyttningar stärker knappast områdets sociala resurser, utan försvårar tvärtom för all social utveckling. Dessutom kan graden av flyttningar betraktas som mätare på hur väl invånarna trivs. Kontinuiteten i områdets sociala relationer beror också på hur nära varandra invånarna bor. En befolkning som bor utspridd på ett större område stöter av naturliga skäl inte på varandra så ofta.

Vad gör stadsdelsborna?

En fjärde dimension av sociala krafter beror på de sociala strukturerna. Vad människor sysslar med eller inte sysslar med och vem som sysslar med vad har stor betydelse för t ex hälsa och identitet, men också tidsutrymme. Dygnet har ju som bekant bara 24 timmar och människor som måste dubbelarbeta, på grund av låga löner eller familjeförhållanden, har säkert svårt att hinna med t ex ett föreningsengagemang. De viktigaste strukturella kategorierna är klass och familj.

Vilka resurser har stadsdelsborna?

En femte dimension av sociala krafter består av befolkningens sociala resurser. Hit räknar jag utbildning, hushållsekonomi och social kompetens. All

utbildning bidrar inte självklart till utvecklingen av konstruktiva sociala relationer. Grovt sett är det framför allt i utbildningar för arbete i den offentliga tjänsteproduktionen (vård, omsorg och utbildning) som en utveckling av den sociala kompetensen förekommer.

Vad gäller hushållsekonomin kan vi konstatera att ekonomisk press vanligtvis försvårar sociala engagemang och underminerar initiativ. Människor som ständigt måste tänka på sin ekonomi förlorar både i tid och ork. Tidigare berodde hushållsekonomin nästan uteslutande på sysselsättningen, men nu avgörs befolkningens ekonomiska resurser även i stor utsträckning av kreditmarknaden. Efter låneekonomins segertåg på 80-talet sitter många fast i skuldfallen. Därför räcker det inte med analyser av sysselsättningen, utan befolkningens ekonomiska resurser utgör en egen sociala kraft.

Vad social kompetens innebär har jag redan tidigare berört. I en grundläggande mening kan social kompetens definieras som människors förmåga att skapa, upprätthålla och utveckla sociala relationer. Hur mycket social kompetens man visar prov på hänger givetvis också ihop med ens situation i övrigt. Den sociala kompetensen kan mycket väl motverkas av andra sociala krafter, t ex familjesituationen eller boendemiljön. Ytterst ger våldstatistiken uttryck för en bristande social kompetens, men ibland kan andra sociala krafter mer eller mindre tvinga fram ett våldsbeteende även hos människor med hög social kompetens. I dagens läge med hög arbetslöshet och allmänt sett pressade livsvillkor ställs människors sociala kompetens på hårda prov.

Vad är meningen med stadsdelen?

En sjätte dimension av sociala krafter har att göra med kulturen i området. Kultur handlar som jag ser det inte bara om litteratur, konst, musik, teater och film, utan mer allmänt om 'meningen med livet'. Kulturer stakar ut vad som är sant och falskt, rätt och riktigt, vackert och fult, respektive möjligt och

omöjligt. Kulturer kan vara stora och små, ganska enhetliga eller mer motsägelsefulla. Det är genom kulturer vi skaffar oss identiteter och känner oss delaktiga i gruppen eller kanske rentav i samhällsgemenskapen. Om en drogkultur slår rot stärker det inte precis områdets attraktivitet, åtminstone inte för de flesta människor. Områdets kulturer hänger i stor utsträckning ihop med dess historia, men inflyttningar av t ex invandrargrupper kan leda till stora förändringar.

Vem bestämmer och vad?

En sjunde dimension av sociala krafter handlar om makt. Vilken politik sätter sin prägel på stadsdelen och hur agerar de kommunala förvaltningarna? Förvaltningarnas kvalitet och inriktning kan vara av stor betydelse för ett områdes sociala utveckling. En konstruktiv social utveckling kan även befrämjas genom indirekta kommunala insatser som t ex aktivitetsstöd eller tillhandahållande av lokaler. Frågan man måste ställa sig är emellertid i vilken utsträckning förvaltningarna stjälpur istället för hjälper. I den syn som fortfarande präglar förvaltningarnas agerande är människor sociala när de själva klarar av sin försörjning eller utbildar sig. Människor som tvingas förlita sig på bidrag betraktas åtminstone i praktiken inte som riktigt normala. Dagens välfärdspolitik syftar i stor utsträckning till att normalisera 'onormala' medborgare utifrån ekonomismens människosyn.

2.4 Perspektiv på segregation

Forskning som bara tar fasta på etnisk, socio-ekonomisk och/eller demografisk segregation utgår från en alldeles för snäv syn på människor och samhälle. Resurserna och möjligheterna hamnar i skymundan till förmån för problemen. Det gäller emellertid inte vilka problem som helst utan problem som har att göra med relationen till marknadsekonomin.

Jag vill istället vidga perspektivet på segregation genom att utgå från alla de ovanstående sju

dimensionerna. Då inbegriper perspektivet inte bara problemen, utan även möjligheterna. Då behöver segregation inte bara vara så entydigt dålig, utan kan också ha sina fördelar. Det säger inte sig själv om segregation är bra eller dåligt, utan det beror på vilket samhälle vi vill ha.

Alla former av segregation står emellertid och faller med homogenitet. För att segregation skall kunna uppstå måste det finnas motpoler, vilka var för sig är tämligen homogena. Homogeniteten är då ett mått på motpolernas respektive styrka. Ju homogena område, desto starkare social kraft. Områden där t ex alla invånare tillhör samma nationalitet rymmer en stark social kraft. Sen behöver styrkan inte nödvändigtvis manifesteras sig, men den finns där som en möjlighet eller risk.

I den följande analysen använder jag homogeniteten som mått på sociala krafter styrka. Homogeniteten ligger sen till grund för mina slutsatser om segregation. Jag intresserar mig således inte bara för etniska, socio-ekonomiska och demografiska skiljelinjer, utan även för skiljelinjer som gäller t ex historia, miljöer, hälsa, kontinuitet, social kompetens, kultur och makt. Viktigt är också att ta reda på i vilken utsträckning olika former av segregation sammanfaller, samverkar eller motverkar varandra.

Vad homogenitet kan innebära i var och en av dimensionerna återkommer jag till. Här vill jag bara ge några exempel. Ett områdes historiska homogenitet beror på byggnadernas ålder och eventuella manifestation av gemensamma ideal. I områden med stor historisk mångfald, dvs en blandning av gammalt och nytt, utgör knappast historien en samlande social kraft.

Den rumsliga homogeniteten kan delas in i det lilla och det stora rummets homogenitet. Det lilla rummets homogenitet kan vi mäta på grundval av bostädernas storlek och upplåtelseformer. Fördelningen av bostäder på såväl storlek som upplåtelseformer har betydelse för vem som kan bo där. I t ex ett område som bara består av enrumslägenheter kan barnfamiljer

knappast bo. Det stora rummets homogenitet beror på områdets förmåga att underlätta respektive försvåra sociala relationer. Områden med blandningar av när- och fjärrsamhällen enhetliggör knappast befolkningen.

Befolkningens homogenitet mäter jag med demografiska mått, i termer av hälsa och med mått på kontinuitet (bofasthet). Ju sämre kontinuitet, desto mer tenderar stadsdelen att präglas av oro och instabilitet. Den sociala strukturens homogenitet kan vi mäta i termer av klass, familj och nätverk. Områden med t ex hög arbetslöshet skapar en grogrund för utanförskap. Starka nätverk kan emellertid motverka arbetslöshetens utanförskap. Omvänt kan starka nätverk mycket väl också förstärka utanförskapet och bidra till uppbyggnaden av nya samhällsformer, utanför det etablerade samhället.

Vad gäller de sociala resurserna kan homogeniteten mätas i termer av såväl hushållsekonomi som utbildning, men även med mått på social kompetens. Kulturell homogenitet visar sig i levnadsvanor och identitet. Homogenitet i maktutövning beror t ex på om politikerna verkligen vet vad de vill och hur politiken genomförs.

I rapportens slutsatser kommer jag att peka ut vad som kan kallas segregationspoler. Med begreppet syftar jag på geografiskt avgränsade områden i stadsdelen med starka sociala krafter. Segregationspoler utgör beståndsdelarna i all segregation. Efter belysningen av varje dimensions segregationspoler kommer jag att kunna dra slutsatser om förekomsten av segregation. Slutsatserna gäller i första hand graden av segregation inom respektive dimension; dvs historia, rum, befolkning, strukturer, resurser, kultur och makt. Därutöver försöker jag också dra vissa slutsatser om i vilken utsträckning de olika formerna av segregation hänger ihop.

2.5 Olika sociala världar

Segregationsforskningens allt för ensidiga fokusering på enskilda skiljelinjer har lett till en brist på begrepp för hur olika former av segregation kan sammanfalla.

Teorin om segregation borde därför kopplas betydligt bättre till en teori om integration. Att olika former av segregation sammanfaller behöver nämligen inte nödvändigtvis innebära sociala sammanbrott. Istället kan nya former av integration och nya former av samhällsliv mycket väl uppstå.

I t ex Los Angeles har gängen tagit över delar av staden. Sveriges Television visade en mycket intressant dokumentärfilm den 9 januari 1997 om hur gängen skapar sina egna normer, lagar och landgränser, helt utanför det etablerade samhällets kontroll. Gängen lever i sina egna subsamhällen, där ond och bråd död hör till vardagen. Filmen speglade särskilt kvinnornas situation.

Jämförelsen mellan Malmö och Los Angeles är kanske inte särskilt rättvis, men exempel på hur stadsdelar kan avgränsa sig från det etablerade samhället och börja leva sina egna liv finns i ganska många europeiska städer. Vanligtvis kretsar livet i sådana subsamhällen kring kriminalitet och droger. Subsamhällena uppstår när olika former av segregation sammanfaller och samverkar. Då kan man verkligen tala om olika och skilda sociala världar.

Frågan om i vilken utsträckning olika sociala världar kan sägas existera i Malmö och dess stadsdelar kan jag inte besvara fullt ut i projektets delrapporter. Svaret på frågan kräver nämligen ett perspektiv på integration, vilket jag varken har tid eller möjligheter att utveckla i delrapporterna. Därför kan jag inte heller alltid avgöra vilka sociala krafter i stadsdelarna som är goda och vilka som är dåliga. Det beror nämligen ytterst på vad vi vill med Malmö och dess stadsdelar. Det beror på vilken integration av Malmö som ter sig mest möjlig och önskvärd.

Jag har för avsikt att återkomma till frågorna om integration i projektets huvudrapport. Då hoppas jag också kunna presentera en teori om olika sociala världar. I ljuset av en teori om olika sociala världar hoppas jag kunna uttala mig om vart Malmö och dess stadsdelar är på väg. Kan vi se exempel på sociala sammanbrott i Malmö eller är det istället nya sociala världar som håller på att uppstå? Hur ser i så fall relationerna mellan de olika sociala världarna ut? Kan vi fortfarande verkligen tala om Malmö som ett enhetligt samhälle? Vilka sociala krafter verkar för en fortsatt integration av Malmö och vilka verkar mot?

3. SOCIALA VÄRDEN I HUSIE

Vilka är Husie-borna?

Hur bor de?

Vad gör de?

Hur mår de?

Hur ser de på sig själva och sin stadsdel?

3.1 TID OCH RUM

3.1.1 Ålder och historia

Husie är i stor utsträckning en ganska ung stadsdel. Endast 11% av bostäderna är byggda före andra världskriget. Enbart under 1960-talet byggdes 42% av bostäderna. 38% är byggda efter 1970, jämfört med 24% i hela Malmö.

Tabell 1. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (byggnadsår)

	Byggnadsår				
	-40	41-60	61-70	71-80	81-
Malmö	24	27	24	15	9
Fosie	3	25	47	20	6
Hyllie	4	22	30	39	6
Oxie	8	3	13	42	34
Centrum	49	7	12	15	16
Södra					
Innerstaden	54	29	8	6	3
Västra					
Innerstaden	22	65	8	2	4
Limhamn-					
Bunkeflo	22	33	16	14	15
Rosengård	3	14	76	7	0
Husie	11	9	42	24	14
Kirseberg	22	39	21	2	16

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

De snäva tidsperspektiven märks i åtminstone sex av delområdena. På Höja, Stenkällan, Almgården, Jägersro, Kvarnby och Östra Skrävlinge är minst 80% av bostäderna byggda under en kort tidsperiod. På Riseberga, Videdal, Virentofta och Södra Sallerup är bebyggelsen mer historiskt blandad.

Tabell 2. Bostäder (%) i delområden (byggnadsår)

	Byggnadsår									
	Andel av delområde					Andel av stadsdel				
	-1940	41-60	61-70	71-80	1981-	-1940	41-60	61-70	71-80	1981-
Höja	7	0	89	3	0	1	0	13	0	0
Stenkällan	2	6	81	8	3	0	1	7	1	0
Almgården	0	0	0	100	0	0	0	0	14	0
Jägersro	0	0	100	0	0	0	0	5	0	0
Riseberga	12	35	29	6	17	2	5	4	1	2
Videdal	13	11	52	18	5	2	2	7	3	1
Virentofta	20	5	34	34	8	3	1	6	6	1
Kvarnby	12	1	0	0	86	0	0	0	0	3
Södra Sallerup	43	13	1	3	40	2	1	0	0	2
Östra Skrävlinge	8	1	0	1	90	0	0	0	0	4

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Den största historiska koncentrationen av bostäder finner vi på Almgården, vilket framgår av tabellens högra halva. Samtliga bostäder på Almgården byggdes under 70-talet och utgör 14% av det totala bostadsbeståndet i Husie. 13% av stadsdelens totala bostadsbestånd består av bostäder på Höja, byggda under 60-talet.

3.1.2 Storlek, upplåtelseform och täthet

Husie har bland de största bostäderna i hela Malmö. Jämför vi genomsnittet av antalet rum visar det sig att endast Oxie har större bostäder. För enkelhetens skull räknar jag samtliga fyra rum eller större (4+) som fyra rum.

Tabell 3. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (antal rum)

	Antal rum				Medel
	1	2	3	4+	
Malmö	13	31	29	26	2,7
Fosie	9	32	39	20	2,7
Hyllie	9	26	37	27	2,8
Oxie	1	7	18	74	3,7
Centrum	19	34	28	18	2,5
S Innerstaden	27	42	22	9	2,1
V Innerstaden	15	38	28	20	2,5
Limhamn-					
Bunkeflo	7	18	16	60	3,3
Rosengård	5	32	46	17	2,8
Husie	5	11	28	56	3,4
Kirseberg	13	38	25	24	2,6

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Bostädernas storlek skiljer sig ganska mycket mellan delområdena. Störst är bostäderna på Jägersro, där 95% utgörs av 4-rumsbostäder eller större. Minst är bostäderna på Almgården. Även på Höja och Kvarnby

är bostäderna i allmänhet ganska små. Tabellens högra halva påvisar en stor geografisk koncentration av större bostäder i Husie. Hela 36% av bostadsbeståndet

utgörs av stora bostäder (fyra rum eller mer) i tre delområden som ligger i direkt anslutning till varandra; nämligen Videdal, Virentofta och Riseberga.

Tabell 4. Bostäder (%) i delområden (antal rum)

	Antal rum							
	Andel av delområde				Andel av stadsdel			
	1	2	3	4+	1	2	3	4+
Höja	9	26	55	11	1	4	8	2
Stenkällan	0	9	35	56	0	1	3	5
Almgården	20	26	48	7	3	4	7	1
Jägersro	0	0	4	95	0	0	0	4
Riseberga	0	2	13	85	0	0	2	12
Videdal	1	1	11	86	0	0	2	12
Virentofta	2	7	18	73	0	1	3	12
Kvarnby	19	19	39	23	1	1	1	1
Södra Sallerup	1	6	15	78	0	0	1	3
Östra Skrävlinge	2	13	24	61	0	1	1	3

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Antalet rum säger givetvis inte hela sanningen om befolkningens bostadsutrymme. Rummen kan ju t ex vara små. Dessutom kan ju mindre hushåll mycket väl bo i större lägenheter och tvärtom. Med hjälp av resultaten från Levnadsundersökningen kan vi mer specifikt jämföra bostadsutrymmet i Husie och Södra Innerstaden för några olika hushållstyper.

Tabell 5. Boendeyta för några hushållstyper i Södra Innerstaden och Husie (medianvärde av kvadratmeter)

	S Innerstaden	Husie
Ensamhushåll	54	97
Sambohushåll utan barn	73	120
Sambohushåll med 2 barn	87	114

I Södra Innerstaden uppgår boendeytan i hälften av alla ensamhushåll till 54 kvm eller mindre. Hälften av sambohushållen med 2 barn har 87 kvm eller mindre att röra sig på. Jämförelsen med Husie talar sitt tydliga språk. Södra Innerstaden är en mycket tät stadsdel. Husie-borna har betydligt större ytor att röra sig på.

Skillnaderna i bostadsyta hänger delvis samman med fördelningen av upplåtelseformer. I Husie utgörs bostadsbeståndet till mer än hälften av äganderätt. I Södra Innerstaden dominerar däremot privata hyresrätter och bostadsrätter.

Tabell 6. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (upplåtelseformer)

	Upplåtelseformer			
	Kommunal hyresrätt	Privat hyresrätt	Bostadsrätt	Äganderätt
Malmö	14	37	34	15
Fosie	19	28	43	10
Hyllie	28	13	46	13
Oxie	5	1	36	57
Centrum	5	67	27	0
S Innerstaden	10	48	41	1
V Innerstaden	10	57	30	3
Limhamn-Bunkeflo	5	18	15	62
Rosengård	43	26	26	5
Husie	1	16	30	52
Kirseberg	14	25	46	15

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

De tre dominerande upplåtelseformerna har var och en sina starka fästen. På Almgården består bostadsbeståndet till 100% av privata hyresrätter. Almgården är helt ensam om sin stora koncentration av privata hyresrätter. Höja har en nästan lika hög koncentration av bostadsrätter, men andelen bostadsrätter är ganska hög även på Stenkällan. På Jägersro, Riseberga, Videdal, Södra Sallerup dominerar i sin tur äganderätt. Där uppgår andelen äganderätt till minst 80%.

Uppdelningen mellan upplåtelseformerna sammanfaller i hög grad med geografiska skiljelinjer.

Almgården framstår som rena reservatet för privata hyresrätter. Den största koncentrationen av en enda upplåtelseform finner vi på Almgården. 14% av samtliga bostäder i Husie utgörs av privata hyresrätter på Almgården. Gränsen är som skarpast mot Jägersro Villstad och dess totala dominans av äganderätter. Lika skarp är inte gränsen mot Höga och Stenkällan. Där sker övergången från Almgårdens privata hyresrätter till äganderätterna i resten av Husie mer gradvis.

Tabell 7. Bostäder (%) i delområden (upplåtelseformer)

	Upplåtelseformer							
	Andel av delområde				Andel av stadsdel			
	Komm hyrrätt	Priv hyrrätt	Borätt	Ägrätt	Kom hyrrätt	Priv hyrrätt	Borätt	Ägrätt
Höja	0	0	92	8	0	0	13	1
Stenkällan	0	1	56	42	0	0	5	4
Almgården	0	100	0	0	0	14	0	0
Jägersro	0	0	0	100	0	0	0	5
Riseberga	0	1	7	92	0	0	1	13
Videdal	0	0	18	82	0	0	3	12
Virentofta	0	1	31	68	0	0	5	12
Kvarnby	37	17	32	13	1	1	1	0
Södra Sallerup	0	6	0	94	0	0	0	4
Östra Skrävlinge	0	25	46	30	0	1	2	1

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

3.1.3 Boendekvalitet

Invånarnas levnadsvillkor i Södra Innerstaden och Husie skiljer sig således rent objektivt vad gäller t ex boendeyta och upplåtelseformer. Kan vi även tala om en skillnad i boendekvalitet mellan stadsdelarna? Vi ställde frågor om just boendekvalitet i levnadsundersökningen och därför kan vi låta befolkningen komma till tals. Om vi börjar med själva bostaden förefaller Husie-borna klart nöjdare. Hela 90% av Husieborna är antingen mycket eller ganska nöjda, jämfört med 63% i Södra Innerstaden. Spridningen på svaren är således större i Södra Innerstaden.

Siffrorna är kanske lite svårjämförbara eftersom Husie-borna i så stor utsträckning är ansvariga för sin egen bostad. Ett missnöje med bostaden riktar sig därmed huvudsakligen mot dem själva. Ungefär en lika stor andel som bor i äganderätt i Husie bor i privat hyresrätt i Södra Innerstaden. Där kan således befolkningen ha större anledning att offentligt vädra sitt missnöje.

Tabell 8. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du med Din bostad?" (%)

	S Innerstaden	Husie
1 Mycket missnöjd	4	2
2	10	1
3	23	6
4	32	26
5 Mycket nöjd	31	64
	100	100
Medel	3,8	4,4
Totalt	314	216

I rapporten om Södra Innerstaden har jag analyserat hur missnöjet med boendet fördelar sig geografiskt. En liknande analys låter sig inte göras av Husie. Missnöjet är helt enkelt för litet. De missnöjda är för få.

Hur ser man då på utemiljön (frågan exemplifierades med gård, plantering, bänkar, gata, grönt, buller etc)? Svaren framgår av nedanstående tabell. Återigen vill jag varna för vissa svårigheter i jämförelsen. Bor man i

eget hus är man i stor utsträckning ansvarig för sin egen utemiljö och ett eventuellt missnöje riktar sig mot en själv. Skillnaderna mellan stadsdelarna visar sig vara större än i svaren på frågan om bostaden. Svaren från Södra Innerstaden uppvisar också en betydligt större spridning, vilket säkert återspeglar skillnader i utemiljö mellan delområdena.

Skillnaderna i svar mellan stadsdelarna låter sig nog delvis förklaras med samma argument som ovan, dvs graden av eget ansvar. Även om man bor i privat hyresrätt, med all tänkbar brist på inflytande, beror kvaliteten på själva bostaden i högre utsträckning på en själv än kvaliteten på utemiljön. Hyresgäster i privata hyresrätter kan knappast anklagas för brister i utemiljön. Påverka kvaliteten på sin bostad kan man däremot vanligtvis i viss utsträckning genom t ex ommöblering, tapetsering eller målning.

Tabell 9. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du med utemiljön?" (%)

	S Innerstaden	Husie
1 Mycket missnöjd	13	1
2	17	3
3	22	8
4	28	32
5 Mycket nöjd	19	55
	100	100
Medel	3,2	4,4
Totalt	313	216

Till skillnad från frågan om utemiljön beror knappast ens möjligheter till inflytande över den kommunala servicen på om man bor i hyresrätt, bostadsrätt eller äganderätt. Den kommunala servicen styrs ju genom politiska beslut. Resultaten framgår av tabellen nedan och här skiljer sig intressant nog genomsnittet för stadsdelarna nästan inte alls. Spridningen på svaren är också lika stor. Andelen nöjda är däremot högre i Husie, 48% jämfört med 39% i Södra Innerstaden.

Missnöjet skiljer sig inte nämnvärt mellan Husies delområden.

Tabell 10. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du med den kommunala servicen i Ditt bostadsområde?" (%)

	S Innerstaden	Husie
1 Mycket missnöjd	5	3
2	11	10
3	46	38
4	26	29
5 Mycket nöjd	13	19
	100	100
Medel	3,3	3,5
Totalt	311	214

Vi bad även intervjupersonerna att försöka väga samman alla för- och nackdelar med boendet. Hur nöjd respektive missnöjd är man totalt sett med sitt boende? Skillnaderna framstår återigen klart. Hälften av Husie-borna anser sig vara mycket nöjda med sitt boende totalt sett, jämfört med 18% av befolkningen i Södra Innerstaden.

Tabell 11. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med Ditt boende?" (%)

	S Innerstaden	Husie
1 Mycket missnöjd	3	0
2	9	2
3	33	4
4	38	43
5 Mycket nöjd	18	52
	100	100
Medel	3,6	4,4
Totalt	314	216

Svaren på ovanstående fråga möjliggör också en mätning av hur respektive befolkning väger samman

för- och nackdelar med sitt boende. I vilken utsträckning samvarierar svaren på ovanstående fråga med svaren på övriga boendefrågor? För båda stadsdelarna är samvariationen störst med frågan om bostadens kvalitet. Det är framför allt kvaliteten på bostaden som avgör hur nöjd respektive missnöjd man är med sitt boende. Är man nöjd med sin bostad så är man ofta också nöjd med sitt boende totalt sett. I Södra Innerstaden lägger man stor vikt även vid utemiljön. Den kommunala servicens betydelse för boendet totalt sett skiljer sig däremot inte nämnvärt mellan stadsdelarna.

Tabell 12. Samvariation med frågan om hur nöjd man är med sitt boende totalt sett (korrelationskoefficienter)

	S Innerstaden	Husie
Bostad	0,57	0,64
Utemiljö	0,46	0,35
Kommunal service	0,32	0,36

Min intervju är slut. Cykeln står parkerad på Gråvidegatan, i trakterna av Videdalsvägen och Ellenborgsvägen. Jag tänker på att det är så lugnt härute, knappt några bilar som ska fram här på smågatorna. Radbus och enstaka villor längs gatan. Någon klippar gräset på sin tomt. Annars nästan folktomt. Jag ser en liten tjej som går hem från skolan och en äldre man på cykel.

När jag korsar Videdalsvägen, märks det att trafiken är lite tätare. En buss stannar till. Fler människor i rörelse. Cykeln tar mig sedan genom ännu ett lugnt område. Här är det blandad bebyggelse, både radbus och andra småbus. Några enstaka människor är ute. Det är mest äldre personer. I gatuhörnen står bärkassar med (gamla) tidningar. Strax innan jag kommer till V. Skrävlingevägen möter jag sopbilen som samlar in tidningarna.

Under Ringvägen bär det sedan av. Jag kör nu på cykelvägen och möter några enstaka cyklister. Framme vid Rosengård märker jag en tydlig

förändring. Här är det mycket folk som rör sig på parkeringsplatser, gångbanor och cykelbanor. Många är invandrare. Bebyggelsen består av höghus ganska tätt placerade. Men det finns också stora grönområden, som ger lite rymd. Husen är gråa eller ljusgula. Trots vissa försök att dekorera fasaderna, känns miljön ganska "fattig".

Framme vid korsningen Amiralsgatan / Scheelegatan är trafikpuls snabbare. Här är det gott om bilar som ska fram. Buller och avgaser. Så är det fram till nästa korsning. Jag är tacksam för cykelbanan som ligger avskilt från övrig trafik. För att komma till vår lokal på Gamla Sofielundsskolan eller mitt hem får jag svänga in på N. Grängesbergsgatan. På den här gatan finns det en dubbelriktad cykelbana. Jag möter många cyklister. Det märks att det är en annan rytm här. Liv och rörelse - mycket folk. Många är invandrare på väg mot Rosengård. Ännu en livligt trafikerad gata ska passeras, Lantmannagatan.

Så småningom kommer jag ner mot Möllenvångstorget. På vägen dit ser jag invandrare. A-lagare på en bänk. Flera invandrare. Barnröster hörs. Jag kör förbi ett dagis med en lekplats utanför. Alltså mycket liv och rörelse av både människor och fordon. De flesta husen är gamla med endast några få våningar. (Cecilia Ståhlberg)

3.1.4 Sammanfattning

- Historia: Husie är i stor utsträckning en ganska ung stadsdel. Endast 11% av bostäderna är byggda före andra världskriget.
- Bostädernas storlek: Husie har bland de största bostäderna i hela Malmö. Bostädernas storlek skiljer sig ganska mycket mellan delområdena. Störst är bostäderna på Jägersro och minst på Almgården.
- Upplåtelseformer: Äganderätt dominerar i Husie. Kommunala hyresrätter saknas nästan helt och privata hyresrätter förekommer i stort sett bara i ett enda delområde, nämligen Almgården, där samtliga invånare bor i privata hyresrätter. En tydlig gräns går mellan Almgården och resten av Husie, särskilt mot Jägersro villastad, där samtliga invånare bor i äganderätt.
- Husie-borna är i allmänhet mer nöjda med sin bostad än invånarna i Södra Innerstaden.
- Husie-borna är i allmänhet mer nöjda med sin utemiljö än invånarna i Södra Innerstaden.
- Husie-borna är i allmänhet något mer nöjda med den kommunala servicen än invånarna i Södra Innerstaden.
- Husie-borna är i allmänhet mer nöjda med sitt boende totalt sett än invånarna i Södra Innerstaden.

3.2. BEFOLKNING

3.2.1 Demografi

Husie är en av Malmös minsta stadsdelar, sett till invånarantal. Knappt 7% av malmöborna bodde i Husie den 1 januari 1996. Ålderssammansättningen överensstämmer ganska exakt med Malmös genomsnitt. Skillnaderna är särskilt stora i förhållande till Södra Innerstaden, där ungdomar i 20-årsåldern

dominerar. Av den totala befolkningen i Södra Innerstaden utgör ungdomar i 20-årsåldern 26%, vilket kan jämföras med 15% för hela Malmö och enbart 9% för Husie. Andelen barn yngre än fem år ligger i både Södra Innerstaden och Husie på ungefär samma nivå som för Malmö i stort, men i Södra Innerstaden flyttar sen uppenbarligen barnfamiljerna för andelen barn sjunker kraftigt. I Husie ligger däremot andelen barn kvar på ungefär samma nivå.

Tabell 13. Befolkning i Malmö och dess 10 stadsdelar (1/1 – 1996)

	Antal invånare	Andelar av invånare i åldersgrupper (%)		
		-18	19-64	65-
Malmö	245699	20	59	20
Fosie	35493	21	60	19
Hyllie	30754	20	52	28
Oxie	10681	32	60	8
Centrum	33399	16	68	16
S Innerstaden	28317	16	67	17
V Innerstaden	28164	11	56	33
Limhamn-Bunkeflo	29127	24	56	20
Rosengård	19133	34	53	12
Husie	16465	22	60	18
Kirseberg	12851	22	59	19

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Mätt i invånarantal är Virentofta och Riseberga de största delområdena i Husie, tätt följda av Videdal. De minsta delområdena är Kvarnby, Jägersro villastad, Södra Sallerup och Östra Skrävlinge.

Ser vi till åldersfördelningen så överensstämmer de flesta delområdena ganska väl med stadsdelens

genomsnitt. Tre delområden utmärker sig däremot med en betydligt ungdomligare profil. I Östra Skrävlinge, Södra Sallerup och Kvarnby är andelen barn betydligt högre än genomsnittet och andelen pensionärer betydligt lägre. Samtliga tre delområden tillhör stadsdelens minsta.

Tabell 14. Befolkning (%) i delområdena (1/1 – 1996)

	Andel av Husie	Andelar av invånare i åldersgrupper		
		-18	19-64	65-
Höja	12	15	64	22
Stenkällan	10	23	59	18
Almgården	9	22	62	17
Jägersro	5	16	63	21
Riseberga	17	25	57	18
Videdal	15	19	58	23
Virentofta	18	21	58	20
Kvarnby	4	28	59	12
Södra Sallerup	6	31	60	9
Östra Skrävlinge	6	36	59	5

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Husie är en av Malmös minst invandrartäta stadsdelar. Endast Limhamn-Bunkeflo har en lägre andel personer med utländsk bakgrund. Endast 4% av Malmös samtliga personer med utländsk bakgrund bodde i Husie den 1 januari 1996. Kategorin utländsk bakgrund omfattar både utländska medborgare och svenska medborgare födda i utlandet eller barn under 18 år födda i Sverige med minst en av föräldrarna född i utlandet.

Tabell 15. Personer med utländsk bakgrund i Malmö och dess 10 stadsdelar (%)

	Andelar av respektive befolkning	Andelar av personer med utländsk bakgrund i Malmö
Malmö	27	100
Fosie	34	19
Hyllie	26	12
Oxie	15	2
Centrum	24	12
Södra		
Innerstaden	33	15
Västra		
Innerstaden	10	4
Limhamn-		
Bunkeflo	11	5
Rosengård	74	22
Husie	14	4
Kirseberg	22	4

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Andelen medborgare med utländsk bakgrund skiljer sig också stort mellan Södra Innerstaden och Husie. I

Södra Innerstadens delområden ligger andelen medborgare med utländsk bakgrund i intervallet mellan V Sorgenfris 20% och S Sofielunds 45%. Av hela befolkningen bor 85% i delområden med en högre andel invandrare än Malmös genomsnitt på 26%. Motsvarande intervall för Husies del ligger mellan 8% och 18%. Hela Husies befolkning bor således i delområden med en lägre andel invandrare än Malmös genomsnitt.

Av de fem största invandrargrupperna är personer från det forna Jugoslavien i särklass flest och proportionellt sett betydligt fler än i hela Malmö. Dessutom härstammar nästan var femte person med utländsk bakgrund från någon av de nordiska grannländerna. Husie är inte heller lika mångkulturellt som Södra Innerstaden, eftersom de fem största nationaliteterna uppgår till en högre andel.

Tabell 16. De största invandrargrupperna i S Innerstaden, Husie och Malmö (andelar av samtliga invandrare)

	S Innerstaden	Husie	Malmö
Jugoslavien	13	21	16
Polen	8	15	11
Danmark	6	12	8
Libanon	0	0	5
Bosnien	8	0	5
Tyskland	0	5	0
Iran	5	0	0
Finland	0	6	0
Övriga	61	41	56
Totalt	100	100	100

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Jag träffade herr B i korridoren på en av klinikerna, som avtalat. Det visade sig att han var något av en institution på sjukhuset. Han hade arbetat där i ca 30 år och uppträdde som ett slags chef trots att han vara bara vaktmästare. Han meddelade personalen, ej utan stolthet, att han

skulle interjuvas och hämtade nyckeln till ett konferensrum. Interjun gick bra, nästan för bra, för att varje fråga föranledde omfattande kommentarer. Jag kunde nästan inte få stopp på honom. Kanske var han glad att han kunde tala på sitt modersmål. Jag frapperades särskilt av hans åsikter om orsaken till den stora arbetslösheten och till Sveriges ekonomiska problem. Enligt honom var det uppenbart att allting var muslimernas fel. Inte invandrarernas i allmänhet, utan just muslimernas. De har större bidrag än andra jämte alla möjliga andra förmåner som ger dem högre levnadsstandard än folk i gemen. Jag antecknade hans svar bokstavligen för att bevara, i den mån det gick, intensiteten i hans inlevelse. (Jiri Polak)

I inte ett enda av Husies delområden uppgår andelen invandrare till samma andel som i delområdet med lägst andel i Södra Innerstaden. Invandrarna får också sägas vara ganska jämnt fördelade i stadsdelen. Inget enskilt delområden utmärker sig. Närvaron av invandrare sätter en ungefärligen lika jämn prägel på Södra Innerstaden som frånvaron av invandrare sätter på Husie. Invandrarna i Husie verkar vara mer etablerade och integrerade än i Södra Innerstaden.

Vi har träffat många olika nationaliteter och det har varit övervägande trevliga människor. Vi har blivit bjudna på olika specialiteter och så mycket kaffe så att vi har varit alldeles skakiga när vi har gått därifrån. På ett ställe skulle vi intervjua både mannen och bustrun, detta tog nästan tre timmar eftersom frun sprang ut i köket hela tiden. Hon bakade! Efterhand som det blev färdigt dukade hon fram den ena delikatessen efter den andra. Vi var propp mätta när interjun var klar. Då vi skulle gå kom frun med vars en kasse full med kakor och frukostbröd! (Katarina Mårtensson)

En dag skulle jag efter övertalning intervjua en fru som verkade vara lite "rädd" för sin gubbe. När jag

kom så såg jag att hon var ensam och jag började ställa mina frågor. Det gick ganska snabbt och innan jag var helt klart så kom mannen in, han har sovit middag. Jag skulle tacka för intervjun och ger mig iväg, när han frågar frun: "Har Du bjudit tösabiten på något"? - "Nej"- säger frun blygt och då tar mannen kommandot, "Nu kommer Du in och så bjuder vi på något att dricka och så pratar vi lite". Frun tar fram tre dricksglas, mannen hämtar en flaska och håller upp till oss (rätt så mycket). Jag frågar frun vad det är och hon svarar rodnande: "Det är något vin som min man har köpt tror jag". Vi skålar och jag med tanke på att det är vin, tar en ganska stor klunk (jag har bråttom skall till frissan) och när jag sväljer så reser sig säkert håret på mig för att det jag nu svalde var inget vin, men whiskey. Jag hostar, kippar efter andan men mannen med frun har jätteroligt åt mig. Så sitter vi och har mycket trevligt, frun har slappnat av berättar om deras son, mannen berättar om sina år i Polen och sedan om livet i Sverige, dra vitsar och det är så roligt att jag håller på att glömma min frissa. Dom vill inte att jag skall gå, men även det roliga måste ta slut. Jag cyklar till frissan och är på gott humör därför att dom människor jag just lämnat hade en så trevlig eftermiddag tack vare mig. Är bjuden på en riktigt polsk middag. (Tamara Grabed)

3.2.2 Hälsa

Folkhälsoundersökningar brukar använda sig av både subjektiva och objektiva mått på hälsa. Till de objektiva måtten hör t ex medellivslängd eller sjukdomar. I Levnadsundersökningen är det främst frågorna om t ex rökning och andelen förtidspensionärer som lämpar sig för mer objektiva mätningar av hälsoläget. Folkhälsoundersökningar innehåller ofta också en fråga om hur man själv rent subjektivt bedömer sin hälsa. Frågan gäller då vanligtvis både fysisk och psykisk hälsa. I Levnadsundersökningen har vi valt att dela upp frågan

på fysisk och psykisk hälsa var för sig. Fysisk hälsa samvarierar säkert i stor utsträckning med psykisk hälsa, men dålig psykisk hälsa kan också bero på andra orsaker. Personer med god fysisk hälsa kan ändå uppge sig ha en dålig psykisk hälsa beroende på t ex ensamhet eller ekonomiska svårigheter. Därför ville vi dela upp frågan.

Svaren från Södra Innerstaden och Husie skiljer sig inte särskilt mycket. Invånarna i Södra Innerstaden anser sig må nästan lika bra som Husie-bornna, rent fysiskt.

Tabell 17. "Hur känner Du Dig just nu, rent fysiskt, om Du ser till Din hälsa och Ditt välbefinnande?" (%)

	S Innerstaden	Husie
1 Mår mycket dåligt	3	2
2	11	6
3	22	19
4	36	37
5 Mår mycket bra	29	36
	100	100
Medel	3,8	4,0
Totalt	314	217

Hur fördelar sig då hälsoläget i stadsdelen? Är människor med dålig hälsa t ex koncentrerade till vissa delområden? Låt oss undersöka alla som inte uttryckligen anser sig må bra (svarsalternativ 1-3). Det rör sig om en andel på 27% av hela stadsdelsbefolkningen i åldrarna 18-75 år. Andelen som anser sig må mindre bra är överrepresenterad på Almgården och Jägersro villastad. Där säger sig över 40% må mindre bra, rent fysiskt. Motpolen utgörs av Riseberga och Videdal, där mindre än 20% säger sig må mindre bra.

Rent psykiskt verkar man må något bättre i båda stadsdelarna. Skillnaderna mellan medeltalen är fortfarande lika stor, men varannan Husie-bo säger sig

må mycket bra, rent psykiskt, till skillnad från 37% av invånarna i Södra Innerstaden.

Tabell 18. "Hur känner Du Dig just nu, rent psykiskt, om Du ser till Din hälsa och Ditt välbefinnande?" (%)

	S Innerstaden	Husie
1 Mår mycket dåligt	2	1
2	9	4
3	17	17
4	35	28
5 Mår mycket bra	37	50
	100	100
Medel	4,0	4,2
Totalt	314	217

På samma sätt som ovan avgränsar jag populationen som inte uttryckligen anser sig må bra (svarsalternativ 1-3). Det rör sig om en andel på 22% av hela stadsdelsbefolkningen i åldrarna 18-75 år. Återigen utmärker sig Almgården och Jägersro villastad, men inte lika kraftigt. Den psykiska hälsan verkar vara jämnare fördelad än den fysiska i Husie.

Enligt den samhällsmedicinska expertisen råder det ett rent objektiva samband mellan rökning och hälsa. Rökning kan anses vara ett mått på hälsa, både som verkan och orsak. Att man röker har å ena sidan i hög utsträckning visat sig bero på en otillfredsställande levnadssituation, t ex stress. Allmänt sett röker människor med sämre levnadsvillkor i högre utsträckning än människor med bättre. Å andra sidan brukar rökning framhållas som den enskilt största orsaken till dålig hälsa.

Tabell 19. "Röker Du?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Ja, regelbundet	37	28
Ja, men bara ibland	8	6
Nej, jag har slutat röka	17	21
Nej, jag har aldrig rökt	37	45
	100	100
Totalt	315	217

Andelen rökare är betydligt högre i Södra Innerstaden än i Husie. Särskilt hög är andelen rökare bland männen i Södra Innerstaden. Där röker 53% av männen, antingen dagligdags eller ibland, till skillnad från 34% av männen i Husie. Andelen rökare är särskilt hög på Almgården, där drygt 70% röker, antingen dagligen eller ibland. Kontrasten är stor till framför allt Jägersro villastad, där mindre än 20% röker. Andelen rökare är låg också på Virentofta och Östra Skrävlinge.

3.2.3 Kontinuitet

Levnadsundersökningen gör det möjligt att mäta kontinuiteten i termer av bofasthet. Höga siffror för bofastheten avspeglar en hög boendekontinuitet. Resultaten för Södra Innerstadens del tyder på en mycket låg kontinuitet. Hälften av alla intervjupersonerna hade bott som mest 3 år på sin nuvarande bostadsort. Under de senaste 10 åren hade intervjupersonerna i Södra Innerstaden bott på i genomsnitt 3 olika ställen. Husie ger intryck av en betydligt högre kontinuitet. Där har hälften av intervjupersonerna bott på sin nuvarande bostadsort i 12 år eller mer.

Skillnaderna i kontinuitet visar sig även i statistiken över utflyttningar för de senaste 5 åren. Utflyttningarna är generellt sett mycket högre i Södra Innerstaden än i Husie. Runt 80% av invånarna i Husie bor i områden där utflyttningarna har legat lägre än 10% under alla åren. I Södra Innerstaden råder helt

omvända förhållanden. Där bor runt 70% av invånarna i områden med utflyttningsfrekvenser på minst 25%.

Tabell 20. Utflyttade (%) från Husies delområden (andelar av respektive delområdes befolkning)

	1992	1993	1994	1995
Höja	9	9	7	8
Stenkällan	6	8	6	7
Almgården	18	20	20	13
Jägersro	5	4	8	7
Riseberga	5	4	6	5
Videdal	5	6	6	8
Virentofta	5	4	6	7
Kvarnby	16	16	11	12
Södra Sallerup	6	5	7	6
Östra Skrävlinge	10	12	16	10

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Av Husies delområden utmärker sig Almgården. Bortsett från 1995 har 20% av Almgårdens befolkningen flyttat varje år. Utflyttningsfrekvensen har varit ganska hög även på Kvarnby och Östra Skrävlinge, men gentemot Husies större delområden står Almgården i en klass för sig.

Ett annat mått på kontinuitet är ens förankring i Malmö som helhet. Vi ställde frågan om vem som växte upp i Malmö. Många människor bär nog med sig särskilt starka känslor för sin uppväxtort. Just uppväxtorten kan nog sägas ge upphov till en särskild form av förankring. Av Husie-borna växte 56% upp i Malmö, mot 38% av invånarna i Södra Innerstaden. Andelen för Södra Innerstaden ökar något om vi skalar bort alla utlandsfödda, men ändå bara till 44%. Med samma förfarande för Husie ökar andelen uppvuxna i Malmö till 61%. Skillnaden framgår således klart och beror inte i större utsträckning på invandring från andra länder.

Kanske kan Husie-borna sägas vara starkare förankrade i Malmö än invånarna i Södra Innerstaden. Skillnaderna i känslor för Malmö visar sig åtminstone i svaren på en fråga om vikten av att känna sig som

'malmöbo'. Som framgår av tabellen nedan svarar sammanlagt 56% av Husie-borna bejakande mot 46% i Södra Innerstaden. I Södra Innerstaden finns också den högsta andelen invånare utan samhörighetskänsla med Malmö, att döma av svarsandelarna på alternativ 1.

Tabell 21. "Är det viktigt för Dig att känna Dig som malmöbo?" (%)

	S Innerstaden	Husie
1 Inte alls	19	13
2	13	12
3	22	19
4	18	21
5 I mycket hög grad	28	35
	100	100
Medel	3,2	3,5
Totalt	312	216

3.2.4 Sammanfattning

- Befolkningsmässigt är Husie en av Malmös minsta stadsdelar
- Ålderssammansättningen överensstämmer ganska exakt med Malmös genomsnitt.
- Husie är en av Malmös minst invandrartäta stadsdelar.
- Husie-borna mår något bättre, rent fysiskt, än invånarna i Södra Innerstaden.
- Husie-borna mår något bättre, rent psykiskt, än invånarna i Södra Innerstaden.
- Husie-borna röker i betydligt mindre utsträckning än invånarna i Södra Innerstaden. Av Husies delområden skiljer sig emellertid Almgården från mängden. Andelen rökare är särskilt hög på Almgården, där drygt 70% röker, antingen dagligen eller ibland.
- Bofastheten är betydligt högre i Husie än i Södra Innerstaden. Av Husies delområden utmärker sig Almgården med en hög utflyttningsfrekvens.

3.3. SOCIALA STRUKTURER

I följande kapitel analyserar jag klass- och familjestrukturerna. Vad människor gör eller inte gör har stor betydelse för det sociala, i termer av t ex normbildning, identitetskänsla, motivering och disciplinering. Eftersom löntagarmänniskans normalitetsideal inte ligger till grund för min analys utan ett betydligt bredare perspektiv på det sociala ägnar jag lika stor uppmärksamhet åt familjestrukturen. Inte bara arbetslivet innebär arbete utan i högsta grad även familjen. Dessutom vill jag ta reda på i vilken utsträckning människor ingår i sociala nätverk. Med sociala nätverk menar jag här lite mer lösligt sammansatta strukturer än arbetslivets och familjens, men ändå med stor betydelse för det sociala.

Sociala relationer mellan människor kan vara flyktiga och tillfälliga som på bussen eller i Konsumkön, men vanligtvis ingår vi i strukturer. Med strukturer menar jag här framför allt relationerna på jobbet och i familjen. Ibland upplever vi säkert strukturer som ett tvång. Om vi inte är arbetslösa måste vi t ex gå till jobbet varje dag. Strukturerna ger oss emellertid också en social betydelse och bekräftar vår närvaro i den sociala världen. Vi mår säkert bra även utanför strukturerna en tid. Alla behöver vi väl en semester med lite ledigare sociala relationer, men helt utanför alla samhällsstrukturer mår vi knappast bra i längden, åtminstone inte om vi vill överleva rent socialt. Väl inne i strukturerna spelar vi olika roller. Strukturerna står och faller med att vi spelar våra roller och spelar dem hyfsat väl. Olika strukturer inbegriper olika roller. Olika roller ställer olika krav.

Klass är ett begrepp som i vetenskapliga sammanhang täcker in människors olika roller i arbetslivets strukturer. Jag tänker inte här ge mig in på någon närmare diskussion av klassbegreppets alla tänkbara innebörder utan hänvisar tryggt till min och Peter Billings doktorsavhandling ”Hegemonins decennier”. Det klassbegrepp som jag använder i den

följande analysen är SCB:s socioekonomiska indelning (SEI). Till skillnad från tidigare statusbegrepp, vilka egentligen inte tar fasta på rollerna utan snarare på resultaten av rollerna, vanligtvis mätt i inkomst, baserar sig SEI på de utbildningsmässiga krav som hör ihop med rollerna. Klassindelningen enligt SEI beror på hur lång utbildningstid som normalt krävs för yrket.

Klass kan även sammanfalla med t ex kön eller etnicitet. I vår avhandling visar vi hur den svenska modellen grundade sig på en könshomogenitet inom den kvalificerade delen av arbetarklassen. Under efterkrigstidens första decennier bestod de kvalificerade arbetarna i Malmö till mer än 90% av män. De okvalificerade arbetarna var däremot ganska jämnt uppdelade på könen. Kombinationen av klass och kön enhetliggjorde således de kvalificerade arbetarna, vilket underlättade för utvecklingen av gemensamma intressen och därmed gynnades även fackföreningar som Metall. I motsvarande grad bidrog kombinationen av klass och kön till att försvåra för utvecklingen av gemensamma intressen bland de okvalificerade arbetarna. Nu för tiden bidrar även etniska skillnader till splittringen av klasskategorier. Okvalificerade arbetare som förenar sig kring en gemensam strävan får ibland börja med att reda ut på vilket språk de skall tala. Tjänsteproduktionens starka frammarsch har också bidragit till uppsplittringen av klasstrukturen.

Även familjestrukturen har genomgått stora förändringar. Efterkrigstidens första decennier präglades av kärnfamiljen där mannen lönearbetade och kvinnan stod för hemarbetet. En hel del kvinnor lönearbetade dessutom deltid på kvällar och helger. Kärnfamiljens styrka låg i dess förmåga till disciplinering. Män och kvinnor disciplinerade varandra i tydliga roller, vilket också möjliggjorde disciplinering av barnen. Förankringen i släktskap, traditioner och gemensam historia underlättade för produktionen av skötsamma, lojala och motiverade arbetare. Kärnfamiljens styrka bidrog även till dess fall. Kvinnor och ungdomar revolterade mot

disciplineringen. Även förändrade konsumtionsnormer, utvidgningen av den offentliga sektorn och kvinnornas intåg på arbetsmarknaden urholkade dess kraft.

3.3.1 Klass

Förvärvsfrekvens och arbetslöshet

Ett första mått på klasstrukturens genomslag grundar sig på hur många som ingår respektive inte ingår i det ordinarie arbetslivet. Svaren på den frågan fördelar sig enligt nedanstående tabell. Andelarna studerande och arbetslösa ligger betydligt högre i Södra Innerstaden än i Husie. Den höga andelen studerande förväntar knappast eftersom befolkningen i Södra Innerstaden till så stor del består av ungdomar i 20- och 30-årsåldern.

Tabell 22. "Vilket av följande alternativ stämmer bäst in på Dig just nu?" (exkl ålderspensionärer i %)

	S Innerstaden	Husie
Oavlönat hemarbete	1	0
Längre studier	17	5
Förtidspensionär	3	6
Arbetslös	19	10
Förvärvsarbete	54	75
Föräldraledig	2	1
Långtidssjukskriven	3	2
	100	100
Totalt	284	174

Ett vanligt mått på klasstrukturens genomslag utgörs av förvärvsfrekvensen, dvs andelen förvärvsarbete av samtliga i arbetsför ålder. Husie har en betydligt högre förvärvsfrekvens än Södra Innerstaden, 75% jämfört med 54%, vilket delvis beror på den betydligt högre arbetslösheten i Södra Innerstaden, men även på Södra Innerstadens betydligt högre andel studerande. Förvärvsfrekvensmättet avslöjar således inte hela

sanningen. Bakom låga siffror på förvärvsfrekvensen kan, som i fallet Södra Innerstaden, det mycket väl dölja sig annat än elände, t ex just studier.

Kommunens Områdesfakta möjliggör mätningar av homogenitet och förändringar vad gäller arbetslösheten. Nedanstående tabell innehåller uppgifter över den totala arbetslösheten, dvs den sammanlagda andelen av arbetslösa och personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, 1990 och 1996 samt differensen däremellan i såväl absoluta som relativa tal.

Tabell 23. Arbetslöshet (%) i Husies delområden 1990 och 1996 (18-64 år)

	1990	1996	Abs diff	Rel diff
Höja	2,7	9,5	6,8	3,6
Stenkällan	0,9	7,7	6,8	8,5
Almgården	3,9	15,4	11,4	3,9
Jägersro	1,1	6,5	5,4	5,9
Riseberga	1,4	5,1	3,7	3,6
Videdal	0,7	6,8	6,0	9,4
Virentofta	1,2	6,1	4,9	5,1
Kvarnby	3,6	3,7	0,1	1,0
Södra Sallerup	1,2	7,0	5,8	5,8
Ö Skrävlinge	0	8,3	8,3	

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996 och 1991)

Arbetslöshetsstatistiken toppades 1990 av Almgården och Kvarnby. I dessa delområden låg arbetslösheten 1990 på strax under 4%. Just dessa två delområden tillhör faktiskt de som har drabbats minst av arbetslöshetens ökning, relativt sett. I Kvarnby har arbetslösheten inte ökat alls. På Almgården har arbetslösheten ökat 3,9 ggr. Relativt sett har arbetslösheten ökat mest i delområdena Videdal, Stenkällan och Östra Skrävlinge.

1996 toppas arbetslöshetsstatistiken av Almgården och inget annat delområde kommer i närheten av samma nivå. Med absoluta mått mätt har Almgården drabbats av de största ökningarna.

Du pratade om det med lite ironi, med ett halvt leende, som om det var ett skämt som gällde någon annan.

- Jag ska börja på Amucenter, en kort kurs där ser du, imorron börjar jag.

- **Va då för kurs?**

- Ja, inte vet jag, en sån där terapikurs. Jag har redan gått på en sån innan, men det blev inte nåt arbete efter det inte.

- **Hur länge har du varit arbetslös?**

- Jaa, i två år nu.

- **Planerar du dina dagar?**

- Planerar och planerar. Har tapetserat lägenheten, hälsar på kompisar, kan alla priser på varenda stormarknad, går till arbetsförmedlingen.

- **Hur känner du dig rent psykiskt, om du ser till din hälsa och välbefinnande? Och så graderar du mellan ett och fem.**

- Jaa, vad ska man säga?. Självförtroendet ligger i botten, jag undrar vad jag duger till, om jag överhuvudtaget duger till nåt. Skulle aldrig kunna göra mitt arbete igen, tänk att jag gjorde så mycket, hade så mycket ansvar över pengar, människor, arbetsuppgifter. Jag hade arbetskamrater också. Nu går jag upp varje dag och försöker hitta på nånting att göra, tar mig fram till kvällen, tittar på teve, går och lägger mig.

Du log lite igen.

- Du, jag tror vi skriver en tvåa på det där.

Jag tittade på dig, visste inte vad jag skulle säga.

- **Mm, nästa fråga gäller... Och så får jag tacka dig för att du ställt upp och svarat på våran intervju...Lycka till med kursen imorron.**

Mina ord lät ihåliga, jag kände mig maktlös. Vad skulle jag kunna säga? Vad borde jag ha sagt? Jag intervjuade dig, jag önskar jag gett dig en kram. Jag ställde frågor, jag önskar jag kunde gett dig ett svar om den rationalisering som kastat ut dig, som förnekade dig det du mest sätter värde på, ett eget arbete, att kunna känna dig duglig.

Jag undrade om det ingick i mitt arbete som intervjuare att trösta dig, att ge dig hopp, att få dig att tänka att livet är mer än bara arbete, att blommorna blommar, att vänskap är härligt, att varje dag är en gåva. Fast jag tror att allt sådant hade just då varit en förolämpning. (Verónica Seguel)

I Levnadsundersökningen har vi också mätt inslaget av arbetslöshet utifrån en fråga om antalet arbetslöshetsdagar de senaste tre åren. Resultatet framgår av nedanstående tabell. För Södra Innerstadens del visar det sig att 38% av befolkningen i åldrarna 20-64 har varit arbetslösa någon tid under de senaste tre åren, jämfört med 17% av Husie-borna. Husie-borna har däremot i genomsnitt gått arbetslösa en längre tid.

Tabell 24. Arbetslöshet i åldrarna 20-64 år (%)

	Södra Innerstaden	Husie
Arbetslösa under 3 år	38	17
därav < 1 år	55	48
därav 1-2 år	28	31
därav >2 år	17	21
Totalt	276	169

Klasstruktur

Om vi då övergår till den del av befolkningen som fortfarande förvärvsarbetar fördelar de sig enligt nedanstående tabell. Arbetarklassen är inte oväntat betydligt större i Södra Innerstaden och utgör sammanlagt 43% av alla förvärvsarbetande, mot 31% i Husie.

Tabell 25. Socioekonomisk indelning (SEI) av alla förvärvsarbetande i S Innerstaden och Husie (%)

	S Innerstaden	Husie
Ej facklärd, varuarbetare	7	2
Ej facklärd, tjänstearbetare	19	17
Facklärd, varuarbetare	10	8
Facklärd, tjänstearbetare	7	4
Lägre tjänstemän (1)	6	4
Lägre tjänstemän (2)	14	16
Tjänstemän på mellannivå	24	22
Högre tjänstemän	5	14
Fria yrkesutövare, Akademiker	3	4
Företagare exkl lantbrukare	4	9
Lantbrukare	0	0
	100	100
Arbetarklass	43	31
Tjänstemän	49	56
Företagare	7	13
	100	100
Totalt	173	140

Arbetarklassens inre sammansättning med avseende på andelen kvalificerade respektive okvalificerade arbetare skiljer sig inte mellan stadsdelarna. Andelen okvalificerade arbetare av hela arbetarklassen utgör 61% i såväl Södra Innerstaden som Husie. Däremot skiljer sig sammansättningen med avseende på andelarna av varu- och tjänstearbetare. I Husie arbetar 68% av arbetarklassen inom tjänsteproduktion, jämfört med 60% i Södra Innerstaden.

I Husie är andelen företagare betydligt högre, 13% av alla förvärvsarbetande jämfört med 7% i Södra

Innerstaden. 30% av företagen i Husie är akademiker. I Södra Innerstaden kan 43% av företagen klassificeras som akademiker. Vad som brukar kallas proletära företagare utgör således en högre andel i Husie än i Södra Innerstaden, 70% jämfört med 57%.

3.3.2 Familj

Den senaste riksomfattande undersökningen av hushållens familjesammansättning daterar sig så långt tillbaka i tiden som 1990. Kommunen måste fortfarande förlita sig på Folk och Bostadsräkningens statistik från det året trots alla stora sociala förändringar i Malmö sen dess. Förhoppningsvis kan vår undersökning bidra till att råda bot på bristerna.

I analysen betraktar jag varje intervjuperson som representant för ett hushåll. Varje intervjuperson är liktydig med ett hushåll. Jag bortser då ifrån att några enstaka intervjupersoner ingår i samma hushåll.

Nedanstående tabell visar resultaten av Levnadsundersökningen. Skillnaderna i hushållsstruktur är stora. Ensamboendet uppgår till bara 20% i Husie, jämfört med 63% i Södra Innerstaden. Av Husies delområden utmärker sig Almgården. Där uppgår ensamboendet till runt 50%.

Tabell 26. Hushåll efter antal boende i Södra Innerstaden och Husie (%)

	S Innerstaden	Husie
1 boende	63	20
2 boende	21	46
3 boende	9	13
4+ boende	7	21
	100	100
Totalt	315	215

Siffrorna skiljer sig i viss utsträckning från FoB 1990 såsom den presenteras i Områdesfakta. Enligt Områdesfakta uppgick andelen ensamhushåll 1990 i Södra Innerstaden till 66% och i Husie till 27%.

Levnadsundersökningen är emellertid inte direkt jämförbar med FoB 1990 eftersom åldersgrupperna över 75 år inte ingår i vår undersökning. Levnadsundersökningen underskattar nog därför andelen ensamboende något. Siffrorna tyder på små förändringar av hushållsstrukturen under 90-talet i Södra Innerstaden såväl som i Husie.

Skillnaderna i hushållstruktur visar sig också i andelen barnhushåll. I Husie uppgår andelen barnhushåll till 36%, jämfört med 22% i Södra Innerstaden. Skillnaderna är ännu större när det gäller sammansättningen på barnhushållen. 26% av barnfamiljerna i Södra Innerstaden består av bara en förälder. I Husie utgör andelen ensamstående föräldrar bara 5%. Husie präglas av familjehushåll och särskilt kärnfamiljer i betydligt högre utsträckning än Södra Innerstaden.

Tabell 27. Barnfamiljer (%) i Södra Innerstaden och Husie (andelar av hushåll)

	S Innerstaden	Husie
Barnhushåll	22	36
därav ensamförälder	26	5
Totalt	315	215

Om begränsningarna i Levnadsundersökningens population leder till vissa underskattningar av andelen ensamboende så måste överskattningen av andelen barnfamiljer vara större. Alla personer över 74 år lever inte ensamma, men hemmavarande barn lär nog däremot ingen ha. Jag analyserade konsekvenserna av populationens begränsningar genom att använda en vägningsmetod. Överskattningen visade sig emellertid inte vara mer än två procentenheter i båda stadsdelarna så därför har jag låtit siffrorna i tabellen ovan stå kvar. Med vägda värden uppgår således andelen barnhushåll i stadsdelarna till 20% respektive 34%.

3.3.3 Sociala nätverk

Med sociala nätverk menar jag mer lösligt sammansatta sociala strukturer. Sociala nätverk kan växa fram t ex mellan grannar eller mellan föräldrar på ett dagis. Sociala nätverk har vanligtvis inte lika klara syften som arbetslivet och familjen. Därför uppstår heller inga lika tydliga roller, åtminstone inte i allmänhet, men sociala nätverk inbegriper ändå en viss beständighet och kontinuitet. Sociala nätverk uppstår ibland i syfte att utveckla och befästa t ex en arbetslivsgemenskap. För människor utan förvärsarbete och familj kan sociala nätverk däremot utgöra den enda möjligheten till bekräftelse.

På grund av sina lösliga former ter sig sociala nätverk svåra att mäta. Vår undersökning innehåller emellertid flera frågor om intervjupersonernas relationer till närområdet, vilka bör lämpa sig väl. Den statliga maktutredningen använde för övrigt liknande frågor i sin undersökning av sociala nätverk.

På en femgradig skala ställde vi frågan om hur stark samhörighet man känner med sitt bostadsområde. Samhörighet förklarade vi här som en fråga om identitet och översattes också vid intervjutillfället till att gälla grad av identifiering med bostadsområdet. Genom graden av samhörighet markerar man sitt gemensamma intresse med bostadsområdets övriga invånare. Samhörighetskänslan ger därigenom också uttryck för grad av närhet till befolkningen i stort. Svaren för Södra Innerstaden ligger i genomsnitt på 3,2 och för Husie på 4,0. Skillnaderna mellan stadsdelarna syns ännu tydligare om vi jämför andelen svar på motpolerna. I Husie kände 44% en mycket hög grad av samhörighet med bostadsområdet, men endast 22% i Södra Innerstaden. I Södra Innerstaden kände 15% ingen samhörighet alls, men endast 3% i Husie.

Tabell 28. "Känner Du stark samhörighet med Ditt bostadsområde?" (%)

	S Innerstaden	Husie
1 Inte alls	15	3
2	17	8
3	23	22
4	23	24
5 I mycket hög grad	22	44
	100	100
Medel	3,2	4,0
Totalt	315	216

I rapporten om Södra Innerstaden har jag analyserat hur bristen på samhörighetskänslan fördelar sig geografiskt. En liknande analys låter sig inte göras av Husie. Alldeles för få känner en brist på samhörighet.

Samma skala använde vi för en fråga om hur rotad man känner sig i sitt bostadsområde. Här kan vi sägas mäta i hur stor utsträckning man anser sig ha blivit en del av området. För människor som inte anser sig vara rotade har nog bostadsområdet ingen större betydelse, utan enbart själva boendet. Då deltar man nog inte heller nämnvärt i stadsdelens sociala liv. Om en bättre lägenhet blir ledig i en annan stadsdel flyttar man nog gärna. Svaren från Södra Innerstaden hamnade i genomsnitt på 3,0 och för Husie på 4,1. Återigen framträder skillnaderna ännu tydligare om vi jämför svarsandelarna för motpolerna. I Husie ansåg sig 48% vara rotade i mycket hög grad, dvs fler än i frågan om samhörighet. Motsvarande siffra för Södra Innerstaden låg däremot något lägre än i frågan om samhörighet, nämligen 20%. I Södra Innerstaden svarade 20% 'Inte alls' på frågan, men bara 3% i Husie.

Tabell 29. "Känner Du Dig rotad i Ditt bostadsområde?" (%)

	S Innerstaden	Husie
1 Inte alls	20	3
2	18	9
3	20	12
4	22	29
5 I mycket hög grad	20	48
	100	100
Medel	3,0	4,1
Totalt	315	216

Ett annat mått på sociala nätverk kan vara hur mycket man umgås med sina grannar. Svartalternativen var även här uppdelade på en femgradig skala mellan motpolerna 'Inte alls' och 'I mycket hög grad'. I Södra Innerstaden hamnade genomsnittet på 2,2 och i Husie på 2,8. Hela 43% svarade 'Inte alls' i Södra Innerstaden och bara 8% 'I mycket hög grad'. Motsvarande siffror för Husies del låg på 23% och 11%. Invånarna i Södra Innerstaden umgås uppenbarligen i mycket liten utsträckning med sina grannar, men hur skulle de egentligen kunna göra det. I genomsnitt var fjärde granne flyttar ju varje år, vilket jag påvisade i kapitlet om kontinuiteten. Hälften av invånarna bor mindre än tre år på samma ställe. Egentligen borde man kanske undra varför inte siffrorna ligger högre i Husie. Den höga boendekontinuiteten där borde ju ha lagt grunden till ett rikhaltigt socialt liv grannarna emellan.

Tabell 30. "Umgås Du med grannarna?" (%)

	S Innerstaden	Husie
1 Inte alls	43	23
2	21	17
3	19	31
4	10	18
5 I mycket hög grad	8	11
	100	100
Medel	2,2	2,8
Totalt	315	216

Andelen som inte umgås med sina grannar verkar skilja sig lite mellan delområdena. Jag skärskådade alla som inte säger sig umgås med grannarna (svarsalternativ 1-2). Minst verkar man umgås med sina grannar på Höja. Där har 65% angivit svarsalternativen 1 eller 2. Andelen är hög även på Stenkällan.

Två frågor som vi ställde om besök i hemmen ger också en antydning om förekomsten av sociala nätverk. Invånarna i Södra Innerstaden verkar umgås lite oftare med vänner och bekanta. 67% umgås ofta med vänner och bekanta, jämfört med 61% av Husie-borna.

Tabell 31. "Brukar Du besöka vänner och bekanta eller ha vänner och bekanta på besök?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Nej	2	1
Ja, någon gång	32	38
Ja, ofta	67	61
	100	100
Medel	3,3	4,1
Totalt	315	216

Husie-borna umgås desto mer med släktingar. 59% av Husie-borna säger sig umgås ofta med släktingar, till skillnad från 40% av invånarna i Södra Innerstaden.

Tabell 32. "Brukar Du besöka släktingar eller ha släktingar på besök?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Nej	11	3
Ja, någon gång	50	38
Ja, ofta	40	59
	100	100
Medel	3,3	4,1
Totalt	315	216

Utvecklingen av sociala nätverk gynnas nog om man känner sig trygg i sitt bostadsområde. En brist på trygghetskänsla leder till att befolkningen stänger dörrarna och håller sig inne. Trygghetskänslan kan således sägas ge ett mått på förutsättningar för utvecklingen av sociala nätverk. Vi frågade hur säker och trygg man känner sig vid ensamma promenader i bostadsområdet när det är mörkt. Svarsalternativen delades upp på en fem-gradig skala mellan ytterpolerna 'Mycket osäker' och 'Mycket säker'.

Tabell 33. "Hur säker och trygg känner Du Dig när Du går ensam i Ditt bostadsområde och det är mörkt?" (%)

	S Innerstaden	Husie
1 Mycket osäker	13	3
2	15	7
3	23	16
4	23	29
5 Mycket säker	25	46
	100	100
Medel	3,3	4,1
Totalt	315	216

Svaren framgår tydligt av tabellen ovan. Nästan hälften av Husie-borna känner sig mycket säkra, jämfört med var fjärde invånare i Södra Innerstaden. Ser vi således till trygghetskänslan är förutsättningar för sociala nätverk betydligt gynnsammare i Husie än i Södra Innerstaden.

Motsatsen till sociala nätverk utgörs av den totala ensamheten. När människor lever i total ensamhet kan inga sociala nätverk varken uppstå eller leva vidare. Att bekräfta sin ensamhet kan nog kännas svårt för en del människor, särskilt i en intervjusituation. Kanske lämpar sig andra metoder bättre. Ovanstående frågor om besök i hemmen ger en viss fingervisning om ensamheten. 2% av befolkningen i Södra Innerstaden och 1% i Husie besöker aldrig vänner och bekanta, men har heller aldrig vänner och bekanta på besök.

Att människor träffar varandra i hemmen behöver emellertid inte innebära närhet. Mötena kan mycket väl vara präglade av distans och förutbestämda jargonger. Vi ställde därför även tre särskilda frågor om ensamhet, liksom för övrigt de riksomfattande levnadsnivåundersökningarna varifrån frågorna är hämtade. Svartalternativen bestod av 'ja' och 'nej'. På varje fråga kan vi anta att andelen intervjupersoner som bekräftar sin ensamhet ligger i underkant. Andelen 'nej' är således förmodligen högre.

Tabell 34. Ensamhet (andelar i % av samtliga)

	Södra Innerstaden	Husie
Inget stöd vid sjukdom	3,5	1,4
Inget sällskap	2,5	1,4
Inget stöd vid personliga bekymmer	3,5	1,9
Totalt	315	216

Frågan är vilket som är värst. Brist på stöd från anhörig eller nära vän vid sjukdom kanske i viss mån går att kompensera om man har tur med vårdspersonal. Brist på anhörig eller nära vän vid behov av sällskap kanske man också kan kompensera med en trevlig obekant om man har tur att stöta på någon. Kanske är det just i svaren på den sista frågan som den där riktiga ensamheten avslöjar sig. Samtal om personliga bekymmer kräver nog en personlig kännedom som tar tid att utveckla. Proportionellt sett

rör det sig i Husie om sammanlagt drygt 200 i åldrarna 18-75 år som verkar leva i total ensamhet.

Många äldre har ett uppdämt behov av att få "prata av sig". De är villiga att få dela med sig av sin livserfarenhet och sitt samlande av "klokskap". Det som kan ta ungefär en timme att gå igenom med en yngre intervjuperson, tar ofta det dubbla med en äldre. Och mer ändå. Det har jag hört fler intervjuare vittna om. Detta beror på att de äldre "broderar ut" svaren, kommer in på andra spår och pratar och pratar...

Så man kan säga att intervjuerna fyller flera behov för de äldre. Det kommer någon som bryr sig om dem, som lyssnar, som är intresserad. Och som kan ge dem lite stimulans och bevis på att de behövs. Om man reflekterar över det här så är det nog så att många känner sig ensamma och lite otrygga. Trots att det finns så många människor i Malmö och släktingar kan finnas på nära håll. Nej, äldre människor har "vi" inte tid med. På sin höjd har "vi råd" att ge dem hjälp med att sköta de mest elementära i hushållet med hjälp av hemtjänsten. (Cecilia Ståhlberg)

3.3.4 Sammanfattning

- Förvärvsfrekvens: Husie har en betydligt högre andel förvärvsarbetande än Södra Innerstaden, vilket i stor utsträckning hänger ihop med en lägre andel arbetslösa, men också en lägre andel studerande.
- Arbetslöshet: Av Husies delområden har Almgården den i särklass högsta andelen arbetslösa.
- Klasstruktur: Arbetarklassens andel av alla förvärvsarbetande är betydligt lägre i Husie än i Södra Innerstaden. Sammansättningen på arbetarklassen skiljer sig däremot inte mellan stadsdelarna. Andelen företagare är betydligt högre i Husie. Vad som brukar kallas proletära företagare utgör en högre andel av alla företagare i Husie än i Södra Innerstaden.
- Hushållsstruktur: Familjehushållen dominerar i Husie. Ensamboendet uppgår endast till 20%. Av Husies delområden utmärker sig Almgården. Där uppgår ensamboendet till runt 50%.
- Barnfamiljer: Andelen barnhushåll är betydligt högre i Husie än i Södra Innerstaden.
- Samhörighet med bostadsområde: Husie-borna känner i allmänhet en betydligt starkare samhörighet än invånarna i Södra Innerstaden.
- Rotad i bostadsområde: Husie-borna känner sig i allmänhet betydligt mer rotade än invånarna i Södra Innerstaden.
- Umgänge med grannar: Husie-borna umgås mer med sina grannar än invånarna i Södra Innerstaden.
- Umgänge med vänner: Husie-borna umgås lite mindre med vänner och bekanta än invånarna i Södra Innerstaden.
- Umgänge med släktingar: Husie-borna umgås betydligt mer med släktingar än invånarna i Södra Innerstaden.
- Säkerhet i bostadsområdet: Husie-borna känner sig betydligt säkrare än invånarna i Södra Innerstaden.
- Ensamhet: Ensamheten är inte lika utbredd i Husie som i Södra Innerstaden.

3.4. RESURSER

Begreppet resurser är välkänt inom den svenska levnadsnivåforskningen. I själva verket grundar sig levnadsnivåundersökningarna från 1968 och framåt på en teori om resurser. Inspirerade av den brittiske forskaren Richard Titmuss betraktade den första generationen levnadsnivåforskare resurser som lämpliga mått på välfärd. Istället för subjektiva behov mätte man objektiva resurser i en rad olika avseenden. Med levnadsnivå menade man således graden av resurser och inte graden av lycka eller välbefinnande. Genom att fokusera på resurser och inte på hur människor använde resurserna eller i vilken grad resurserna leder till välbefinnande hoppades levnadsnivåforskarna kunna undvika normativa ställningstaganden.

I efterhand har den första generationens användning av resursbegreppet fått utstå en hel del kritik, även från levnadsnivåforskningens egna led: "Resurser har nämligen inte ett värde oberoende av det omgivande samhället, oberoende av de arenor på vilka de skall användas", skriver sociologen Robert Eriksson, en av levnadsnivåforskningens förgrundsgestalter under 80-talet. Huruvida resurser kan betraktas som stora eller små, goda eller dåliga, beror i stor utsträckning på sammanhanget och på vad de används till. Bedömningen av resurser skiljer sig också ofta åt mellan olika grupper. Om människor föredrar större ekonomiska resurser genom skattesänkningar eller bättre offentliga vårdresurser genom skattehöjningar är en fullständigt öppen fråga. Resurser måste således relateras till sina sammanhang. Bara i sammanhangets sken kan resurser värderas. Trots svårigheterna har levnadsnivåforskningen ändå hållit fast vid resursbegreppet, men på grund av alla uppenbara oenigheter om vad det goda livet innebär fokuserade man i den senaste levnadsnivåundersökningen 1991 mer på ofärd än på välfärd.

Jag vill istället placera in resursbegreppet i ett större perspektiv. Människors levnadsförhållanden beror inte

bara på resurserna med vars hjälp människor medvetet styr sina liv. Resurser utgör en dimension av sociala krafter med betydelse för det sociala, men jag har också pekat ut flera andra. Även tid, rum, befolkningens naturliga egenskaper, sociala strukturer, kultur och makt utgör dimensioner av sociala krafter med betydelse för det sociala. Om vi tar arbetslivets strukturer som exempel så beror knappast arbetsskadorna inom vården i första hand på den enskilde vårdarbetarens bristande resurser i utbildning. Arbetsskadorna beror i betydligt högre utsträckning på utformningen av strukturerna, t ex arbetets organisation. Enskilda vårdarbetare kan kanske skaffa sig resurser (t ex utbildning), byta jobb och därigenom undkomma risken för arbetsskador, men därmed försvinner ju inte arbetslivsstrukturerna och deras sociala kraft.

Förutom en utvidgning av perspektivet skiljer jag mig från levnadsnivåforskningen genom att inte använda begreppet nivå. Att försöka fastställa nivåer i människors levnadsförhållanden låser fast en vid normativa ställningstaganden. Därför har vi inte kallat vår undersökning för levnadsnivåundersökning, utan levnadsundersökning. Styrkan i sociala krafter behöver inte vara bättre eller sämre, större eller mindre, högre eller lägre, utan helt enkelt bara olika. Det är just olikheterna som vi måste analysera och klarlägga innebörden av.

Jag vill också betydligt klarare koppla resursbegreppet till vad människor faktiskt målmedvetet använder. Levnadsnivåforskningen använder resursbegreppet i en alldeles för bred och luddig mening. Människor använder knappast målmedvetet sin hälsa eller sin bostad. Hälsa och bostad utgör istället självständiga förutsättningar för allt socialt liv och bör inte inordnas under samma rubrik som t ex ekonomi. I mitt perspektiv på sociala resurser ingår ekonomi och utbildning. Såväl sin ekonomi som sin utbildning använder människor målmedvetet. Dessutom lyfter jag fram människors sociala kompetens. Liksom vi behöver pengar för att

köpa mat eller gå på bio och utbildning för att förklara vår situation eller klara vårt förvärvsarbete, behöver vi social kompetens för att överhuvudtaget kunna vara sociala.

3.4.1 Utbildning

Andelen lägst utbildade är högre i Husie än i Södra Innerstaden. 25% av Husie-borna i åldrarna 18-64 år saknar gymnasial utbildning, jämfört med 15% av invånarna i Södra Innerstaden.

Tabell 35. Utbildningsnivåer (%) i S Innerstaden och Husie (18-64 år)

	S Innerstaden	Husie
Ej fullständig	1	0
Folkskola	3	9
Grundskola	11	16
Yrkesutbildning, 1-3 år (yrkesskola etc)	9	11
Högst 2-år gymnasial utbildning	17	11
Yrkesutbildning, minst 3 år (yrkesskola etc)	5	10
Längre än 2-årig gymnasial	22	17
Kortare än 3-årig eftergymnasial	17	13
3-årig eller längre eftergymnasial	14	13
Forskarutbildning	1	1
Vet ej	0	0
	100	100
Totalt	278	175

Även andelen högutbildade är högre i Södra Innerstaden än i Husie. 54% av invånarna i Södra Innerstaden har en utbildning som är längre än 2-årigt gymnasium.

Vilka slutsatser kan vi då dra om vi jämför inriktningarna på respektive stadsdelsbefolknings

utbildning? Vi använde samma indelningar som i 1990 års Folk och Bostadsräkning (FoB) och nedanstående tabell visar svarens fördelning på huvudkategorierna.

Tabell 36. Utbildningsinriktningar (%) i S Innerstaden och Husie (18-64 år)

	S Innerstaden	Husie
Allmän grundutbildning	24	28
Estetisk, humanistisk och religiös	10	4
Pedagogisk	3	9
Förvaltning, handel och kontor samt ekonomisk, sambällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig	25	22
Industri och hantverk samt teknisk och naturvetenskaplig	21	23
Transport och kommunikation	2	1
Vårddyrken	12	8
Lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	0	1
Service, civil bevakning och militärtjänst	4	4
Ospecificerad	0	0
	100	100
Totalt	278	175

Andelen invånare med enbart allmän grundutbildning är högre i Husie än i Södra Innerstaden. Analyser som bygger på ekonomismens människosyn brukar som jag ser det alldeles för ensidigt fokusera på utbildningsnivåer och teknisk utbildning. Ju högre nivåer och ju högre andel tekniskt utbildade, desto bättre, tycks man mena. Utifrån ett nationalekonomiskt betraktelsesätt kan nog därför de relativt höga andelarna estetisk, humanistisk och religiös utbildade respektive vårdutbildade i Södra Innerstaden framstå som problem.

Utifrån en människosyn som prioriterar social kompetens framstår istället Södra Innerstadens högre andelar av estetisk, humanistisk och religiös utbildade respektive vårdutbildade som en tillgång. Vad jag däremot bedömer som allvarligt är höga andelar av lågutbildade med tekniska inriktningar. Lågutbildade varuproducenter utgjorde i stor utsträckning grunden för Malmös tidigare välstånd, men numera hör massproduktion av varor på löpande band definitivt till historien. Vid en jämförelse mellan stadsdelarna förefaller Husie-borna faktiskt som helhet vara sämre rustade än befolkningen i Södra Innerstaden. Av alla utbildade inom kategorin industri och hantverk i Husie har endast 17% en eftergymnasial utbildningsnivå, vilket kan jämföras med 34% i Södra Innerstaden.

3.4.2 Ekonomi

Kommunens områdesfakta anger medianinkomsten för samtliga hushåll i stadsdelarna, vilket får anses vara grovt missvisande. Därmed tar man ju ingen hänsyn till stadsdelarnas hushållssammansättning. Att Södra Innerstaden till större del än Husie består av ensamhushåll slår givetvis igenom i inkomststatistiken om man drar alla hushåll över en kam. För att kunna jämföra stadsdelarna med avseende på ekonomiska resurser måste vi istället relatera den disponibla inkomsten till olika hushållskategorier. Den sammanlagda disponibla inkomsten för hela stadsdelen är däremot helt ointressant. Jag väljer istället att redogöra för skillnaderna mellan stadsdelarna, uttryckt i kvot, med avseende på olika hushållstyper. Hur stor inkomst har t ex Södra Innerstadens ensamboende i förhållande till ensamboende i Husie?

Tabell 37. Disponibel årsinkomst i Södra Innerstaden och Husie (medianvärde)

	S Innerstaden	Husie
Enpersonshushåll	96000	96000
Barnhushåll	205800	258000
Sambo med barn	221400	258000
Sambo utan barn	183600	237600

De relativa skillnaderna är störst för samboende utan barn. I Södra Innerstaden disponerar samboende utan barn endast 77% av samma hushållskategori ekonomiska resurser i Husie. Skillnaderna beror säkert delvis på ålderssammansättningen. Medianåldern för samboende utan barn uppgår till endast 31 år i Södra Innerstaden och till hela 58 år i Husie. Samboendet har uppenbarligen olika karaktär. I Husie rör det sig om stadgade par med många års förvärvsarbete bakom sig och därmed högre inkomster. Samboende utan hemmavarande barn i Husie har nog i allmänhet barn, men barnen bor inte längre hemma. I Södra Innerstaden har många samboende utan barn ännu inte hunnit skaffa sig några.

Barnhushållen har i Husie 25% mer att röra sig med än i Södra Innerstaden. Skillnaderna beror delvis på den högre andelen ensamstående föräldrar i Södra Innerstaden. Ändå säger skillnaden en hel del om skillnaderna i barnens uppväxtvillkor. Om vi istället avgränsar jämförelsen till barnhushåll med två föräldrar så visar sig Husie-borna fortfarande disponera mer än invånarna i Södra Innerstaden, nämligen 17%.

I nedanstående tabell har jag räknat ut kvartilerna för hushållens disponibla inkomster i stadsdelarna. För att jämförelsen skall bli så rättvis som möjligt har jag avgränsat mig till familjehushållen, dvs sambohushåll med eller utan barn. Med kvartilmättet delar vi in hushållen i fyra lika stora grupper med avseende på inkomst. Således markerar t ex den första kvartilen gränsen för den fjärdedel av hushållen som har den lägsta disponibla inkomsten. Den fjärde kvartilen markerar i sin tur den högsta disponibla inkomsten. Kvartilerna ger ett mått på inkomstspridningen. När vi väl har räknat fram kvartilerna kan vi även använda kvartilavståndet som mått på spridningen. Med kvartilavståndet menas skillnaden mellan den första och tredje kvartilen. Jag har mätt kvartilavståndet i både absoluta och relativa tal.

Tabell 38. Disponibel månadsinkomst för familjehushåll i Södra Innerstaden och Husie (kvartiler och kvartilavstånd)

	S Innerstaden	Husie
1:a kvartilen	13675	17000
2:a kvartilen	16500	20500
3:e kvartilen	20000	24100
4:e kvartilen	37425	74500
Kvartilavstånd, absolut	6325	7100
Kvartilavstånd, relativt	1,5	1,4
Totalt	115	167

Tabellen säger en hel del om de ekonomiska klyftorna, dels inom respektive stadsdel och dels mellan stadsdelarna. Om vi använder kvartilavståndet som måttstock visar sig klyftorna vara ungefär lika stora i stadsdelarna. Södra Innerstaden består således inte bara av fattiga och Husie av rika. Var och en av stadsdelarna har sina egna ekonomiska klyftor, ungefärligen lika stora. Däremot är de fattiga fattigare i Södra Innerstaden och de rika rikare i Husie. Skillnaderna mellan stadsdelarna är ungefär lika stor på samtliga inkomstnivåer, mätt i relativa tal.

Undersökningarna av människors ekonomiska resurser brukar ofta använda frågan om den sk kontantmarginalen. Inom levnadsnivåforskningen är den väl beprövad. Frågan om kontantmarginalen gäller hur människor skulle klara en ekonomisk krissituation. Hur många skulle klara av att skaffa fram 12.000 kr på en vecka om det var nödvändigt? Svaren fördelar sig enligt nedanstående tabell. Skillnaderna mellan stadsdelarna är som synes stora. Lite drygt en tredjedel av befolkningen i Södra Innerstaden kan plocka ut 12.000 kr från eget bankkonto, men drygt 2/3 i Husie. Var femte i Södra Innerstaden svarar nej, bestämt eller med viss tvekan, men endast var tionde i Husie.

Tabell 39. "Om Ditt hushåll plötsligt hamnade i en situation där Du på en vecka måste skaffa fram 12.000 kr, skulle Du kunna klara det?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Ja, från eget bankkonto	36	69
Ja, genom lån från släkting	27	10
Ja, genom lån från vänner	4	1
Ja, genom lån i bank	7	10
Ja, på annat sätt	5	1
Troligtvis inte	6	3
Nej	15	6
	100	100
Totalt	313	216

Almgården skiljer sig ganska kraftigt från resten av Husie. På Almgården kan drygt 30% inte klara kontantmarginalen. Mätt i kontantmarginal är Almgården faktiskt fattigare än de fattigaste delområdena i Södra Innerstaden. På t ex Möllevången saknar runt 25% av befolkningen en kontantmarginal.

Hur står det då till med räkningarna? För hur stor andel av befolkningen räcker inte de ekonomiska resurserna till räkningarna? Nedanstående tabell ger besked. Av befolkningen i Södra Innerstaden råkar 40% i knipa åtminstone då och då. I Husie säger sig däremot 81% aldrig ha några problem med räkningar.

Tabell 40. "Hur ofta har det hänt att Ditt hushåll under det senaste året har haft svårigheter att klara räkningarna?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Varje månad	12	4
Någon enstaka månad	27	15
Aldrig	61	81
	100	100
Totalt	313	217

Återigen utmärker sig Almgården. Där säger sig nästan hälften av befolkningen ha problem med räkningar, åtminstone någon gång.

Andelen som sparar regelbundet är också ett mått på ekonomiska resurser. I tider när människor känner sig trygga kanske sparande i hög grad beror på personlig läggning, erfarenheter eller rentav ideologi. Trygghet är emellertid verkligen inte vad som kännetecknar dagens situation. Många människor sparar nog gärna en slant om de har möjlighet. Sambandet mellan sparande och ekonomiska resurser är nog därför klarare än på länge. I Södra Innerstaden sparar endast hälften av befolkningen. Varannan använder således hela den disponibla inkomsten till konsumtion. I Husie sparar däremot hela 76% åtminstone en tusenlapp i månaden.

Tabell 41. "Sparar Ditt hushåll regelbundet varje månad och långsiktigt?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Nej	50	24
Mindre än 1.000	33	34
Mellan 1.000 - 4.000	16	35
Mer än 4.000	1	7
	100	100
Totalt	313	216

Almgården skiljer sig stort från resten av Husie. På Almgården sparar hela 65% av befolkningen inget alls.

Bilägande speglar också i hög utsträckning ens ekonomiska resurser, kanske särskilt i Sverige. Bilismen slog nämligen igenom i Sverige före alla andra europeiska länder. För många svenskar utgör bilen ett mått på status och oberoende, men kanske framför allt frihet. I Södra Innerstaden saknar 57% av intervjupersonerna bil i hushållet, men endast 18% i Husie. Skillnaderna är stora, men beror nog delvis på ålderssammansättningen. Att 20-åringar inte kan köpa bil behöver inte nödvändigtvis betraktas som tecken på fattigdom. Som framgår av föregående kapitel studerar dessutom hela 17% av befolkningen i åldrarna 18-64 år. Däremot kan nog det låga bilägandet i högre

utsträckning sägas hänvisa befolkningen i Södra Innerstaden till stadsdelen. För befolkningen i Södra Innerstaden har nog därför stadsdelens miljöer en större betydelse än för Husie-borna.

Att resa på semester kanske inte speglar ekonomiska resurser i lika hög grad som bilägande, men ändå. De flesta människor åker nog gärna på semester om de har råd. Semesterresefrekvensen är emellertid märkligt låg i kanske framför allt Husie, vilket nedanstående tabell visar där ungefär var tredje uppger sig inte ha rest på semester under föregående år, varken utomlands eller inomlands. Kanske ägnar Husie-borna i stor utsträckning sin semester åt att påta i den egna trädgården. Jämför vi med de riksomfattande levnadsnivåundersökningarna får vi gå tillbaka till den första undersökningen 1968 för siffror på samma låga nivå. 1991 var det bara var femte som inte hade rest på semester året innan. Krisen sedan dess har uppenbarligen punkterat många svenskars semesterplaner.

Tabell 42. "Gjorde Du någon semesterresa (eller resa av rekreativkaraktär) under 1994?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Ja, utomlands	44	49
Ja, inom landet	21	18
Nej	35	33
	100	100
Totalt	315	217

Tidigare undersökningar har visat en minskning av hushållens tillgång till dagstidning. Minskningen anses huvudsakligen bero på ekonomiska orsaker. Människor offerar sin dagstidning för att de helt enkelt inte har råd. Vissa människor prioriterar förmodligen bort sin dagstidning av andra skäl eller så kanske de har tillgång till dagstidning på jobbet, men hushållets tillgång till dagstidning ger nog ändå delvis ett mått på ens ekonomiska resurser. Enligt vår undersökning saknar 23% av invånarna i Södra Innerstaden tillgång till

dagstidning. I Husie har däremot 94% av invånarna tillgång till dagstidning.

Vi ställde även en fråga om hur man själv bedömer sin ekonomiska situation. 56% av befolkningen i Södra Innerstaden betraktar sig som antingen låginkomsttagare eller direkt fattiga. Motsvarande andel uppgår i Husie till 31%. I Husie anser sig var tionde vara höginkomsttagare eller direkt välbärgad.

Tabell 43. "Hur ser Du på Din inkomst- och levnadsstandard?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Fattig	13	4
Låginkomst	43	27
Medelinkomst	39	58
Höginkomst	2	6
Välbärgad	1	3
Vet ej	2	1
	100	100
Totalt	314	216

Andelen fattiga och låginkomsttagare är betydligt större på Almgården än i Husies övriga delområden. På Almgården betraktar sig drygt hälften som antingen fattiga eller låginkomsttagare, jämfört med 31% i hela Husie.

3.4.3 Social kompetens

Som jag tidigare har redogjort för vill jag definiera social kompetens som ens förmåga att skapa, upprätthålla och utveckla sociala relationer. Detta är givetvis en mycket allmän definition så frågan är då hur man mäter social kompetens? Ja, som jag ser det kommer social kompetens till uttryck i t ex engagemang och initiativ. Att bry sig om sina nära och kära, men också om samhället i stort ger uttryck för en social kompetens. Långvarigt och frekvent TV-tittande ger däremot knappast uttryck för social kompetens

och våldet utgör den sociala kompetensens absoluta motpol.

Engagemang

Den statliga maktutredningen publicerade 1989 en undersökning kallad "Medborgarnas makt". Där använde man medlemskap, aktivitet och uppdrag i föreningar som mått på medborgarnas engagemang. En omfattande kartläggning av alla tänkbara föreningar ledde till en indelning i 30 olika föreningskategorier. Vi har använt samma indelning i vår undersökning. Svaren anger således inte direkt hur många föreningar man är medlem i, utan vilka föreningskategorier man finns representerad i.

Därmed kan undersökningen spela oss vissa spratt om det är antal föreningsengagemang vi vill mäta. Människor kan ju vara medlemmar i flera föreningar inom en och samma föreningskategori. Kanske spelar man både ett instrument och sjunger i kör. Då märks bara hälften av ens engagemang. Vi måste emellertid ta den risken. Noteringar av människors alla föreningsengagemang skulle resultera i ett alldeles för svåröverskådligt material. Jag vill ju mäta föreningsengagemang och då kan representation i föreningskategorier också betraktas som en måttstock. Enligt maktutredningen förekommer dubbla medlemskap inom en och samma föreningskategori inte särskilt ofta.

I sina mätningar av föreningsengagemang definierar maktutredningen tre enkla begrepp, vilka förefaller lämpliga att använda även här. Med medlemsanslutning menar man medlemsantalet i förhållande till befolkningens storlek. Aktivitetsnivån betecknar förhållandet mellan antalet aktiva och medlemsantalet. Mobiliseringsgraden mäter förhållandet mellan antalet aktiva och befolkningens storlek. I följande tabell har jag listat drygt hälften av föreningskategorier, sorterade efter graden av medlemsanslutning i Husie.

Tabell 44. Medlemsanslutning (%) till olika föreningskategorier i Södra Innerstaden och Husie

	S Innerstaden	Husie
Facklig organisation	61	69
Förening för boende	56	60
Konsumentkooperativ eller annan samfällighet	18	47
Idrottsförening	29	23
Föräldraförening	4	16
Kultur-, musik-, dans- eller teaterförening	19	12
Friluftsförening	6	12
Humanitär hjälporganisation	5	11
Miljöorganisation	11	10
Motororganisation	5	9
Pensionärsorganisation	5	9
Annan hobbyförening	7	8
Annan förening	6	7
Handikapp- eller patientförening	5	5
Politiskt parti eller politisk sammanslutning	4	4
Totalt	314	216

Facket och boendeföreningar toppar i såväl Södra Innerstaden som Husie, men därefter skiljer sig stadsdelarna. Det rör sig visserligen i stort sett om samma föreningskategorier, men i en annan ordning. I Södra Innerstaden ligger idrottsföreningarna på tredje plats, kulturföreningarna på fjärde och konsumentkooperativen på femte. I Husie ligger konsumentkooperativ på tredje plats, idrottsföreningar på fjärde och föräldraföreningar på femte.

Skillnaderna i medlemsanslutning mellan stadsdelarna är störst vad gäller konsumentkooperativ. I Husie uppgav nästan varannan intervjuperson medlemskap i konsumentkooperativ, men mindre än var femte i Södra Innerstaden. Vad den stora skillnaden här beror på har jag inte haft möjlighet att ta

reda på och kan knappast heller spekulera om. Det rör sig emellertid inte om något särskilt aktivt medlemskap för Husie-bornas del. Endast 2% av Husies medlemmar i konsumentkooperativ uppger sig vara aktiva. Därför spelar den höga medlemsanslutningen nog ingen större roll i Husies sociala liv, annat än som opinionsmarkering.

Den stora skillnaden i medlemsanslutning till föräldraföreningar förtjänar nog att tas desto mer på allvar. Andelen hushåll med barn påverkar givetvis siffrorna, men sållar vi bort alla utan barn kvarstår ändå stora skillnader. I Södra Innerstaden anger endast 11% av intervjupersonerna med barnhushåll medlemskap i föräldraförening, mot 42% i Husie. Låt oss då pröva om skillnaderna beror på barnens ålder. Inom skolan är organisering av föräldrar mer etablerad än på dagis. Det är nog när barnen kommer upp i skolåldern som anslutning till en föräldraförening ligger närmare till hands. Hur ser då fördelningen ut om vi även sållar bort föräldrar med enbart dagisbarn? Visserligen sjunker populationen och därmed ökar osäkerheten i siffrorna, men skillnaderna kvarstår ändå tydligt. Endast var fjärde förälder i Södra Innerstaden med barn i skolan är medlem i en föräldraförening, mot nästan 2/3 i Husie. Runt 75% av skolbarnsföräldrarna i Södra Innerstaden har således antingen varken tiden, kraften, viljan eller lusten att engagera sig för sina barn genom en föräldraförening.

Medlemsanslutningen till en rad olika föreningskategorier beror på ålders- och hushållssammansättningen, liksom i fallet föräldraföreningen ovan. Kulturföreningskategorin har nog däremot varken med ålder eller hushåll att göra och här ligger Södra Innerstaden klart högre än Husie. Även idrottsföreningskategorin toppas av Södra Innerstaden, men här spelar säkert ålderssammansättningen in och den högre andelen ungdomar i Södra Innerstaden. Medlemskap i idrottsföreningar avtar med åldern. Husie-bornas lägre engagemang i idrottsföreningar uppvägs emellertid av medlemsanslutningen till friluftsföreningar. I övrigt

kan vi notera att Husie-borna hellre engagerar sig i humanitära hjälporganisationer än i fredsorganisationer eller grupper för internationella frågor. För befolkningen i Södra Innerstaden gäller tvärtom.

Hur stor är då medlemsanslutningen till samtliga föreningskategorier? Hur stor andel av befolkningen är inte medlem i någon föreningskategori alls? Ungefär lika stor andel i båda stadsdelarna, nämligen 6-7%. Siffran bör dock tas med en nypa salt eftersom en del medlemskap inte bygger på aktiv viljeyttring. Som t ex köpare i en bostadsrätt blir man medlem i en bostadsrättsförening vare sig man vill eller ej. För en del människor är det nog inte själva medlemskapet man söker, utan snarare handlar det om en investering i eget boende, dvs fjärran från föreningsidealet och därmed allt vad social kompetens heter.

Bättre mått på engagemang är nog därför aktivitetsnivån och särskilt mobiliseringsgraden, vilka jag definierade ovan. Mobiliseringsgraden anger förhållandet mellan antalet aktiva och befolkningen. Här mäter jag förhållandet mellan antalet aktiva och undersökningspopulationen. Vare sig man mer eller mindre tvingas in i ett föreningsmedlemskap eller ej så väljer man åtminstone sin aktivitetsnivå själv. Att aktivt engagera sig ger i större utsträckning än bara medlemskap uttryck för social kompetens. Följande tabell innehåller nästan hälften av föreningskategorier, sorterade efter graden av mobiliseringsgrad i Husie.

Tabell 45. Mobiliseringsgraden (%) till olika föreningskategorier i Södra Innerstaden och Husie

	S Innerstaden	Husie
Idrottsförening	20	13
Kultur-, musik-, dans- eller teaterförening	9	6
Facklig organisation	4	5
Förening för boende	8	3
Annan hobbyförening	5	3
Friluftsförening	2	3
Föräldraförening	2	2
Annan förening	2	2
Totalt	314	216

Ser vi till de enskilda föreningskategorierna toppar idrottsföreningarna och ingen av de andra föreningskategorierna kommer i närheten. Den i särklass högsta mobiliseringsgraden finner vi bland idrottsföreningarna i Södra Innerstaden, där 20% av befolkningen är aktivt engagerad. Husie ligger lägre än Södra Innerstaden i de flesta föreningskategorierna. I Södra Innerstaden är 9% av befolkningen aktivt engagerad i någon kulturförening och nästan lika många i någon förening för boende. I Husie utgörs motsvarande andelar av 6% respektive 4%.

När lugnet hade lagt sig satte vi i gång med intervjun och allt gick bra, fram till den delen av intervjun där vi tar upp föreningar. Där satt vi i lugn och ro och smuttade på vårt te tills hon berättade att hon var med i en förening som heter WICCA och som är en förening för häxor. Då höll jag och Kajsa på att sätta teet i balsem och stirrade förskräckta på varandra. Det värsta var nog att nu när vi visste om det så såg hon ut som en häxa också, med mörkt långt och burrigt hår och en stor ständigt jamande katt. Kvasten stod i ett hörn i köket. Kristallkulan slapp vi se eftersom den stod i bokhyllan i vardagsrummet. Innan vi skulle tacka för oss och gå så berättade hon att teet som vi

druckit var gjort av äpple och kanel och hade en lugnande effekt. (Marie Ågren)

Ser vi till föreningslivet som helhet visar sig hela 44% av befolkningen i Södra Innerstaden vara aktivt engagerade i minst en förening, mot 37% i Husie. Om vi sen dessutom jämför antalet aktiva engagemang skiljer Södra Innerstaden ut sig ännu mer, vilket nedanstående tabell visar. Av dessa 44% aktivt engagerade har 38% mer än ett aktivt engagemang, vilket kan jämföras med 29% i Husie.

Tabell 46. Mobiliseringsgraden (%) uppdelad på antal föreningsengagemang i Södra Innerstaden och Husie

	S Innerstaden	Husie
Mobiliseringsgraden	44	37
därav 1 engagemang	62	71
därav 2 engagemang	30	20
därav 3 engagemang	6	8
därav 4 engagemang	2	1
därav 5+ engagemang	1	0
Totalt	314	216

Initiativ

Medborgarundersökningen använde frågor om initiativ som mått på medborgarnas förmåga till inflytande. Att hävda sin rätt kan också betraktas som en del av ens sociala kompetens. Människor som mer eller mindre aldrig hävdar sin rätt får nog karakteriseras som likgiltiga, för såväl sitt eget som andras öde. Sen kan visserligen människors initiativförmåga bero på en rad andra omständigheter. Således kan t ex ekonomisk press, en osäker boendemiljö eller personliga problem leda till avtrubning. Ändå hamnar människor nog i situationer där de till slut måste bekänna färg. Vill man bry sig eller inte?

Att ta initiativ ger inte heller alltid uttryck för just social kompetens. Initiativförmågan kan t ex hänga

ihop med ens arbetsuppgifter. Därför kan vi knappast fokusera på initiativförmåga i allmänhet. Medborgarundersökningens frågor om vad man kan kalla den medborgerliga initiativförmågan lämpar sig nog däremot ganska väl. Givet dessa reservationer kan svaren på frågorna om boendet, arbetet och sjukvården ge en viss uppfattning om den sociala kompetensen i stadsdelarna.

Tabell 47. "Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande Ditt boende?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Ja	43	27
därav lyckades inte	14	19
därav ännu ovisst	22	17
därav lyckades	64	64
Totalt	306	215

Vad gäller boendet tar befolkningen i Södra Innerstaden uppenbarligen initiativ i betydligt högre utsträckning än Husie-borna. 43% av befolkningen i Södra Innerstaden hade under det senaste året tagit initiativ för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande sitt boende, jämfört med 27% av Husie-borna.

Skillnaderna mellan stadsdelarna beror säkert till viss del på upplåtelseformerna. Mer än hälften av Husie-borna bor ju i äganderätt och har därför säkert i hög utsträckning sig själva att skylla om boendet inte fungerar. I Södra Innerstaden bor tvärtom nästan 50% av befolkningen i privata hyresrätter med ett betydligt mer begränsat inflytande över sitt eget boende. Boende i Södra Innerstaden kan ha större anledning att ta utåtriktade initiativ. Husie-bornas betydligt lägre andel är nog därför lite missvisande. Som vi såg i kapitlet om boendet är andelen missnöjda ganska få, särskilt i Husie där hela 91% anser sig vara nöjda eller mycket nöjda med sitt boende.

Initiativförmågan rörande sjukvården skiljer sig inte nämnvärt mellan stadsdelarna. Knappt var tionde har tagit initiativ för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar. Däremot har Husie-borna lyckats betydligt bättre. Knappt hälften av invånarna i Södra Innerstaden lyckades inte, jämfört med knappt var fjärde i Husie.

Tabell 48. "Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande sjukvården?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Ja	9	8
därav lyckades inte	47	23
därav ännu ovisst	32	38
därav lyckades	21	38
Totalt	205	164

När det gäller initiativ för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar inom arbetslivet toppar Husie-borna med 71%. Husie-borna lyckas också driva igenom sina initiativ i högre utsträckning. 63% av initiativen tagna av förvärvsarbetande Husie-bor lyckades, i jämförelse med 55% för Södra Innerstadens del.

Tabell 49. "Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande Ditt arbete?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Ja	63	71
därav lyckades inte	24	20
därav ännu ovisst	22	18
därav lyckades	55	63
Totalt	169	136

Samhällsintresse

Kan samhällsintresse sägas ge uttryck för social kompetens? Ja, säkert i viss mån, men inte nödvändigtvis. Människor kan utveckla en hög social kompetens med avseende på ett begränsat socialt sammanhang, t ex vänkretsen, men samtidigt ge blanka sjutton i samhället som helhet. Ändå tror jag på ett samband. Tänker man längre än näsan räcker så ser man nog ganska tydligt också det större samhällets betydelse för ens eget sociala sammanhang. Människor som verkligen bryr sig om det lilla, kan inte gärna strunta i det stora. Med vissa reservationer kan vi som jag ser det därför ta samhällsintresset till intäkt för social kompetens.

Mitt möte med denna kille gjorde mig lugn och tänkte ett spirande hopp för det goda och humanistiska tänkandets framtida existens. Han tog emot mig med det nyfikna barnets utstrålning. Bjöd mig på en kopp kaffe, tog sin egen kopp och satte sig mitt emot mig vid köksbordet. Detta var hans frukost, upplyste han mig om och jag kände det som en ära att få dela en så pass helig stund med honom. Klockan var 10 och direkt från sängens trygga värld släppte han in mig, främmande människa, i sitt revir. Denna handling var en nyfiken och orädd människas sätt att agera. En handling av någon som inte ser sina medmänniskor som potentiella fiender. I mina tankar försatte jag mig själv i hans situation, att klockan 10 på morgonen, bli utsatt för en intervju som tvingade till eftertanke och rannsakan och ett något så när strukturerat tänkande. Hade jag klarat det? Men han sörplade sitt kaffe och tänkte och talade och svarade på frågorna tålmodigt och fundersamt. (Bengt Gustafsson)

Hur kan vi då mäta samhällsintresset? I vilka attityder, vanor eller ageranden visar sig samhällsintresset? Vi ställde en fråga om politiska samtal som borde kunna utgöra en måttstock. Frågan

gällde hur man själv agerar om man är tillsammans med bekanta och samtalet kommer in på politiska frågor.

Andelen medborgare som aktivt brukar ta del i politiska diskussioner är något högre i Södra Innerstaden. Andelen medborgare som inte ens brukar lyssna är också något högre i Södra Innerstaden. Spridningen på svaren är således större i Södra Innerstaden än i Husie. Invånarna i Södra Innerstaden är både något mer och något mindre intresserade av politiska diskussioner.

Tabell 50. "Hur brukar Du själv göra om Du är tillsammans med några bekanta och samtalet kommer in på politiska frågor?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Brakar inte lyssna	10	7
Brakar lyssna, men säger inget	10	11
Säger ibland vad jag tycker	22	29
Säger oftast vad jag tycker	57	54
	100	100
Totalt	313	216

Vi ställde också en fråga med fyra svarsalternativ om politiskt intresse. I Södra Innerstaden sade sig 63% vara ganska eller mycket intresserade. Motsvarande siffra i Husie låg på 55%. Fler säger sig således vara intresserade av politik i Södra Innerstaden än i Husie. Å andra sidan säger sig också en något högre andel i Södra Innerstaden vara helt ointresserade av politik.

Tabell 51. "Hur pass intresserad är Du i allmänhet av politik?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Mycket	15	15
Ganska	48	40
Inte särskilt	28	37
Inte alls	10	8
	100	100
Totalt	315	217

3.4.4 Sammanfattning

- Utbildning: Husie-borna är i allmänhet lägre utbildade än invånarna i Södra Innerstaden.
- Ekonomi: Husie-borna har i allmänhet en betydligt bättre ekonomi än invånarna i Södra Innerstaden. Av Husies delområden skiljer sig emellertid Almgården från mängden. Mätt i t ex kontantmarginal är Almgården faktiskt fattigare än de fattigaste delområdena i Södra Innerstaden.
- Föreningsengagemang: Medlemsanslutningen till föreningar är ungefär lika hög i båda stadsdelarna. Graden av mobiliseringen till föreningslivet är däremot klart högre i Södra Innerstaden.
- Boendeinitiativ: Invånarna i Södra Innerstaden tar initiativ i betydligt högre utsträckning än Husie-borna.
- Sjukvårdsinitiativ: Initiativförmågan rörande sjukvården är betydligt mindre än rörande boendet, men skiljer sig inte mellan stadsdelarna.
- Arbetslivsinitiativ: Den högsta graden av initiativ finner vi inom arbetslivet. Invånarna i Södra Innerstaden har emellertid inte tagit initiativ i samma utsträckning som Husie-borna. Invånarna i Södra Innerstaden har inte heller varit lika framgångsrika.
- Intresse för politiska diskussioner: Invånarna i Södra Innerstaden är både något mer och något mindre intresserade av politiska diskussioner än Husie-borna.
- Intresse för politik: Invånarna i Södra Innerstaden är både något mer och något mindre intresserade av politik än Husie-borna.

3.5. KULTURER

Bostäder, miljöer, befolkning, kontinuitet, arbetsliv, familjer, pengar, utbildning och sociala engagemang är nödvändiga förutsättningar för ett fungerande socialt liv, men det räcker inte. Människan behöver också uppleva sin tillvaro och sig själv som meningsfull. En avsaknad av mening ger upphov till modlöshet och likgiltighet. Utan mening kan vi inte känna motivation och då kan vi inte förklara våra handlingar. Då kan vi inte heller prioritera eller värdera vad som är viktigt.

Hur får då vår tillvaro och vi själva en mening? Vissa kanske kan ägna tid åt att tänka ut sin egen mening utifrån studier av andras tankar och tyckande. Andra hämtar av olika skäl sin mening från mediernas skval. Livets meningar ingår alltid i ett större sammanhang av meningar och detta är vad jag menar med kultur. Inplaceringen av enskilda meningar i kulturernas större sammanhang skärper konturer och stadgar innebörder.

Kultur består som jag ser det således inte bara av s k 'fin-kultur', utan även av vardagssammanhagens meningsfullheter. Stadsdelar kan ha sina egna kulturer likväl som olika befolkningsgrupper. Kultur är inget som bara aktualiseras genom invandringen av människor från främmande länder. Visst delar vi infödda svenskar en kultur av grundläggande meningar, ryggmärgsattityder och allmänna synsätt på livet, men lokala skillnader förekommer ofta och då grundade på samhörigheter som t ex klass, kön eller lokalitet. Vardags- och lokalkulturen är en kraft som kan hjälpa fram människors motivation, initiativ och engagemang. Genom kulturen kan vi finna gemensamma nämnare som enhetliggör oss, men kulturer kan också splittra.

I följande kapitel belyser jag kulturen i stadsdelarna utifrån tre infallsvinklar. Först försöker jag ta reda på hur stadsdelsinvånarna ser på sig själva i termer av identitet. Jag begränsar mig här till klassidentiteterna. Det finns självfallet många andra identiteter, t ex nationella identiteter, men i etapp 1 av Levnadsundersökningen ställde vi bara frågor om

klassidentiteter. I etapp 2 och 3 har vi däremot kompletterat formuläret med frågor om just nationalitet. Därefter intresserar jag mig för stadsdelsinvånarnas kulturella engagemang. Slutligen undersöker jag invånarnas värderingar i några aktuella frågor.

3.5.1 Identiteter

Kulturer stakar inte bara ut meningar med tillvaron, utan också meningar med en själv. Hur vi ser på tillvaron hänger ihop med hur vi ser på oss själva. Genom kulturen får vi så att säga en identitet. Vi kan t ex anse oss tillhöra arbetarklassen eller så kanske vi inte tror på förekomsten av klasser överhuvudtaget. I båda fallen hänger vår identitetskänsla samman med hur vi ser på omgivningen i övrigt. Identiteten utgör således en slags nyckel till vår kultur. Identiteten både avslöjar och avslöjar oss.

Identiteter byggs upp kring en roll eller egenskap. Ju tydligare och klarare roll eller egenskap, ju gynnsammare förutsättningar för identiteten. Framväxten av identiteter gynnas också av ju fler som delar samma roll eller egenskap. Styrkan i t ex arbetarklassidentiteten byggde på arbetarklassens storlek. Många människor delade i stor utsträckning varandras vardagsliv och kunde då utan större svårigheter också identifiera sig med varandra. Dagens identiteter får i allmänhet sägas vara betydligt luddigare, mångtydigare och flyktigare än gårdagens, vilket givetvis i grunden beror på arbetsmarknadens fragmentarisering. Rollerna kan fortfarande vara tydliga, men färre delar samma roll. Idag kan vi också välja mellan identiteter eller kanske snarare identitetsfragment i en annan utsträckning än tidigare och valmöjligheterna förefaller i allmänhet större. Å andra sidan skänker identiteter just därför inte samma känsla av trygghet. Ju luddigare roller och ju färre som delar dem, desto sämre trygghetskänsla.

I hur stor utsträckning identifierar sig då befolkningen fortfarande med klasser? Vi ställde frågan och stadsdelsbefolkningarnas svar uppvisar

intressanta likheter. Båda stadsdelarna får sägas vara ganska blandade. Södra Innerstadens befolkning ligger något över Husie i sina samhörighetskänslor för såväl arbetarklassen som medelklassen. I Husie förnekar 14% förekomsten av klassidentiteter överhuvudtaget, vilket förmodligen återspeglar en mer individualistisk kultur. I Södra Innerstaden säger sig 13% inte känna någon samhörighet alls. Speglar detta kanske ett växande utanförskap i stadsdelen?

Tabell 52. "Vilken klass eller socialgrupp känner Du mest samhörighet med?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Arbetarklass	36	34
Medelklass	39	37
Övre medelklass	2	1
Känner ingen samhörighet	13	8
Finns inga klasser	4	14
Vet ej	7	6
	100	100
Totalt	314	217

Samhörighetskänslan med arbetarklassen är en väl rotad identitet som visserligen säkert inte ser likadan ut idag som för t ex 50 år sen, särskilt inte i dessa tider med hög arbetslöshet, men som säkert ändå fortfarande i viss mån kan kännas trygg och stark. Arbetarklassidentiteten pekade under många decennier framåt och var kopplad till en framtidstro. Dagens innebörd i arbetarklassidentiteten ter sig däremot minst sagt något oklar. Medelklassidentiteten är nog ännu otydligare i konturer och innebörd. I Sverige rymmer den förmodligen delar av den gamla arbetarklassidentiteten, kanske framför allt delar av vad som brukade kallas arbetararistokratiidealet.

En sak jag tycker är lustig är hur vissa personer identifierar sig med en viss social klass. Människor som bor under väldigt behagliga förhållande, (egen villa, bra familjesituation, besparingar på banken,

egen bil, sommarstuga, en aktiv fritid) berättar om hur de har arbetat och sltit från unga år, för att så småningom bilda familj och skaffa sig en stabilare ekonomisk situation. De verkar nöjda med det de har, känner tillhörighet med arbetarklassen och röstar för sossarna. (Veronica Seguel)

Jag har själv bott i Sverige i över trettio år och invandrade själv från f.d. Jugoslavien, närmare sagt Kroatien. Min fördel var att jag kunde deras hemlandspråk och jag gjorde allt för att få dom att inse hur värdefull deras medverkan skulle vara för oss. Jag lyckades ofta med långa samtal och "olika knep" att övertala dom, och i slutändan var dom nöjda och tyckte inte att det inte var så farlig som det verkade när jag skickade brev och sedan ringde till dom. Under intervjuer hade dom många synpunkter på frågorna så intervjuerna tog ofta lång tid. Inte sällan kom våra samtal på det kriget som har pågått så länge, och på vilket sätt den drabbar alla, både i det direkt drabbade landet, och även oss andra som inte bor där längre. (Drago Dolenc)

3.5.2 Kulturella engagemang

Kulturen i stadsdelarna låter sig även mätas med avseende på invånarnas kulturella engagemang. Hur står det till med befolkningens intresse för t ex teater, konserter, muséer eller utställningar? Befinner sig befolkningen i Södra Innerstaden mer utanför den etablerade kulturen än Husie-borna? Knappast! Andelen som svarar nej på frågan om man brukar gå på teater, konserter, muséer eller utställningar ligger på ungefär samma nivåer i båda stadsdelarna. Andelen som påstår sig gå ofta skiljer sig däremot klart. Södra Innerstaden toppar med drygt var fjärde invånare i jämförelse med Husies 18%.

Tabell 53. "Brukar Du gå på teater, konserter, muséer eller utställningar?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Nej	21	23
Ja, någon gång	53	59
Ja, ofta	26	18
	100	100
Totalt	314	217

Även i svaren på en fråga om läsvanor kan vi skönja vissa skillnader mellan stadsdelarna. Återigen framstår befolkningen i Södra Innerstaden som något mer kulturellt engagerad, åtminstone kvantitativt sett. Mer än varannan säger sig läsa böcker ofta.

Tabell 54. "Brukar Du läsa böcker?" (%)

	S Innerstaden	Husie
Nej	16	20
Ja, någon gång	32	32
Ja, ofta	53	48
	100	100
Totalt	315	217

Av Husies delområden utmärker sig Almgården. Där säger sig drygt hälften aldrig gå på teater, konserter, muséer eller utställningar. Drygt hälften läser heller aldrig böcker. Kulturintresset på Almgården är faktiskt mindre än i Södra Innerstadens delområden med minst intresse. På Södra Sofielund säger sig 40% aldrig gå på teater, museer, konserter eller utställningar. Där läser 24% aldrig böcker.

Uppslagsverk i bostaden är det framför allt Husieborna som har tillgång till. 87% av Husieborna säger sig ha tillgång till uppslagsverk i bostaden, mot 72% i Södra Innerstaden.

Kulturintresset i stadsdelarna framgår också av svaren på frågorna om föreningslivet. Kultur-, musik-, dans- eller teaterförening har en högre anslutningsgrad i Södra Innerstaden än i Husie, nämligen 19% jämfört

med 12%. Medlemmarna engagerar sig däremot i samma utsträckning, mätt i aktivitetsnivå.

TV:n brukar ofta pekats ut som lokalkulturens dödgrävare. I sällskap med bilen utgör TV:n själva symbolen för individualiserad masskonsumtion. Bedömningen av TV-tittandets konsekvenser bör nog dock nyanseras en smula. En välgjord film eller analyserande TV-nyheter mår i alla fall inte jag särskilt dåligt av. Däremot kan TV:n leda bort uppmärksamheten från ens egna sociala sammanhang och i större doser försvårar givetvis TV:n allt socialt liv. Om stadsdelsbefolkningen ägnar all sin fritid åt TV-tittande kan ingen stadskultur varken uppstå eller överleva. TV:n förmedlar gott om mening och identiteter, men knappast i syfte att enhetliggöra lokalsamhällen.

I en nyligen publicerad artikel frågar sig Robert D. Putnam vad som hände med de amerikanska lokalsamhällenas tidigare så blomstrande kulturella och sociala liv. I sitt svar på frågan argumenterar han mycket övertygande för varför just TV:n bör betraktas som boven i dramat. Enligt Putnam är det TV-tittandet som i stor utsträckning har förstört vad han kallar lokalsamhällenas sociala kapital. Amerikanen tittar i genomsnitt fyra timmar om dagen på TV och författaren räknar då inte med all den tid när TV:n bara står på i bakgrunden.

Tabell 55. "Ungefär hur många timmar i genomsnitt om du tittar Du på TV?" (medelvärde och medianvärde av timmar)

	S Innerstaden	Husie
1	31	32
2	32	34
3	18	23
4	11	8
5	5	2
6 eller mer	3	1
Medel	2,3	2,2
Totalt	314	217

Kan TV:n sägas vara på väg att förstöra lokalkulturen även i stadsdelar som Södra Innerstaden och Husie? Hur mycket tittar befolkningen egentligen på TV? Svaren framgår av ovanstående tabell. Såväl i Södra Innerstaden som i Husie tittar befolkningen ungefär hälften så mycket på TV som amerikanerna. 18% av befolkningen i Södra Innerstaden och 12 % i Husie tittar i genomsnitt minst 4 timmar om dan på TV. Skillnaderna till situationen i televisionens förlovade hemland USA förefaller än så länge ganska betryggande. Ännu kan TV:n knappast sägas omöjliggöra utvecklingen av en lokalkultur.

3.5.3 Värderingar

Ofta ger vi uttryck för kulturer ganska omedvetet och spontant. Kulturellt betingade tankesätt och beteendemönster sitter liksom i ryggraden. Ibland måste vi emellertid tänka till och ta ställning. Vi måste kanske t ex ta ställning till vad som är gott, riktigt, rättvist, vackert eller njutbart. Kanske måste vi välja mellan olika förklaringar. Vi måste med andra ord värdera verkligheten. Vad är bättre och vad är sämre? Vilket är sant och vilket är falskt? Värderingar bygger på att vi medvetet försöker förena olika meningar med livet. Tycker vi si i en fråga så kan vi väl inte gärna tycka så i en annan? Vill vi ge uttryck för en värdering genom valet av kläder så kan vi väl inte gärna ge uttryck för motsatsen i våra åsikter? Jodå, de flesta kan, särskilt i dessa tider, men det känns. Då hänger nämligen inte meningarna med livet ihop. Då är vi inte riktigt konsistenta.

Något dräpligt känns det när man frågar journalisten om han under det senaste året skrivit någon insändare. Han som rökar när han krökar och är med i nykterhetsorganisation. Hon som tillhör låginkomsttagarna och väldigt mycket tillhör arbetarklassen när man ser till såväl hennes eget yrkesval som uppväxt och föräldrar, klassar sig som medelinkomsttagare och känner sambörighet med medelklassen. Men man får ju lov att drömma.

Dräpligt tycker jag också att det är när de flesta med invandrabakgrund tycker att man ska stoppa invandringen och att det finns för mycket invandrare. Hur tänker man då! (Ing-Marie Lindberg)

Därför säger nog värderingar inte hela sanningen om hur vi ser på meningen med livet. Undersökningar av kulturen bör nog därför inte begränsa sig till enbart människors värderingar. Ovan fokuserade jag på identiteter och kulturella engagemang, men man kan säkert också tänka sig andra undersökningsområden. Likväl är värderingar givetvis intressanta och kan kanske betraktas som en slags kulturella förtätningar.

Värderingar kan givetvis gälla allt mellan himmel och jord. I Levnadsundersökningen har vi valt att intressera oss för människors värderingar av några aktuella samhällsfrågor. Nedanstående tabell redovisar svaren på en rad frågor om arbetslöshetens orsaker. Vi bad intervjupersonerna att värdera flera tänkbara orsaker till arbetslösheten på en skala från 1 till 5. Med 1 menas ”Inte alls” medan alternativ 5 står för ”I mycket hög grad”. I tabellen har jag listat medeltalen för de olika svaren, sorterade från högst till lägst efter hur befolkningen i Husie har svarat.

Tabell 56. ”I vilken grad tror Du att arbetslösheten beror på ... ?” (Medelvärde på en skala 1-5)

	Södra Innerstaden	Husie
Internationell lågkonjunktur	3,7	3,8
Arbetsgivarna	3,3	3,1
Tidigare borgerliga regeringen	3,2	3,0
Nuvarande regeringen	2,7	2,8
Invandringen	2,6	2,8
Fackföreningarnas lönepolitik	2,6	2,6
Arbetslösa själva	2,5	2,4

I svaren från Södra Innerstaden kan vi urskilja tre nivåer. Svaren toppas av den internationella lågkonjunkturen som ligger i en klass för sig. På en andra nivå kommer arbetsgivarna och den tidigare

borgerliga regeringen. Den tredje nivån kretsar kring medeltalet 2,6. Där återfinns vi den nuvarande regeringen, fackföreningarnas lönepolitik, invandringen och de arbetslösa själva. Svaren från Husie låter sig inte indelas lika lätt i just tre nivåer, men ordningsföljden är ungefär den samma. Även i Husie hamnar den internationella lågkonjunkturen i en klass för sig. Att döma av ovanstående frågor verkar värderingarna således inte skilja sig nämnvärt mellan stadsdelsbefolkningarna när det gäller synen på arbetslöshetens orsaker.

I den allmänna debatten brukar ibland invandringen och de arbetslösa själva pekas ut som huvudorsaker till arbetslösheten. Enligt vår undersökning har sådana uppfattningar inte särskilt starkt stöd, varken i en fattig eller i en rik stadsdel. Även fackföreningarnas lönepolitik brukar vara en populär måltavla, särskilt bland nationalekonomer, men i både Husie och Södra Innerstaden dömer man arbetsgivarna betydligt hårdare. Istället är det en ideologiskt ganska neutral fråga som toppar i båda stadsdelarna.

En annan kontroversiell fråga är privatiseringar. Under de senaste åren har privatiseringar visserligen inte stått lika högt på dagordningen som under den tidigare borgerliga regimens tre år vid makten, men privatiseringar genomförs även av socialdemokratiska regimer om än inte på lika bred front och med samma ideologiska förtecken. Privatiseringar är fortfarande ett av huvudalternativen i synen på hur tjänsteproduktion bäst bör bedrivas.

Istället för en samlande fråga om privatiseringar i allmänhet ställde vi frågor om hur befolkningen ser på privatiseringar med avseende på effektivitet, kvalitet och valfrihet. Tabellen bygger på samma skalor som ovanstående tabell, nämligen från 1 till 5. Frågorna är emellertid av typen intensitetsfrågor till skillnad från ovanstående kvantitetsfrågor. Intervjupersonen uppmanas att instämma eller ta avstånd från ett påstående. Med 1 menas ”Tar helt avstånd” medan alternativ 5 står för ”Instämmer helt”.

Tabell 57. ”Privatisering av kommunal service ökar ... ?” (Medelvärde på en skala 1-5)

	Södra Innerstaden	Husie
Effektiviteten	2,8	2,8
Kvaliteten	2,5	2,7
Valfriheten	3,1	3,1
Totalt	289	202

Liksom i ovanstående fråga om arbetslöshetens orsaker skiljer sig inte svaren nämnvärt mellan stadsdelarna. Befolkningen i en fattig stadsdel verkar ha samma syn på privatiseringar som befolkningen i en rik stadsdel. Privatiseringar anses i första hand öka valfriheten, men ökningen av effektivitet och särskilt kvalitet förhåller man sig mer skeptisk till.

Svaren skiljer sig inte heller nämnvärt mellan stadsdelarna på frågorna som vi ställde om medborgarrollen. På en skala från 1 (”Inte alls”) till 5 (”I mycket hög grad”) ville vi att intervjupersonen skulle värdera utmärkande drag. I tabellen nedan har jag listat stadsdelarnas medelvärden.

Tabell 58. "Vad utmärker enligt Dig en god medborgare?" (Medelvärde på en skala 1-5)

	Södra Innerstaden	Husie
Viktigt att bilda sig en egen uppfattning oberoende av andra	4,7	4,6
Viktigt att rösta i de allmänna valen	4,5	4,6
Viktigt att hålla sig informerad om vad som händer i samhället	4,6	4,7
Viktigt att alltid följa lagar och förordningar	4,1	4,3
Viktigt att aldrig försöka smita från skatten	4,4	4,6
Viktigt att vara solidarisk med dem som har det sämre än en själv	4,3	4,4
Totalt	314	217

3.5.3 Sammanfattning

- Klassidentiteter: Tron på klassidentiteter är inte lika stark i Husie som i Södra Innerstaden. Såväl arbetarklassidentiteten som medelklassidentiteten har sina starkaste stöd i Södra Innerstaden.
- Kulturengagemang: Andelen som ofta går på teater, konserter, muséer eller utställningar är högre i Södra Innerstaden än i Husie. I särklass minst intresserad av kulturevenemang verkar man vara på Almgården.
- Böcker: Invånarna i Södra Innerstaden läser böcker i högre utsträckning än Husie-borna. I särklass minst läsintresserad verkar man vara på Almgården.
- Uppslagsverk: Betydligt färre invånare i Södra Innerstaden än Husie-bor har tillgång till uppslagsverk i bostaden.
- Kulturföreningar: Engagemanget i kulturföreningar är högre i Södra Innerstaden än i Husie.
- TV-tittande: Invånarna i Södra Innerstaden tittar ungefär lika mycket på TV som Husie-borna.
- Värderingar: Att döma av svaren på frågorna om arbetslöshetens orsaker, privatiseringar och vad som utmärker en god medborgare skiljer sig inte värderingarna särskilt mycket mellan stadsdelarna.

3.6. MAKT

En analys av stadsdelarnas goda och dåliga krafter måste givetvis inkludera även makten i stadsdelen. Ansvar för stadsdelarnas utveckling vilar ytterst på politikerna, men deras beslut förverkligas av förvaltningarna. Vilken politik som ligger till grund för t ex barnomsorgen eller skolan och hur väl politiken fungerar har betydelse för hur många barnfamiljer som stannar kvar. Separata undersökningar av förvaltningarnas närvaro och ageranden i stadsdelarna hade varit av stort intresse, men här måste vi nöja oss med svaren från Levnadsundersökningen. Dessvärre har vi inte haft möjligheter att ställa frågor om alla förvaltningar med betydelse för livet i stadsdelen. Intressanta förvaltningar som t ex socialtjänst, arbetsförmedling och försäkringskassa hamnar utanför undersökningen.

Statliga och kommunala förvaltningar kan analyseras utifrån en mängd olika infallsvinklar. I en allmän mening kan alla förvaltningar sägas inbegripa både tvångs- och servicefunktioner. Å ena sidan är det förvaltningarnas uppgift att ställa krav och se till att skyldigheter, men även rättigheter efterlevs. Å andra sidan tillhandahåller förvaltningar service åt medborgarna. Inom vissa förvaltningar renodlas en av funktionerna. Servicefunktionen dominerar inom t ex barnomsorgen eller sjukvården, medan t ex skattemyndigheten mest sysslar med tvångsfunktionen. Inom en del förvaltningar blandas funktionerna, t ex socialtjänsten eller skolan. Blandningen kan ibland framstå som ett dubbelt ansikte, vilket blockerar för servicepotentialen. Ibland kan det gå så långt att människor inte vågar riktigt tro på servicepotentialen eftersom förvaltningen när som helst kan visa upp sitt andra ansikte.

3.6.1 Barnomsorg, skola och vård

I följande kapitel jämför jag barnomsorgen, skolan och sjukvården. Barnomsorgen och skolan lämpar sig för

en jämförelse eftersom båda förvaltningarna sysslar med barn. Samtidigt haltar jämförelsen eftersom barnomsorg och skola skiljer sig med avseende på grader av tvång respektive service. Inom barnomsorgen renodlas servicefunktionen, vilket innebär en likhet med sjukvården.

Tabellen nedan återspeglar säkert delvis skillnaderna respektive likheterna mellan förvaltningarna. Barnomsorgen såväl som sjukvården bygger på frivillighet, till skillnad från skolan. Föräldrar har i regel ett skäl till varför de söker barnomsorg. Inte sällan kan föräldrarna också välja mellan olika former av barnomsorg eller t ex olika dagis. I skolan måste emellertid alla gå, oavsett om man vet varför eller ej. Valalternativen är inte heller särskilt stora. Skolan har således ett otacksammare utgångsläge än barnomsorgen.

Tabell 59. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med barnomsorgen, skolan respektive sjukvården?" (medelvärden av samtliga svar på en skala 1-5)

	S Innerstaden	Husie
Barnomsorgen	3,8	4,0
Skolan	3,4	3,5
Sjukvård	3,6	4,0

Att barnfamiljerna i båda stadsdelarna sätter högre betyg på barnomsorgen än på skolan förvånar därför knappast. Skärskådar vi svaren så visar sig 24% av barnfamiljerna i Södra Innerstaden vara mycket nöjda med barnomsorgen och 38% i Husie. Skolan är 18% mycket nöjda med i Södra Innerstaden och 23% i Husie. Dessvärre räcker inte populationerna för att vi skall kunna dra några helt säkra slutsatser om barnomsorg och skola.

Resultatet för sjukvården kan vi däremot känna oss säkrare på. Befolkningen i Södra Innerstaden är inte lika nöjda som Husie-borna med sjukvården. I Husie säger sig 41% vara mycket nöjda med sjukvården. Motsvarande andel uppgår i Södra Innerstaden till 23%. Vad skillnaden beror på kan jag inte fördjupa

mig i här. En mer uttömmande analys får vänta tills resultatet från alla Levnadsundersökningens tre etapper föreligger.

3.6.2 Stadsdelsreformen

Den 1 januari 1996 genomförde Malmö en stadsdelsreform. Därmed ersatte en huvudsakligen territoriell organisationsform den tidigare funktionella. Tidigare organiserades förvaltningarna huvudsakligen efter funktion. Således organiserades t ex skola, kultur och familjeomsorg var för sig i egna förvaltningar. Stadsdelsreformen innebär en integration av kommunala verksamheter efter territoriella principer. Skola, barnomsorg, individ- och familjeomsorg, kultur och primärvård integreras i 10 relativt självständiga stadsdelsförvaltningar, avgränsade efter geografiska skiljelinjer och styrda av egna fullmäktigeförsamlingar.

När vi genomförde etapp 1 av Levnadsundersökningen under 1995 hade stadsdelsfullmäktige således ännu inte börjat sin verksamhet. Eftersom reformen innebär så drastiska förändringar ville vi ändå ta reda på medborgarnas inställning, trots att konkreta erfarenheter ännu saknades. Vi ställde därför en fråga om intervjupersonernas inställning till själva förslaget om att dela in Malmö i 10 självstyrande stadsdelar.

När vi ställde vår fråga om stadsdelsreformen kunde ingen ännu vara säker på resultatet. Inställningen till stadsdelsfullmäktige styrdes därför av faktorer som tillgången på information, personligt intresse och partipolitiska riktlinjer. Tabellen nedan visar att en stor del av de tillfrågade inte ens visste vad de skulle ta ställning till. I Södra Innerstaden visste 35% av befolkningen inte alls vad de skulle tro. Resten angav sitt svar på en skala från 1 till 5. Siffrorna tyder på en starkt negativ inställning till stadsdelsreformen. I Husie är det bara 10% (svarsalternativ 1 eller 2) av de tillfrågade som säger sig vara positiva och i Södra Innerstaden 16%.

Tabell 60. "Vad tycker Du om socialdemokraternas förslag med att dela in Malmö i 10 självstyrande stadsdelar?" (%)

	S Innerstaden	Husie
1 Mycket bra	3	1
2 Ganska bra	13	9
3 Varken eller	10	13
4 Ganska dåligt	13	18
5 Mycket dåligt	26	37
Vet ej	35	22
	100	100
Totalt	315	217

Stadsdelsreformen var således dåligt förankrad i den allmänna opinionen. Befolkningen var inte tillräckligt informerad och motiverad, vilket får sägas vara särskilt anmärkningsvärt eftersom reformen syftar till att öka demokratin. Socialdemokraterna sade sig vilja genomföra en decentralisering, men med centralistiska metoder. Säkert beror den avoga inställningen också på en förändringströtthet. Efter alla omställningar och omorganisationer är medborgarna förmodligen ganska slutkörda, men också oroade över vad förändringarna skall leda till.

Stadsdelsreformen hade således inga särskilt gynnsamma förutsättningar när den sjösattes i januari 1996. Stadsdelsförvaltningarna fick börja med att kämpa i en kraftig motvind. Hur väl de nya förvaltningarna har lyckats återkommer jag till i projektets slutrapport.

Jag ska inte trötta ut dig som läser det här med att berätta hur många gånger, under olika tider och väderlek jag försökte få tag på min IP. Jag skickade till slut brev till Ricardo och annonserade min ankomst till en viss datum och tid. Den dagen kom jag in i huset, men Ricardo var inte hemma. (...) Vid dag och tid för intervju träffade jag min Ricardo vid dörren till hans hus, han förklarade att han var tvungen att passa sitt barn, det här hade

han fått veta i sista minuten och att han var tvungen att ställa in intervjun. Det var inget mer än att le vänligt och bestämma en ny tid, eller hur?

Äntligen fick jag träffa min IP och göra min intervju. Ricardos lägenhet var sparsamt inredd, med lite möbler och några konstverk från hemlandet. Han satt och åt med sin son. Vi gick genom alla frågor och Ricardo berättade om en barndom i ett land där förtryck och fängelse hade präglat hans familjeliv, där hans föräldrar hade suttit i fängelse och han fick växa upp hemma hos släktingar som inte delade hans föräldrars politiska åsikter och skämdes för att de satt i fängelse. Han berättade om att när hans mor äntligen blev frisläppt kunde han och hans syster bo tillsammans med henne, då började resor fram och tillbaka mellan olika fängelser hans pappa blev förflyttad till, om mammas strävan att kunna hälsa på pappan med mat, kärlek och lugn, hur än den ekonomiska situationen hemma var.

Till slut flyttade mamman och de två barnen till Sverige. - "Vi flyktingar pratar alltid om vårt land och om hur mycket vi saknar det, men jag kan inte säga det. Det enda jag kände när jag kom hit och en lång tid efter var en stor lättnad, en glädje över att vara med min mor och syster, en nyfikenhet över det här landet och människor här. Det var slut med terrorn, fängelse besök, hungern, gråt och problem, problem, problem. Äntligen kunde jag ägna mig åt att vara barn."

Livet i Sverige gick sin gång mellan skolan, kompisar, lära sig ett nytt språk, seder, nyheter från pappan som fortfarande satt i fängelse och Ricardos enkla glädje av att vara en vanlig tonåring. Skolan var inte så viktig, livet var viktigt. Det var så att skolan kom på efterkälken. Skolresultat var inte så bra och Ricardo "blev inte något när han blev stor". Kärlek och den nya erfarenhet med att bo i parförhållande kom och gick och en son är nu hans stora glädje. Modern och systemen reste tillbaka till hemlandet och fadern är nu äntligen tillbaka i

hemmet. Ricardo har rest till hemlandet med sin son på semester men där har han börjat längta efter sin dagliga liv i Sverige. Han beskriver sig som varken svensk eller ..., bara en individ med olika upplevelser som längtar efter att utbilda sig och leva. Han tror att han skulle kunna arbeta och klara sig i vilket land som helst.

Han har inte kunnat skaffa sig en utbildning, lever under mycket enkla förhållande, tar ofta hand om sin son, är arbetslös och har något tillfälligt arbete under arbetsmarknadens regi. Han är kritisk över den stora arbetslöshet bland ungdomar som råder i Malmö och har skrivit brev till politiker om de unga arbetslösas situation och den hopplöshet som känns när man inte ser någon framtid, "brev som jag inte vet om de läser, man jag skriver de ändå". (...) Den berättelse jag har fått av Ricardo har fört mig in i en värld som är olik min egen lilla och öppnar nya dörrar till inlevelse och förståelse. Jag anser att några av dessa människor jag har intervjuat har gett mig en gåva. (Verónica Seguel)

3.6.3 Sammanfattning

- Kommunala förvaltningar: Den tydligaste skillnaden mellan stadsdelarna i synen på kommunala förvaltningar gäller sjukvården. Husie-borna är mer nöjda med sjukvården än invånarna i Södra Innerstaden.
- Stadsdelsreformen: En betydligt högre andel av invånarna i Södra Innerstaden än i Husie hade ingen åsikt alls om stadsdelsreformen. Invånarna i Husie var emellertid betydligt mer negativa.

3.7. HELHET

3.7.1 Bäst i stadsdelen

Levnadsundersökningen innehåller frågor med öppna svar om vad som är bäst respektive sämst i stadsdelen. Intervjupersonerna kunde således svara precis vad de ville. Jag gick igenom samtliga svar och kategoriserade dem på ämne. Resultaten på frågan om vad som är bäst framgår av tabellen nedan.

Ämnena Läge, Grönområde, Social sammansättning och Affärerna ligger högst i båda stadsdelarna, men i olika ordning och med helt olika innebörd. Läge för befolkningen i Södra Innerstaden betyder "centralt och nära till allt", som många uttrycker det. Husie-borna menar med läge snarare avskildheten och närheten till naturen. "Nära stan, lagom avstånd. Samtidigt skönt att komma ifrån stan", kan det t ex heta.

Tabell 61. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (ämnesandelar i %)

	S Innerstaden	Husie
Grönområde	24	63
Social sammansättning	20	41
Läge	40	23
Affärerna	20	14
Offentlig service	19	13
Stadsmiljö	11	13
Gemenskap	11	11
Kommunikationer	12	9
Central plats	15	8
Krogarna	13	0
Kultur	11	0
Totalt	280	197

Just betoningen på naturen förekommer ofta i Husie-bornas svar och grönområden toppar. Hela 63% nämner "Grönområden" som en av stadsdelens värdefullaste tillgångar. Även Södra Innerstaden består av en hel del grönområden och det nämner 24% av de

tillfrågade. När befolkningen i Södra Innerstaden tar upp affärerna som värdefull tillgång menar man oftast det rika sortimentet och småskaligheten. Husie-borna menar däremot storskaliga stormarknader utanför stadsdelen, framför allt vid Jägersro. Inne i Husie finns nästan inga affärer alls.

Av de fyra vanligaste förekommande ämnena är skillnaderna nog störst i synen på det sociala. När Husie-borna nämner stadsdelens sociala sammansättning så menar man vanligtvis möjligheterna till avskildhet. Att var och en sköter sig själv ser Husie-borna som den största sociala fördelen med sin stadsdel. "Lugn och ro", svarar många tillfrågade Husie-bor. I Södra Innerstaden är det inte avskildheten utan tvärtom möjligheterna till närhet som betonas. Där sätter man värde på t ex "många olika slags människor", "utrymme att få vara den man är" och "blandningen av människor".

Inte en enda tillfrågad i Husie nämner ordet kultur. I Södra Innerstaden betonar däremot drygt var tionde kulturen och inte då den s.k. 'finkulturen', utan vardagslivets levnadsmönster. Ord som 'mångkulturellt' förekommer ofta. Skillnaderna mellan stadsdelarna såväl som mellan befolkningarna märks också tydligt i den enskilda plats som förekommer mest. 8% av Husie-borna nämner Bulltofta, dvs ett motions- och rekreationsområde. Av befolkningen i Södra Innerstaden tar 15% upp Möllevångstorget, men Folkets park nämns också i 7% av intervjuerna. I Husie är det familjerna och deras upplevelser av naturen som livet kretsar kring. I Södra Innerstaden dominerar upplevelserna av de större sociala sammanhangen. Om Husie i mångt och mycket representerar det privata så står Södra Innerstaden i grova drag för det kollektiva.

Eftersom ämnena ibland glider in i varandra urskiljde jag tre huvudrubriker, nämligen socialt, miljö och service. Under rubriken "Socialt" ingår befolkningens sociala sammansättning, kultur, gemenskap, atmosfär och uteliv. Rubriken "Miljö" täcker in stadsmiljön, småskalighet, trafiksituation, grönområden, läge och

särskilt utpekade platser. Med miljö avser jag här således stadsdelen i fysisk mening. Under rubriken "Service" samsas såväl kommersiell som offentlig service, dvs affärer, krogar, fritidsaktiviteter, kommunikationer och offentlig service i allmänhet.

Nedanstående tabell visar svarsfrekvenserna grupperade på huvudrubrikerna. Ser man bara till andelen som överhuvudtaget tar upp det sociala så toppar Husie med 48%. Som jag ovan redogjorde för handlar emellertid Husie-bornas värderingar egentligen om avskildheten från det sociala. Om vi begränsar oss till svaren som uttrycker ett engagemang i stadsdelens sociala liv, t ex betoning av gemenskap, sjunker andelen betydligt. Runt 15% av Husie-borna ger uttryck för ett engagemang i stadsdelens sociala liv i sin syn på det sociala. I svaren från Södra Innerstaden ger i stort sett hela andelen på 42% uttryck för ett engagemang i stadsdelens sociala liv.

Tabell 62. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (huvudämnesandelar i %)

	S Innerstaden	Husie
Socialt	42	48
Miljö	88	88
Service	54	54
Totalt	243	191

3.7.2 Sämst i stadsdelen

På liknande sätt som ovan kategoriserade jag alla svar på frågan om vad man betraktar som sämst och svaren framgår av tabellen nedan. I Södra Innerstaden är det trafiken som missnöjet är mest utbrett med, medan flest Husie-bor dömer ut den offentliga servicen, dock inte i första hand den kommunala, utan framför allt bristen på postkontor. Husie-borna saknar även affärer och bussarna går för sällan. När Husie-borna säger sig vara missnöjda med läget så avser man ganska ofta närheten till Rosengård. Avståndet till centrum förekommer också. Trafiken kommer först på tredje

plats och då gäller det vanligtvis inte inne i stadsdelen, utan i första hand kringfartslederna. 5% av Husie-borna saknar en gemenskap och beklagar sig över avstånden mellan människor i Husie.

Tabell 63. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (ämnesandelar i %)

	S Innerstaden	Husie
Service	9	31
Läget	3	16
Trafik	24	13
Socialt	16	5
Invandring	12	3
Kriminalitet	9	3
Oväsens	6	3
Stadsmiljö	6	2
Missbruk	18	1
Skräpigt	13	1
Våld	10	1
Otrygghet	8	1
Brist på grönt	9	0
Prostitution	4	0
Totalt	255	149

I svaren från Södra Innerstadens befolkning dominerar de sociala problemen. Vissa beklagar sig över 'skumma typer' och åtskilliga nämner missbruksproblemen. Påfallande många pekar ut skräpigheten och smutsigheten i stadsdelen. För 12% tillhör invandrarna det sämsta i stadsdelen, men missnöjet gäller vanligtvis inte invandrare som sådana utan just koncentrationen av invandrare. 'För många invandrare', är ett ganska vanligt svar.

Eftersom ämnena även här ibland glider in i varandra använde jag samma tre övergripande rubriker, nämligen socialt, miljö och service. Under rubriken "Socialt" ingår ämnena missbruk, social sammansättning, prostitution, kriminalitet, barnovänlighet, våld, invandrare, otrygghet och oväsens. Rubriken "Miljö" täcker in ämnen som har att göra med stadsdelen i fysiskt avseende; dvs

stadsmiljön, grönområden, trafiksituation, skräpighet, krottäthet och läge. Under rubriken "Service" samsas såväl kommersiell som offentlig service, dvs affärer, post, bank, kommunikationer och offentlig service i allmänhet.

Skillnaderna mellan stadsdelarna syns tydligt. Endast 15% av Husie-borna nämner sociala frågor och då gäller det nästan alltid antingen bristen på gemenskap eller ungdomsproblem. I Husie dominerar missnöjet med servicen, kommersiell såväl som offentlig. Befolkningen i Södra Innerstaden är däremot i allmänhet inte särskilt missnöjd med servicen.

Tabell 64. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (huvudämnesandelar i %)

	S Innerstaden	Husie
Socialt	62	15
Miljö	48	34
Service	9	65
Totalt	255	149

3.7.3 Favoritområde i Malmö

Levnadsundersökningen innehåller en fråga om i vilket bostadsområde man helst vill bo. Var man helst vill bo kan bero på en rad olika mer eller mindre personliga orsaker, men svaren på frågan säger nog ändå en hel del om del stadsdelens kvaliteter, totalt sett. I nedanstående tabell har jag listat de 10 populäraste delområdena.

Tabell 65. "Vilket bostadsområde i Malmö skulle Du helst vilja bo i?" (%)

	Delområde
Videdal	14
Virentofta	11
Riseberga	11
Höja	8
Stenkällan	7
Gamla Limhamn	6
Kvarnby	6
Limhamns hamn	5
Almgården	4
Östra Skrävlinge	3

Husie-bornas svar tyder på en stark förkärlek till den egna stadsdelen. De fem mest önskade bostadsområdena ligger samtliga i just Husie. 69% av Husie-borna vill helst av allt bo i sin egen stadsdel, jämfört med 40% av de tillfrågade i Södra Innerstaden. Av Husie-bornas 10 mest önskade bostadsområden ligger 8 i Husie. Motsvarande siffra för Södra Innerstadens del uppgår till enbart 4.

3.7.4 Levnadsförhållanden

Frågorna i Levnadsundersökningen gäller olika aspekter på invånarnas levnadsförhållanden. Utifrån min analysmodell analyserar jag svaren, dimension för dimension. Dessutom är det min uppgift att dra slutsatser om hur de olika dimensionernas sociala krafter hänger ihop. Jag ville emellertid också ha reda på hur invånarna bedömer helheten i sina egna levnadsförhållanden. Därför avslutas undersökningen med en fråga om hur man värderar sina levnadsförhållanden. Givet helheten av alla kvaliteter och brist på kvaliteter, hur värderar medborgaren sina egna levnadsförhållanden, totalt sett?

Tabell 66. "Hur vill Du själv värdera Dina levnadsförhållanden?" (%)

	S Innerstaden	Husie
1 Mycket bra	25	44
2 Ganska bra	63	50
3 Varken eller	7	3
4 Ganska dåligt	4	3
5 Mycket dåligt	1	0
	100	100
Medel	1,9	1,7
Totalt	314	217

Av invånarna i de två stadsdelarna är det Husieborna som sätter högst betyg på sina levnadsförhållanden. 44% av Husie-borna sätter högsta betyg på sina levnadsförhållanden, till skillnad från bara 25% av invånarna i Södra Innerstaden. Eftersom en hög andel av invånarna i Södra Innerstaden svarar "Ganska bra" skiljer sig ändå inte medeltalen särskilt mycket.

Eftersom andelen i Husie som inte uttryckligen säger sig ha det bra är ganska liten kan jag inte uttala mig med säkerhet om eventuella skillnader mellan delområdena. Väl att märka är dock att av samtliga som inte uttryckligen anser sig ha det bra bor mer än var tredje på Almgården.

3.7.5 Sammanfattning

- Bäst i stadsdelen: Grönområde toppar listan över vad Husie-borna betraktar som bäst i stadsdelen. Därefter följer den sociala sammansättningen.
- Sämst i stadsdelen: Offentlig service toppar listan över vad Husie-bor betraktar som sämst i stadsdelen, dock inte i första hand den kommunala, utan framför allt bristen på postkontor. Därefter följer läget och trafiksituationen.
- Favoritområde: 69% av Husie-borna vill helst av allt bo i sin egen stadsdel, jämfört med 40% av invånarna i Södra Innerstaden.
- Värdering av levnadsförhållande: Husie-borna sätter ett högre betyg på sina levnadsförhållanden än invånarna i Södra Innerstaden. Invånarna på Almgården verkar inte vara lika nöjda med sina levnadsförhållanden som i övriga Husie.

4. SLUTSATSER

Vilka sociala värden innehåller stadsdelen Husie?

Hur stark är segregationen?

Vad innebär segregationen?

Kan vi rentav urskilja olika sociala världar?

I rapportens början ställde jag en rad frågor om segregation, dess innebörd, omfattning och orsaker. Jag undrade också om stadsdelarna är segregerade i sig eller om gränserna går mellan stadsdelarna.

För att kunna besvara frågorna har jag velat ta fasta på stadsdelarnas möjligheter och inte bara begränsa mig till problemen. Allt för ofta brukar forskningen om segregation grunda sig på en människosyn som klassificerar befolkningsgrupper utifrån deras förhållande till marknadsekonomin. Mått som förvärvsfrekvens, arbetslöshet och inkomst anses säga hela sanningen om situationen i en stadsdel. Jag har istället utgått från en människosyn som i första hand betonar människors sociala egenskaper och då vidgas perspektivet på stadsdelen. Då syns även andra sociala krafter.

I rapporten har jag analyserat en rad olika sociala krafter i stadsdelen med hjälp av en analysmodell som består av sju dimensioner, vilka jag sen delar in i olika underdimensioner. För varje dimension undersöker jag de sociala krafterna och mäter deras styrka. Styrkan mäter jag i homogenitet. Ju större homogenitet, desto starkare social kraft. En blandning av t ex bostadsbeståndet skapar ingen homogen social kraft. Det kan däremot en hög andel arbetslösa göra. Koncentrationer av arbetslösa kan t ex utgöra en gynnsam grogrund för idéer om utanförskap.

Geografiska koncentrationer av starka sociala krafter, t ex i ett bostadsområde, definierar jag som segregationspoler. Ofta talar man felaktigt om bostadsområden eller rentav stadsdelar som segregerade. En hög geografisk koncentration av t ex personer med utländsk bakgrund är emellertid inte självklart liktydigt med segregation, utan bör snarare betraktas som en segregationspol. Först när en segregationspol med motsatt social kraft uppstår, t ex en hög geografisk koncentration av personer med svensk bakgrund, kan vi tala om segregation. Vi måste således först peka ut segregationspolerna innan vi kan dra slutsatser om segregation. Utan segregationspoler ingen segregation.

Frågan om i vilken utsträckning de starka sociala krafterna är positiva eller negativa för stadsdelen kan jag emellertid inte besvara uttömmande i delrapporterna. Svaret på den frågan beror nämligen i hög utsträckning på vilka stadsdelar och vilket Malmö vi vill ha. Svaret kräver också ett perspektiv på integration, vilket jag inte har haft möjligheter att utveckla i projektets delrapporter. Min avsikt är att återkomma till frågeställningen om goda och dåliga krafter i projektets huvudrapport.

4.1 Sociala värden ...

Historisk segregation

Merparten av bebyggelsen i Husie är av ganska sent datum. Äldre bebyggelse förekommer emellertid i stadsdelens norra och östra delar. På Virentofta är var femte bostad byggd före andra världskriget. Den yngre bebyggelsen är framför allt koncentrerad till Almgården, där samtliga bostäder byggdes under 70-talet. Därför kan man nog tala om en historisk segregation i Husie. Invånarna på Virentofta och angränsade delområden kan söka kraft ur en historia. Den möjligheten saknas på Almgården.

Rumslig segregation

Husie innehåller mycket tydliga mönster av rumslig segregation. En tydlig segregationspol utgörs av Almgården, där bostäderna är de minsta i hela Husie och andelen privata hyresrätter uppgår till 100%. På andra sidan vägen (Agnesfridsvägen) ligger en minst lika tydlig motpol, nämligen Jägersro Villastad. Där består bostadsbeståndet till 100% av äganderätt och bostäderna är de största i Husie.

Merparten av Husie utgör en tydlig segregationspol i förhållande till Södra Innerstaden. Ingen annan stadsdel har en så hög andel mindre bostäder och en så låg andel större bostäder som Södra Innerstaden. Bostadsbeståndet är således synnerligen snedfördelat, vilket t ex knappast underlättar för barnfamiljer. När

barnen växer upp i skolåldern flyttar en hel del av barnfamiljerna till andra stadsdelar.

I Husie är förutsättningarna för barnfamiljer betydligt gynnsammare, men där råder en omvänd snedfördelning. Om t ex familjen drabbas av arbetslöshet eller kanske rentav spricker gör den höga andelen äganderätter och stora bostäder det nog svårt att bo kvar, inte bara i bostaden utan i stadsdelen överhuvudtaget.

Även det stora rummet i Södra Innerstaden innehåller en stark social kraft. Med alla sina förmedlande länkar gynnar stadsmiljön social utveckling i en helt annan utsträckning än Husie. Avant-gardistisk kultur och alternativa tankesätt lär nog aldrig kunna frodas i Husie, till skillnad från i Södra Innerstaden. De som ändå lyckas bo kvar i Husie om t ex familjen spricker löper nog ganska stor risk att isoleras socialt.

Demografisk segregation

Rent demografiskt innehåller Husie knappast några tydliga segregationspolar. Ålderssammansättningen överensstämmer ganska exakt med Malmös genomsnitt och fördelningen skiljer sig inte heller nämnvärt mellan delområdena. Etnisk segregation verkar inte heller förekomma i Husie. I inte ett enda av Husies delområden uppgår andelen invandrare till samma andel som i delområdet med lägst andel i Södra Innerstaden. Invandrarna i Husie verkar vara mer etablerade och integrerade än i Södra Innerstaden. Snarare utgör då hela stadsdelen en etnisk segregationspol.

När det gäller hälsa och kontinuitet kan vi se tendenser till en segregationspol på Almgården. Hälsoläget verkar inte vara lika bekymmersamt som i Södra Innerstaden, men däremot röker invånarna i hög utsträckning. Boendekontinuiteten är också förhållandevis låg.

Strukturell segregation

Husie innehåller en tydlig strukturell segregation. En segregationspol utgörs av Almgården som skiljer sig från resten av stadsdelen genom en hög arbetslöshet. Almgården har också stadsdelens i särklass högsta andel ensamboende.

Resten av Husie utgör en motpol inte bara i förhållande till Almgården, utan även i förhållande till Södra Innerstaden. Arbetslösheten i Södra Innerstaden är hög i samtliga delområden. Hushållens sammansättning skiljer sig inte heller särskilt mycket mellan delområdena. Ensamboendet dominerar och barnhushållen utgör ingen särskilt hög andel. Många barnfamiljer flyttar ut från Södra Innerstaden när barnen kommer upp i skolåldern.

Stadsdelarna skiljer sig också med avseende på sociala nätverk. Husie-borna umgås mer med sina grannar. Ensamheten är inte heller lika utbredd i Husie som i Södra Innerstaden. Förutsättningarna för sociala nätverk är i allmänhet bättre i Husie, åtminstone om vi ser till hur säker och trygg man känner sig i sitt bostadsområde.

Resurssegregation

Husie innehåller också en tydlig ekonomisk segregation. Återigen skiljer sig Almgården från resten av stadsdelen. Mätt i t ex kontantmarginal är Almgården faktiskt fattigare än de fattigaste delområdena i Södra Innerstaden. På Almgården betraktar sig drygt hälften som antingen fattiga eller låginkomsttagare, jämfört med 31% i hela Husie.

Återigen utgör resten av Husie en motpol inte bara i förhållande till Almgården, utan även i förhållande till Södra Innerstaden. Klyftorna är inte alls lika stora i Södra Innerstaden, utan de ekonomiska resurserna verkar vara ganska jämnt fördelade på delområdena. I jämförelse med Husie-borna har däremot invånarna i Södra Innerstaden en betydligt sämre ekonomi.

En sämre ekonomi behöver emellertid inte innebära att man bryr sig och engagerar sig mindre, vilket föreningslivsengagemanget visar. Graden av

mobiliseringen till föreningslivet är klart högre i Södra Innerstaden än i Husie. Även när det gäller initiativ för att förbättra sitt boende eller motarbeta försämringar visar invånarna i Södra Innerstaden prov på en minst lika hög social kompetens som Husie-borna.

Kulturell segregation

En sämre ekonomi behöver inte heller vara liktydigt med ointresse för kulturevenemang. Andelen som ofta går på teater, konserter, museer eller utställningar är högre i Södra Innerstaden än i Husie. Invånarna i Södra Innerstaden läser även böcker i högre utsträckning än Husie-borna. Dessutom är engagemanget i kulturföreningar högre i Södra Innerstaden.

Kulturellt framstår Almgården som en segregationspol både i förhållande till resten av Husie och större delen av Södra Innerstaden. Kulturintresset på Almgården är faktiskt mindre än i Södra Innerstadens delområden med minst intresse. På Södra Sofielund säger sig 40% aldrig gå på teater, museer, konserter eller utställningar. Där läser 24% aldrig böcker. På Almgården säger sig drygt hälften aldrig gå på teater, konserter, museer eller utställningar. Drygt hälften läser heller aldrig böcker.

Maktsegregation

Valdeltagandet i det senaste kommunala valet återspeglar en mycket stor maktsegregation i Husie, betydligt större än i Södra Innerstaden. I hela Husie hamnade valdeltagandet på 87,7%. Delområden som Riseberga och Videdal toppar med ett valdeltagande på över 90%. Kontrasten är stor till Almgården, där bara 67,7% av alla röstberättigade begav sig till vallokalerna. Inget annat delområde kommer i närheten av Almgårdens låga nivå. Det näst lägsta valdeltagandet i Husie finner vi på Höja där ändå 85,7% deltog.

I Södra Innerstaden hamnade Möllevången och Södervärn på samma nivå som Almgården. Endast på Södra Sofielund var valdeltagandet lägre med 63%.

Valdeltagandet i Södra Innerstaden som helhet var 71,9%.

4.2 ... i olika sociala världar

För Husies del är frågan om segregation i högsta grad en angelägenhet både internt och i förhållande till andra stadsdelar. Segregationens gränser går både inne i stadsdelen och utåt. Inom ramen för stadsdelen sammanfaller flera former av segregation. Segregationspolerna består i stort sett av samma delområden. Den så tydliga rumsliga segregationen är i hög grad även lika tydligt strukturell, ekonomisk, kulturell och politisk. Därför kan vi i Husie nog med fog tala om åtminstone två olika och skilda sociala världar.

Den ena sociala världen består av enbart Almgården. Här bor samtliga invånare i privata hyresrätter och bostäderna är i allmänhet förhållandevis små. Samtliga hus är byggda under 70-talet. Bebyggelsen är således helt och hållet präglad av en enda kort tidsperiod. Här finns inga djupare historiska traditioner att hämta kraft ifrån. Tendenser till en mindre bra hälsa kan skönjas och boendekontinuiteten är ganska låg.

Den ena sociala världen präglas vidare av en förhållandevis hög arbetslöshet. Familjehushållen är inte särskilt många, utan ensamboendet dominerar. Invånarna är ekonomiskt sett i allmänhet ganska fattiga. Kulturintresset är inte särskilt stort. Att döma av valdeltagandet ser invånarna ganska mörkt på sin egenmakt.

Merparten av Husies övriga invånare lever i en annan social värld. Boendet i denna andra sociala värld grundar sig på äganderätt och bostäderna är ganska stora. Även om en stor del av bostäderna är byggda under de senaste 40 åren kan befolkningen hämta kraft ur historien. Det finns en förankring bakåt i tiden då Husie var en liten by.

Befolkningen i den andra sociala världen mår ganska bra, fysiskt såväl som psykiskt, och röker inte i särskilt hög utsträckning. Boendekontinuiteten är hög. Invånarna bor kvar länge och hinner därför också lära

känna varandra, vilket säkert också ligger till grund för den höga umgängesintensiteten mellan grannar.

Den andra sociala världen präglas vidare av en låg arbetslöshet. Familjehushåll dominerar. Invånarna behöver i allmänhet inte bekymra sig särskilt mycket om ekonomin. Kulturintresset är också ganska stort. Att döma av valdeltagandet har invånarna stor tilltro till sin egenmakt.

Båda världarna är synnerligen väl samlade geografiskt. Husie måste därför betraktas som en starkt segregerad stadsdel. Segregationen i Södra Innerstaden är inte alls lika stark som i Husie. Särskilt stark är gränsen mellan Almgården och Jägersro villastad. Där skiljs världarna åt bara av en väg; nämligen Agensfridsvägen. Där syns skillnaderna mellan världarna tydligast. Där påminns förmodligen invånarna om olikheterna nästan dagligen.

Vad kan vi då säga om skillnaderna mellan världarna? Hur stor eller stark är segregationen? Utifrån en bredare människosyn än ekonomismens har jag i rapporten velat mäta skillnader även med andra mått än ekonomiska. Ett bostadsområde kan inte dömas ut bara med hänvisning till hög arbetslöshet och låga inkomster. Skillnaderna låter sig inte mätas enbart i termer av kallare och varmare. Världarna är framför allt olika.

När vi talar om problemen i ett bostadsområde så bör inte i första hand andra bostadsområden utgöra

grunden, utan bostadsområdets egna inneboende möjligheter. Almgården är så att säga inte problemet och t ex Jägersro Villastad eller Virentofta lösningen. Segregationen mellan Almgårdens och Jägersro Villastads två sociala världar kan i flera avseenden sägas vara positiv. Med positiv menar jag då möjligheterna som uppdelningen mellan världarna skapar för olika intressen, levnadssätt och människotyper.

Därmed vill jag givetvis inte dölja segregationens mörka sidor. En konstruktiv social utveckling gynnas verkligen inte av t ex dålig hälsa och låg boendekontinuitet. Min rapport sätter fingret på ganska många brister i Almgårdens sociala värld. Förutsättningarna för en konstruktiv social utveckling borde kunna förbättras avsevärt. Om kampanjerna som Storstadskommittén skriver om och som jag nämnde i inledningskapitlet inte skall fortsätta i en strid ström utan synbara resultat vill det emellertid till att även bostadsområdenas egna inneboende möjligheter tas tillvara.

5. HUR?

Hur gjorde vi?

Vilka metoder användes?

Vilken svarsfrekvens resulterade projektet i?

Rapportens tredje del ägnar jag åt projektets metodologi. Begreppet metodologi brukar översättas med metodlära eller läran om vetenskapliga metoder. Min avsikt är givetvis inte att redogöra för alla tänkbara metoders för- och nackdelar. Istället vill jag använda begreppet metodologi för den helhet av metoder som kommer till användning i just vårt projekt. Projektet består nämligen av flera olika faser, var och en med sina egna metoder. Frågan om hur projektet genomfördes har därför en rad olika svar, beroende på vilken fas vi talar om. Varje fas har krävt sina egna metodologiska reflexioner och utvecklingsförlopp.

5.1 Konstruktionen av frågeformuläret

Att ställa frågor är egentligen mycket svårt. Som man frågar får man svar, brukar det heta. Det är så lätt att bygga in fördomar, normer, attityder, förutfattade meningar eller andra begränsningar i själva frågeformuleringarna. Kanske utformar man inte svarsalternativen fullständigt. Frågeformulär som inte innehåller alla tänkbara svarsalternativ förlorar sin trovärdighet. Intervjuundersökningar kräver därför noggranna och omfattande förberedelser.

I utvecklingen av Levnadsundersökningens frågeformulär läste jag in mig på en rad tidigare undersökningar, framför allt de riksomfattande levnadsnivåundersökningarna, den statliga maktutredningen, folkhälsoundersökningarna i Malmö, projektet om företagen och den äldre arbetskraften, enkätundersökningen om systemskiftet i Helsingborg och utvärderingen av stadsdelsreformen i Göteborg. Jag förde också ingående diskussioner om frågeformuläret med forskare från Sociologiska Institutionen och Socialhögskolan i Lund, Samhällsmedicinska Institutionen i Malmö samt Institutet för Social Forskning i Stockholm. Dessutom prövade jag flera versioner av frågeformuläret på deltagarna från den första etappen av

Levnadsundersökningen, vilket resulterade i många konstruktiva och fruktbara synpunkter.

Merparten av frågorna i Levnadsundersökningens frågeformulär härstammar således från andra undersökningar. Jag har emellertid korrigerat en hel del av formuleringarna och anpassat såväl innehåll som form till Malmöförhållanden. Helheten är således min egen.

Levnadsundersökningen genomförs med hjälp av besöksintervjuer, antingen i hemmet eller på annan av intervjupersonen önskad plats. Den personliga kontakten i besöksintervjuer kan innebära vissa svårigheter. Kanske påverkas intervjupersonen av intervjuaren genom t ex sätt att ställa frågorna, klädsel eller attityder. Kanske kan intervjuarens ålder, kön eller nationalitet skapa blockeringar. Alla som sysslar med intervjuer måste därför lära sig hur man minimerar riskerna.

Till fördelarna med besöksintervjuer hör en i allmänhet högre kvalitet på svaren än i telefonintervjuer och framför allt postenkäter. Besöksintervjuer innebär inte samma beroende som i postenkäter av hur frågorna framställs och förklaras i formuläret. Intervjuaren kan vid behov förtydliga och förklara frågorna. Dessutom kan intervjuaren vara helt säker på vem som besvarar frågorna. I undersökningar med postenkät kan man aldrig vara helt säker på vem som svarar. Kanske hjälper andra familjemedlemmar till.

Det är väldigt många känslor inblandade, när det gäller levnadsundersökningen. T.ex. nervositeten man känner innan man väl slagit numret till intervjupersonen. Den påminner mig om när man gick i skolan och vi skulle ha en stor skrivning och hela magen tycktes vara invaderad av ett gäng stressade fjärlar. Eller glädjen man känner när man gjort en lyckad intervju, eller bara lyckats boka några nya. Då är man verkligen nöjd med sig själv.
(Eva Eriksson)

Till besöksintervjuns fördelar hör också möjligheterna att blanda kvantitativ och kvalitativ metod. Postenkäter lämpar sig nästan enbart för kvantitativa frågor med fastställda svarsalternativ. Jag ville ta tillvara dessa möjligheter och Levnadsundersökningen innehåller därför en ganska bred blandning av olika frågeformer. En renodlat kvantitativ metod kommer till uttryck i en rad olika skalfrågor av typen frekvens, kvantitet och intensitet. Kvalitativ metod används i flera frågor med öppna svar; dvs frågor där intervjupersonen inte behöver känna sig bunden av fastställda svarsalternativ utan kan svara vad som helst. Mest kvalitativ är emellertid den metod som ligger till grund för projektets skivrarverkstäder där deltagarna får möjligheter att skriva av sig om sina upplevelser från intervjuarbetet. Därigenom tar vi tillvara även mer kvalitativa intryck och upplevelser av hur människorna i stadsdelarna lever.

5.2 Rekrytering och utbildning

Arbetet med intervjuerna kräver givetvis utbildning. Varje etapp har därför börjat med en inledande intensivutbildning i allmän forskningsmetodologi, frågemetoder, begreppsdefinition och intervjuteknik. Jag har t ex skrivit en särskild handbok med definitioner av alla ingående begrepp. Dessutom har intensivutbildningen innehållit särskilda föreläsningar och grupparbeten om etik, samt spårnings- och kontaktteknik. Framför allt har emellertid intensivutbildningen ägnats åt Levnadsundersökningens frågeformulär. Förutom ingående studier av frågeformuläret och dess begreppsdefinitioner, fråga för fråga, har deltagarna tränat sig genom åtskilliga intervjuer av varandra.

Utbildning räcker emellertid enligt min uppfattning inte. Det krävs en vana vid att möta människor i olika situationer, väntade såväl som oväntade. Det krävs också en bred förståelse och känsla för människors mer ordlösa sätt att kommunicera. Man kan inte läsa sig till en kunskap om alla signaler som människor

använder i kommunikationen med andra. Därmed räcker det inte med utbildning, utan jag vill också betona vikten av intervjuarens sociala kompetens.

*Hur det är att som förskollärare arbeta
kan man här lite få veta
Öppet sinne för människor
både liten och stor
Medkänsla och respekt
vi ska visa direkt
Vi möter mången annan kultur
vi ska ändå veta hur
Man på bästa sätt arbeta
annars får vi leta
Uppmuntran och tålmod
önskan att vi allt förstod
Förstående och lyhörda
ibland en för tung börda
Alla försämringar
ska vi ta som ändringar
och en möjlighet
till en ny erfarenhet
Med föräldrar ha bra kontakt
och på barnen hålla vakt
Mycket ska vi tåla
och med barnen måla
Vi använder vår fantasi
skaparglädjen ska vara fri
Och efter allt vad vi gjort
även tåla lite lort
Kunna fixa allt
hålla huvudet kallt
Allt detta är en referens
till social kompetens
(Renée Gadde)*

Jag definierade social kompetens i rapportens första del. Rent allmänt definierar jag social kompetens som människors förmåga att skapa, upprätthålla och utveckla sociala relationer. Vi har i rekryteringen av projektets deltagare lagt stor vikt vid just social

kompetens. I syfte att ytterligare höja deltagarnas sociala kompetens har projektet dessutom innehållit flera föreläsningar och grupparbeten på temat ”Vad är socialt?”.

5.3 Urvalet

För varje stadsdel har jag beställt urvalen från företaget Enator och deras generella databas för Malmö, kallad Magda. Beställningen har omfattat 4% av varje stadsdels befolkning i åldrarna 18-75 år. Urvalet har gjorts slumpmässigt och kan betraktas som representativt. Beställningarna har levererats på diskett. Jag har haft tillgång till uppgifter om personnummer, namn, nuvarande adress, föregående adress, födelselän, medborgarskap, civilstånd, delområde och statistikområde. Uppgifterna har inte använts för något annat syfte. En avidentifiering av svaren har skett i slutet av undersökningen.

5.4 Arbetsorganisationen

Under projektets första etapp prövade vi olika organisationsformer. Det visade sig finnas ett stort behov av handledare för varje stadsdel. I projektets andra och tredje etapp har vi därför utsett handledare för de olika stadsdelarnas grupper av deltagare. Merparten av handledarna har rekryterats bland deltagarna från den första etappen av Levnadsundersökningen. Handledarna har svarat för sammanhållningen av deltagargrupperna, men också utdelningen av namn på intervjupersoner. Jag har först delat ut namn på intervjupersonerna till handledarna portionsvis. Utdelningen har skett i form av sk spårningslistor, vilka har bestått av samtliga uppgifter om respektive intervjuperson. Jag har löpande registrerat utdelningen till handledarna i min databas.

Handledarna har i sin tur delat ut spårningslistorna till deltagarna. Därefter har deltagarna först delat ut formulären i brevlådorna och därefter tagit kontakt med intervjupersonen, främst genom telefon. Såväl utdelning som telefonkontakt har ofta krävt ett

omfattande spårningsarbete. Enligt Statistiska Centralbyrån (SCB) har färre invånare tillgång till telefon i Malmö än i andra svenska städer. Malmö toppar också statistiken över andelen abonnenter med hemligt telefonnummer. Till stöd har deltagarna haft den handbok som jag har skrivit. Förutom definitioner av alla ingående begrepp i frågeformuläret har handboken bestått av allmänna råd om presentation och intervjuer.

Alla spårningslistor och frågeformulär från framgångsrikt genomförda intervjuer lämnas tillbaka till handledarna. Först kodar emellertid deltagarna vissa av svaren, t ex yrkestillhörighet eller utbildning, enligt samma modell som Folk och Bostadsräkningarna (FoB). Även spårningslistorna över uteblivna intervjuer, t ex där intervjupersonen har nekat eller inte går att få tag på, lämnas tillbaka. Handledarna genomför en kvalitetskontroll för varje genomförd intervju. Kvalitetskontrollen är till för att eliminera såväl slarvfel som logiska fel. Slarvfel kan t ex uppstå om deltagarna fyller i formuläret felaktigt eller glömmer att ställa en fråga till intervjupersonen. Då återgår frågeformuläret till deltagarna som ibland måste ta kontakt med intervjupersonen återigen. Med logiska fel menas fel som uppstår när t ex intervjupersonen uppger sig ha förskolebarn i frågan om familj, men sen glömmer att ange barnbidrag i frågan om disponibel inkomst. Även logiska fel kan leda till behov av kompletteringar.

Kvalitetskontrollen följs av att handledaren skriver in resultat på dator i dataprogrammet MS Works efter en mall som jag har utformat. Därefter genomför handledarna slutkontroller parvis, då inskrivningarna på dator jämförs med frågeformulären. Slutligen överlämnas datafiler och frågeformulär till mig. För att hålla reda på alla spårningslistor och formulär registrerar vi hela förloppet löpande. Varje spårningslista som jag lämnar ut respektive tar emot, registrerar jag i min dator. Liknande registreringar sker när handledarna delar ut och tar emot spårningslistor och formulär. Hela hanteringen av spårningslistor och

formulär är således mycket noggrann, allt för att på bästa sätt kunna uppfylla kraven på anonymitet. Identiteten på varje frågeformulär behålls bara så länge undersökningen pågår. Därefter avskiljs identiteten och intervjuvaren anonymiseras.

5.5 Analys och tolkning

Forskare med tillgång till databaser av den storleksordning som finns inskriven på min dator kan ganska lätt drunkna i alla faktauppgifter. En del samhällsforskare tycks anse att fakta talar för sig själv. Ju fler faktauppgifter och ju högre svarsfrekvens, ju säkrare kan vi vara på resultaten. Större delen av forskningsinsatserna handlar då om statistiska bearbetningar. Siffrornas anses vara viktigast och inte vad de står för. Därför sitter man och filar på de sista decimalerna. Enligt min och för övrigt många andra samhällsforskarens uppfattning talar fakta definitivt inte för sig själv utan måste tolkas, sorteras och prioriteras. Det är istället samhällsforskaren som måste tala för fakta genom att argumentera utifrån ett teoretiskt perspektiv. Annars kan man aldrig få reda på faktauppgifternas egentliga innebörd.

Tolkningen av resultaten sker genom analyser. I analysen koncentrerar sig forskaren på en sida av verkligheten i taget. Det vi vill undersöka delas upp i sina beståndsdelar där var och en undersöks för sig. Resultaten av analyserna måste sen sammanfogas till en helhet och det sker genom syntesen. Om inte annat så bör syntesen uppstå när vi drar slutsatser. Då bör en ny bild av verkligheten framträda som låter oss få syn på nya företeelser. Annars förlorar forskningen sin legitimitet. Dessvärre upplever människor idag allt för många forskningsresultat som förutsägbara. Samhällsforskarna talar inte sällan om för människor vad de redan vet. Därför har samhällsforskningen helt klart hamnat i en trovärdighetskris.

Jag har försökt lägga stor vikt vid såväl teori som empiri i mina analyser av resultaten. Teorin som ligger till grund för mina tolkningar redovisade jag i rapportens första del. I databearbetningen av svaren

har jag framför allt använt mig av kalkylprogrammet MS Excel 97, men även i viss utsträckning av databasprogrammet dBase IV. Jag har konstruerat ett kalkylblad i MS Excel 97 där frekvensfördelningar, medelvärden, medianvärden, standardavvikelse, korrelationskoefficienter och konfidensintervall (felmarginal) räknas ut automatiskt för varje variabel. Konstruktionen av kalkylbladet tillgodoser också alla behov av korstabuleringar.

5.6 Svarsfrekvens

Tabellen nedan anger svarsfrekvensen, uppdelad på olika kategorier. Jag har räknat ut två andelstal för de olika kategorierna. I det första andelstalet räknar jag med samtliga kategorier. Kategorierna ”Flyttat”, ”Utlandsjobb” och ”Adress okänd” kan emellertid inte sägas ingå i urvalet och dessa har jag därför räknat bort i det andra andelstalet.

Tabell 67. Svarsfrekvens för Husie (andelar i %)

	Antal	Andel 1	Andel 2
Ja	218	56	58
Nej	125	32	33
Flyttat	4	1	
Utlandsjobb	1	0	
Adress okänd	2	1	
Oanträffbar	24	6	6
Sjuk	9	2	2
Språksvårigheter	0	0	0
Övrigt	3	1	1
Totalt	386	100	100

Varför är då svarsfrekvensen viktig? Jo, en låg svarsfrekvens kan skapa skevhet i materialet och försämra representativiteten. Kanske är det stora delar av en viss kategori som inte har svarat. Om t ex en hög andel arbetslösa inte svarar så kan stadsdelsbefolkningens hushållsekonomi framstå som bättre än vad den egentligen är. Sen behöver inte en

svarsfrekvens på 70% nödvändigtvis vara tillräcklig. Höga andelar av en viss kategori kan förekomma även inom ramen för ett bortfall på 30%. Alla undersökningar måste därför utföra en analys av bortfallet.

Bortfallsanalysen har möjliggjorts tack vare databasens omfattning. Urvalet är hämtat från Malmö allmänna databas MAGDA och den innehåller uppgifter om kön, ålder, medborgarskap, statistikområde, civilstånd, samt född i Sverige eller inte. Tack vare en komplettering som projektdeltagarna gjorde har jag dessutom kunnat analysera bortfallet med avseende på boendets upplåtelseform (dvs äganderätt, bostadsrätt eller typ av hyresrätt). Vad kan vi säga om dem som inte har svarat? Verkar det röra sig om någon särskild kategori? Lider materialet av en underrepresentation i något avseende?

Tabell 68. Åldersgrupper, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- populationen	Urvals- populationen
18-19	3	3
20-24	5	5
25-29	4	7
30-34	9	9
35-39	10	9
40-44	9	9
45-49	9	9
50-54	13	11
55-59	12	10
60-64	8	10
65-69	10	9
70-75	8	9
	100	100
Medel	48,5	48,2
Totalt	215	383

I ovanstående tabell jämför jag intervjupopulationen och hela urvalspopulationen med avseende på ålder. Populationerna stämmer ganska väl överens, både vad gäller fördelningen på åldersgrupper och medeltal. Intervjupopulationen kan således inte sägas innehålla någon skevhet med avseende på ålder.

Tabell 69. Könsfördelning, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- populationen	Urvals- populationen
Män	46	49
Kvinnor	54	51
	100	100
Totalt	215	383

När det däremot gäller könsfördelningen kan vi lägga märke till en viss skevhet. Männerna är något underrepresenterade, vilket framgår av ovanstående tabell. Även fördelningen på upplåtelseformer skiljer sig en del. Äganderätterna är överrepresenterade på bekostnad av privata hyresrätter. Invånarna i privata hyresrätter har inte svarat i samma utsträckning som invånarna i äganderätt.

Tabell 70. Upplåtelseformer, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- populationen	Urvals- populationen
Äganderätt	59	54
Bostadsrätt	28	29
Delägare /andelsrätt	0	0
Privat hyresrätt	10	15
Kommunal hyresrätt	3	2
Hyr i andra hand	0	0
Annat avtal (t ex tjänstebostad)	0	0
	100	100
Totalt	217	381

Vi kan också jämföra hur populationerna fördelar sig på stadsdelens delområden. Överensstämmelsen visar sig vara ganska hög, vilket framgår av nedanstående tabell. Delområdena är väl företrädna i intervjupopulationen.

Tabell 71. Delområde, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- populationen	Urvals- populationen
Höja	11	13
Stenkällan	9	10
Almgården	8	9
Jägersro	5	4
Riseberga	15	16
Videdal	19	18
Virentofta	18	17
Kvarnby	6	4
Södra Sallerup	5	4
Toftanäs	1	1
Östra Skrävlinge	5	4
	100	100
Totalt	215	383

Ser vi till ålder och delområden kan intervjupopulationen sägas utgöra ett Husie i miniatyr. Vad gäller kön och upplåtelseform innehåller intervjupopulationen däremot vissa skevheter. Jag bedömer emellertid inte skevheter som särskilt stora eller allvarliga. Underrepresentationen av privata hyresrätter har t ex inte försämrat Almgårdens representation. Trots underrepresentationen av privata hyresrätter är Almgården ändå väl företrätt i intervjumaterialet. Resultaten av undersökningen kan därför representativt sett sägas vila på goda grunder.

Tabellförteckning

Tabell 1. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (byggnadsår)	26
Tabell 2. Bostäder (%) i delområden (byggnadsår)	27
Tabell 3. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (antal rum)	27
Tabell 4. Bostäder (%) i delområden (antal rum)	28
Tabell 5. Boendeyta för några hushållstyper i Södra Innerstaden och Husie (medianvärde av kvadratmeter)	28
Tabell 6. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (upplåtelseformer)	29
Tabell 7. Bostäder (%) i delområden (upplåtelseformer)	30
Tabell 8. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du med Din bostad?” (%)	30
Tabell 9. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du med utemiljön?” (%)	31
Tabell 10. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du med den kommunala servicen i Ditt bostadsområde?” (%)	31
Tabell 11. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med Ditt boende?” (%)	31
Tabell 12. Samvariation med frågan om hur nöjd man är med sitt boende totalt sett (korrelationskoefficienter)	32
Tabell 13. Befolkning i Malmö och dess 10 stadsdelar (1/1 – 1996)	34
Tabell 14. Befolkning (%) i delområdena (1/1 – 1996)	35
Tabell 15. Personer med utländsk bakgrund i Malmö och dess 10 stadsdelar (%)	35
Tabell 16. De största invandrargrupperna i S Innerstaden, Husie och Malmö (andelar av samtliga invandrare)	36
Tabell 17. ”Hur känner Du Dig just nu, rent fysiskt, om Du ser till Din hälsa och Ditt välbefinnande?” (%)	37
Tabell 18. ”Hur känner Du Dig just nu, rent psykiskt, om Du ser till Din hälsa och Ditt välbefinnande?” (%)	38
Tabell 19. ”Röker Du?” (%)	38
Tabell 20. Utflyttade (%) från Husies delområden (andelar av respektive delområdes befolkning)	39
Tabell 21. ”Är det viktigt för Dig att känna Dig som malmöbo?” (%)	39
Tabell 22. ”Vilket av följande alternativ stämmer bäst in på Dig just nu?” (exkl ålderspensionärer i %)	42
Tabell 23. Arbetslöshet (%) i Husies delområden 1990 och 1996 (18-64 år)	42
Tabell 24. Arbetslöshet i åldrarna 20-64 år (%)	43
Tabell 25. Socioekonomisk indelning (SEI) av alla förvärvsarbetande i S Innerstaden och Husie (%)	44
Tabell 26. Hushåll efter antal boende i Södra Innerstaden och Husie (%)	44
Tabell 27. Barnfamiljer (%) i Södra Innerstaden och Husie (andelar av hushåll)	45
Tabell 28. ”Känner Du stark samhörighet med Ditt bostadsområde?” (%)	46
Tabell 29. ”Känner Du Dig rotad i Ditt bostadsområde?” (%)	46
Tabell 30. ”Umgås Du med grannarna?” (%)	47
Tabell 31. ”Brukar Du besöka vänner och bekanta eller ha vänner och bekanta på besök?” (%)	47
Tabell 32. ”Brukar Du besöka släktingar eller ha släktingar på besök?” (%)	47
Tabell 33. ”Hur säker och trygg känner Du Dig när Du går ensam i Ditt bostadsområde och det är mörkt?” (%)	47
Tabell 34. Ensamhet (andelar i % av samtliga)	48
Tabell 35. Utbildningsnivåer (%) i S Innerstaden och Husie (18-64 år)	51
Tabell 36. Utbildningsinriktningar (%) i S Innerstaden och Husie (18-64 år)	51
Tabell 37. Disponibel månadsinkomst i Södra Innerstaden och Husie (medianvärde)	52
Tabell 38. Disponibel månadsinkomst för familjehushåll i Södra Innerstaden och Husie (kvartiler och kvartilavstånd)	53
Tabell 39. ”Om Ditt hushåll plötsligt hamnade i en situation där Du på en vecka måste skaffa fram 12.000 kr, skulle Du kunna klara det?” (%)	53
Tabell 40. ”Hur ofta har det hänt att Ditt hushåll under det senaste året har haft svårigheter att klara räkningarna?” (%)	53
Tabell 41. ”Sparar Ditt hushåll regelbundet varje månad och långsiktigt?” (%)	54
Tabell 42. ”Gjorde Du någon semesterresa (eller resa av rekreationskaraktär) under 1994?” (%)	54
Tabell 43. ”Hur ser Du på Din inkomst- och levnadsstandard?” (%)	55
Tabell 44. Medlemsanslutning (%) till olika föreningskategorier i Södra Innerstaden och Husie	56
Tabell 45. Mobiliseringsgraden (%) till olika föreningskategorier i Södra Innerstaden och Husie	57
Tabell 46. Mobiliseringsgraden (%) uppdelad på antal föreningsengagemang i Södra Innerstaden och Husie	58
Tabell 47. ”Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande Ditt boende?” (%)	58
Tabell 48. ”Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande sjukvården?” (%)	59
Tabell 49. ”Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande Ditt arbete?” (%)	59
Tabell 50. ”Hur brukar Du själv göra om Du är tillsammans med några bekanta och samtalet kommer in på politiska frågor?” (%)	60
Tabell 51. ”Hur pass intresserad är Du i allmänhet av politik?” (%)	60
Tabell 52. ”Vilken klass eller socialgrupp känner Du mest samhörighet med?” (%)	63
Tabell 53. ”Brukar Du gå på teater, konserter, muséer eller utställningar?” (%)	64

Tabell 54. "Brukar Du läsa böcker?" (%).....	64
Tabell 55. "Ungefär hur många timmar i genomsnitt om du tittar Du på TV?" (medelvärde och medianvärde av timmar).....	64
Tabell 56. "I vilken grad tror Du att arbetslösheten beror på ... ?" (Medelvärde på en skala 1-5)	65
Tabell 57. "Privatisering av kommunal service ökar ... ?" (Medelvärde på en skala 1-5).....	66
Tabell 58. "Vad utmärker enligt Dig en god medborgare?" (Medelvärde på en skala 1-5).....	67
Tabell 59. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med barnomsorgen, skolan respektive sjukvården?" (medelvärden av samtliga svar på en skala 1-5).....	69
Tabell 60. "Vad tycker Du om socialdemokraternas förslag med att dela in Malmö i 10 självstyrande stadsdelar?" (%).....	70
Tabell 61. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (ämnesandelar i %).....	73
Tabell 62. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (huvudämnesandelar i %).....	74
Tabell 63. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (ämnesandelar i %)	74
Tabell 64. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (huvudämnesandelar i %).....	75
Tabell 65. "Vilket bostadsområde i Malmö skulle Du helst vilja bo i?" (%).....	75
Tabell 66. "Hur vill Du själv värdera Dina levnadsförhållanden?" (%).....	76
Tabell 67. Svarefrekvens för Husie (andelar i %).....	89
Tabell 68. Åldersgrupper, intervjupopulation och urvalspopulation (%)	90
Tabell 69. Könsfördelning, intervjupopulation och urvalspopulation (%)	90
Tabell 70. Upplåtelseformer, intervjupopulation och urvalspopulation (%)	90
Tabell 71. Delområde, intervjupopulation och urvalspopulation (%).....	91

Aktuella referenser och inspirationer

- Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj (1994) Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod. Lund: Studentlitteratur
- Andersson, Bengt-Erik (1994) Som man frågar får man svar. Kristianstad: Rabén Prisma (1985)
- Billing, Peter & Stigendal, Mikael (1994) Hegemonins decennier. Lärdomar från Malmö om den svenska modellen (doktorsavhandling). Borås: Möllevångens Samhällsanalys (040/972966)
- Björkvold, Jon-Roar (1991) Den musiska människan. Barnet, sången och lekfullheten genom livets faser. Kristianstad: 1991
- Eklund, Klas (1992) Vår ekonomi. En introduktion till samhällsekonomin. Slovenia: Tiden
- Fritzell, Johan & Lundberg, Olle red (1994) Vardagens villkor. Levnadsförhållanden i Sverige under tre decennier. Finland: Brombergs Bokförlag
- Halvorsen, Knut (1989) Samhällsvetenskaplig metod. Lund: Studentlitteratur
- Ingelstam, Lars (1995) Ekonomi för en ny tid. Stockholm: Carlssons
- Jönsson, Sten & Rubenowitz, Sigvard & Westerståhl, Jörgen red (1995) Decentraliserad kommun. Exemplet Göteborg. Smedjebacken: SNS Förlag
- Olsson Hort, Sven E (1992) Segregation - ett svenskt dilemma? Stockholm: SOU 1992:19
- Olsson, Jan (1994) Den sociala ekonomin. Stockholm: Carlssons
- Petersson, Olof & Westholm, Anders & Blomberg, Göran (1993) Medborgarnas makt. Helsingborg: Carlsson (1989)
- Rothstein, Bo (1994) Vad bör staten göra? Finland: SNS Förlag
- Statens offentliga utredningar (1995) Att röja hinder. Delbetänkande av Storstadskommittén, Stockholm: SOU 1995:142
- Stigendal, Mikael (1996) Varför finns Malmö? Malmö: Malmö Stad
- Stigendal, Mikael (1996) "Tänk om marknadsekonomin inte räcker!"; i SOU 1996:151, Bidrag genom arbete – en antologi. Stockholm: Storstadskommittén
- Wetterberg, Gunnar (1995) Det nya samhället. Om den offentliga sektorns möjligheter. Falun: Tiden